

GURIE COȘCIUG

Amintiri

Viața mea în chirurgie

Chișinău – 2024

CZU 617(478)(092)
C 73

Design și machetare: *Natalia Dorogan*

Tipar: *Blitz Poligraf*

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Coșciug, Gurie.

Amintiri: Viața mea în chirurgie / Gurie Coșciug. - Chișinău:
[S. n.], 2024 (Blitz Poligraf). - 151 p.: fot.

[100] ex.

CUVÂNT ÎNAINTE

Din când în când în familie sau în societate prezentăm evenimente, scene din trecut la care am fost martor sau participant. Unele din ele atrăgeau atenția celor prezenți, prin raritatea, originalitatea lor, sau prin altele, indiferent din ce punct de vedere erau apreciate. Dima, fiul meu, insista ca eu să le expun în scris pentru viitor. Am încercat, însă, îndată am întâmpinat și greutate. În baza cărui criteriu să apreciez importanța lor? Care să fie ordinea expunerii. În esența lor, ele erau absolut diferite: medical-chirurgicale, administrative, sociale etc.

Am hotărât să le prezint paralel cu expunerea biografiei mele. Rămânea ca biografia să joace rolul unui fir de ață, pe care să fie înșirate mărgelile unei salbe - colier. Cum în salbă mărgelile sunt diferite prin mărime, culoare, formă, preț, așa și evenimentele se deosebesc esențial. Salba prezintă valoare numai în deplina ei componență. Scoase de pe fir, mărgelile prezintă un morman de pietre prețioase fără nici o valoare artistică. Biografia e firul de ață, care le unește, le dă valoare, care va fi apreciată de cititor.

Nu știam cum să întitulez această modestă introducere. Apăreau diferite variante: meditație preventivă, gânduri de început etc. Deschizând o carte am văzut sfârșitul - epilog. Imediat analogic mi-a apărut ideea - prolog! Titlul e potrivit, dar sensul lui depășește valoarea celor ce vor fi expuse. Ar fi o lipsă de modestie, o supraevaluare, ceea ce n-aș dori. Dacă într-adevăr impresia rămâne, păstrez termenul, dar îmi cer iertare.

Orice început e greu, chiar foarte greu. Orice copil face primii pași cu mare greutate, mai mult cade decât pășește. Și totuși, treptat, poate ajunge campion la fugă.

Așa și aici. Să încercăm. Însă înainte de a încerca apare întrebarea, cine va citi? Misiunea mea în viață și sarcina dusă au fost atât de modeste, încât nu merită nicio atenție. Poate, cineva din urmași, după un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, la gura unui cămin în timp de iarnă, va răsfoi aceste file din simpla curiozitate, ca să-și facă impresie de un timp îndepărtat. Cu cât mai îndepărtat va fi cu atât mai multă curiozitate va prezenta.

Altă întrebare, care apare în fața mea. Ce să scriu și cum să scriu? Cele ce vor fi expuse nu pot purta un caracter de dare de seamă a activității din trecut. Nu pot avea aspectul unui document de cancelarie, lipsit de emoții, retrăiri, lipsit de suflet. Prin urmare, va fi ceva foarte subiectiv, ceva, văzut, numai prin prisma mea, interpretat numai referitor la mine. Cu toată străduința de a păstra o oarecare obiectivitate, reușita nu va fi deplină. Afară de aceasta, expunerea unor evenimente după o perioadă îndelungată de timp (zeci și zeci de ani) diferă mult de ceea ce au prezentat cândva. Timpul și-a făcut corectările lui,

atât în obiectivitatea expunerii, cât și în subiectivitatea interpretării. La o vârstă de aproape 90 de ani nu poți avea emoțiile vârstelor de până la 50 de ani.

Păcat! Cât de plăcut și prețios ar fi să pot reda totul așa cum a fost atunci, aceleași sentimente, aceleași emoții, aceleași speranțe. Dar ce e imposibil, șters de vreme, rămâne imposibil.

Afară de aceasta nu toate evenimentele trecutului au valoare egală. Nu toate merită să fie propuse atenției cititorului. Atunci care? Cum să le selectăm? Bineînțeles, că vor rămâne fără atenție evenimente, care ar fi meritat-o. La rând cu aceasta, vor fi prezentate fragmente fără interes și care puteau fi date uitării.

Interpretarea subiectivă a evenimentelor poate schimba esența adevărului, realității, poate unele din personajele citate ar fi dorit să fie lăsate fără atenție sau prezentate în alt aspect. Cele prezentate corespund concepției autorului și poate că nu în plină măsură sau în total nu corespund adevărului. Cum să evidențiem, să selectăm adevărul? Cred că este imposibil. Schiller a avut perfectă dreptate când a zis „Adevărul nu suferă, dacă nu-i recunoscut de cineva”. Dacă eu voi fi cauza unor suferințe ale adevărului, cer iertare.

Cu toată delicatețea problemei, începem.

Într-un ceas bun!

Calea vieții e singura cale, care are numai o singură direcție. Înapoi nu te poți întoarce. Și atunci, când arunci privirea înainte și nu vezi nimic, care să-ți atragă atenția, să prezinte interes, nevrând o arunci înapoi. Aici apar, din trecutul îndepărtat, scene demult uitate, care îți capturează sufletul și te face să le retrăiești. Acum ele apar sub altă formă sau noi le privim cu alți ochi? Dacă atunci, cândva noi eram participanții evenimentelor, acum suntem spectatorii lor. Atunci era multă sau numai subiectivitate, acum e multă obiectivitate. Prin urmare, și mai mult adevăr. Nu în zadar memoriile se scriu la sfârșitul activității.

Ceea ce va urma e o vastă biografie. Din orice punct de vedere ea în sine nu prezintă interes. Însă eu am trăit într-o perioadă, frământată de evenimente istorice, de importanță mondială. Biografia mea poate fi considerată ca un fir de ață, pe care sunt înșirate diferite evenimente din trecut. Biografia va juca rolul unui ghid printr-o sumedenie de evenimente de importanță seculară.

Să începem!

Amintirile au fost scrise în ultimul an de viață al autorului și finalizate în vara anului 2012.

CAPITOLUL 1

Primii pași și primii ani

Din spusele părinților, am reținut că m-am născut în ziua de Pocroave (1 octombrie pe stilul vechi, 14 octombrie pe stilul nou). Atunci, în anul 1924 România a trecut oficial la stilul nou. M-am născut foarte slab fizic, inspiram puțină speranță de supraviețuire. Eram atât de slab, încât părinții nu m-au înregistrat timp de patru zile. Am fost înregistrat în actele stării civile la 17 octombrie, dată, care a rămas oficiala zi a nașterii.

După legile credinței ortodoxe la botez nou-născutului i se dădea numele sfântului din calendarul bisericesc, care corespundea cu ziua nașterii. La 1 octombrie pe vechi sau 14 octombrie pe nou era Sfântul Gurie, care mi și l-au dat. Mama, când a auzit, nu i-a plăcut și s-a revoltat. Zicea:

- Cum am să-i spun? Gorea?

Preotul
Dumitru Coșciug,
tata lui Gurie Coșciug.

Xenia Coșciug,
mama lui Gurie Coșciug,
anul 1930.

Taică-meu i-a răspuns:

- Nu-ți place? Spune-i Borea.

Așa și a rămas. Pentru părinți, rude, prieteni, cei mai apropiați am rămas Borea.

Starea mea fizică era foarte slabă, plângeam neconținut, ziua și noaptea, părinții nu mai știau ce să mai facă. Consultațiile la doctorii din Soroca nu dădeau nici un rezultat. Părinții locuiau în satul Moara de Piatră, unde era parohia tatălui, la o distanță destul de mare de Soroca. Văzând, că n-a mai rămas nicio speranță, au hotărât să mă ducă la Stoicani, satul de baștină a părinților, unde voi fi înmormântat alături de strămoșii

mei pe ambele linii. Rudele, când au văzut situația, i-au întrebat pe părinți:

- Dar felcerului din satul Soloneț l-ați arătat?

- Care felcer? Când l-au consultat toți doctorii din Soroca.

Totuși rudele au insistat și m-au dus la Soloneț. Era o zi de toamnă târzie, o zi ploioasă și friguroasă. Felcerul, lângă sobă, m-a dezbrăcat, m-a consultat și pentru prima oară m-a cântărit, pe un cântar primitiv (de prăvălie). La gura sobei a pregătit un decoct din diferite ierburi, l-a dat părinților cu indicațiile necesare. Spre mirare, totul s-a terminat cu bine.

Primele amintiri, care mi-au rămas în memorie, sunt legate de satul Rughi (Rudi). Aici era a doua parohie tatălui, după Moara de Piatră. Casa parohială

era la marginea satului, lângă biserică și cimitir. În fața casei era o câmpie destul de mare, care cobora dinspre un mic pârâu. Teritoriul era liber și neîngrădit. De la marginea cimitirului se începea o pădure mare, pe o coastă abruptă cu copaci seculari, care ducea până la malul Nistrului, unde era o mănăstire foarte frumoasă. Din stâncile pădurii, din timp în timp, se ridicau vulturi mari, frumoși, care lin pluteau în albastrul cerului - de minune. Afară de vulturi, deasupra satului apăreau și ulii iuți, mici, care vâneau puii cloștelor din curțile gospodariilor. Afară de biserică și cimitir peste drum era școala și o gospodărie cu o familie fără copii. Așa că ne jucam numai noi frații între noi.

Și totuși aveam un prieten - Petrică, de aceeași vârstă cu mine. Cu el făceam zmei din șindrilă și hârtie, alergam pe terenul din fața casei, dădeam drumul zmeului în aer și eram nespuse de bucuroși. Noi am plecat din Rughi în anul 1934. Mai târziu am aflat că Petrică, încă în anii copilăriei, a murit de tuberculoză. Tare mi-a părut rău.

Când m-am dus la școală pentru prima dată nu țin minte. Totuși unele momente mi-au rămas întipărite în memorie. Școala era într-o clădire tipică, construită pentru patru clase primare, după cerințele timpului de atunci. Școala era peste drum de biserică și de casa părintească.

Înainte de școală, părinții m-au dus la Otaci, în târg, să mă fotografieze. Fotografii era un evreu, într-un atelier destul de sărac - locuința lui, unde cu greu a găsit o carte să mi-o dea în mână (foto).

Țin minte câteva epizode din primele clase. Eram în clasa 1, era frig, afară ploua, noi ședeam în ban-

că în paltoane. Pe atunci nu existau drumuri pavate, toate drumurile erau de țară, pline de noroi toamna și de praf vara. Un elev din aceeași clasă, care locuia pe malul Nistrului nu departe de mănăstire și care trebuia să treacă prin toată pădurea până la școală, a venit, îmbrăcat într-un palton învechit, lung, dar cu picioarele goale. Mă uitam cu mirare și compătimire. Mie, care era îmbrăcat în palton și încălțat în cizmulite, îmi era frig, dar lui? Și azi îl văd în fața ochilor.

Tot din această perioadă de școală îmi amintesc că mulți din noi eram amatori de joc în penițe. Cum erau regulile nu mai țin minte, însă jucam, era un joc de hazard. Pentru ca să joci trebuia să ai penițe - nu toți aveau. Cei mai aprigi amatori aveau buzunarele pline cu penițe de diferite forme, mărimi.

Amintiri frumoase mi-a lăsat mănăstirea Rughii. Drumul, care ducea la mănăstire, ieșea din sat, trecea pe lângă biserică, casa părintească, cimitir și școală. Cum intra în pădure, cobora printre stânci pe o pantă foarte abruptă spre un râuleț, care se vărsa în Nistru. După ce treceai râulețul pe un podet, te pomeneai îndată în fața mănăstirii. Aici era biserica, multe clădiri cu chiliile călugărilor, locuința starețului, beciuri, clădiri de gospodărie: grajduri, ateliere și multe altele, necesare în grădinărie, viticultură etc. Țin minte starețul - Gherontie - un călugăr înalt, cu barbă mare, neagră, fizic foarte puternic. Din când în când venea la noi în musafirie în sat într-o trăsură, trasă de doi cai frumoși, negri, cu un vizitiu - călugăr la fel, zdravăn cu barbă mare, neagră. Fiind copil mă uitam cu mirare cum starețul, stând la masă, cu ușurință apuca sticla de trei litri (îi zicea ștaz), (stat) de fundul ei cu o mână și ușor turna vin în pahare.

Țin minte încă câteva momente din perioada Rughi. În curtea casei era și un grajd pentru cal, un coteț pentru găini și un ocol mic pentru porc. În podul saraiului aveam porumbei - îmi plăcea să mă uit la ei, mă urcam în pod să le dau apă și mâncare. În pod mă urcam pe o scară de afară, pusă la o ușă, care permanent era deschisă. Porumbeii ieșeau, zburau și se întorceau. Într-o dimineață mama spunea:

- Ce s-a întâmplat? Noaptea trecută hulubul cel negru bătea cu ciocul în geamul de la bucătărie (era un hulub mare, frumos, puternic).

Când m-am urcat în pod, am văzut că toți porumbeii au fost gătuiți de un motan mare. Hulubul cel negru bătea în geam și cerea ajutor.

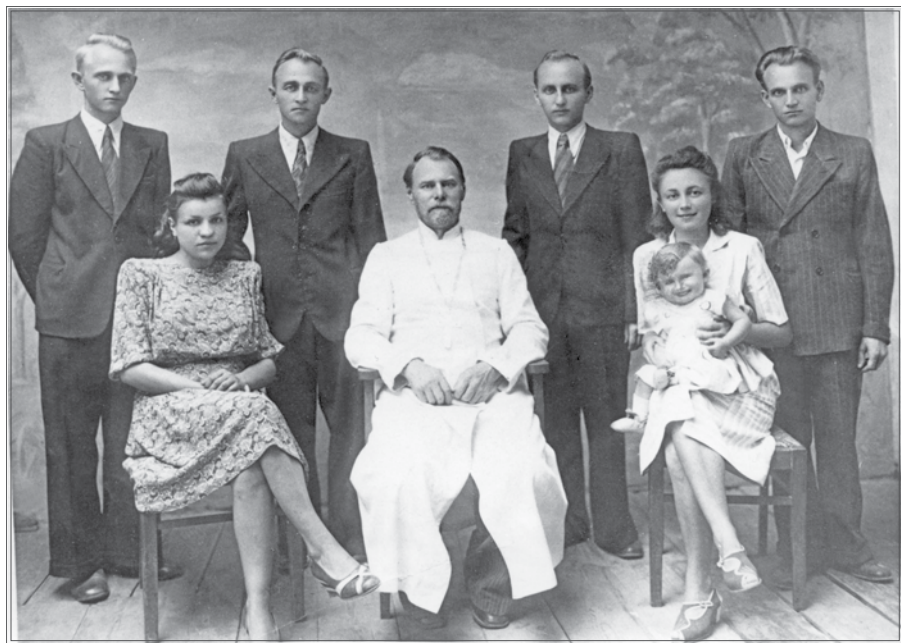
Tot în această perioadă îmi amintesc, că într-o zi m-au trimis la poștă după corespondență. Pentru a-mi stimula interesul m-au trimis călare. Pentru mine, un copil de 7-8 ani, aceasta era o mândrie. La întoarcere, aproape de casă, am lovit puțin calul și el a luat-o în trap liniștit. Cu toate acestea, eu am căzut de pe cal. El s-a oprit, s-a întors spre mine și cu botul mă pipăia și mirosea.

Câtă înțelepciune în primul și în al doilea caz.

Încă un episod. Era începutul lunii martie. Într-o noapte, spre dimineață părinții erau alarmați. Noi, copiii, ne-am trezit, eu m-am uitat la calendarul de pe perete, era anul 1932. Alarma era din cauza inundației Nistrului. Tot satul era alarmat - cu toate că satul era mult mai ridicat - deasupra pădurii, totuși, lumea, înspăimântată, alerga prin pădure spre Nistru, care se revărsase pe neașteptate și a inundat mănăstirea și toate locuințele celor, care trăiau pe malul lui. Nu știu, dacă au fost victime, dar pagube materiale au fost foarte mari.

Satul Rughi e situat la o distanță de 45-50 km de la Soroca. Noi, copii, creșteam și se apropia timpul să fim trimiși, pe rând, la liceu. Liceu erau numai la Soroca. Tatăl nostru căuta vre-o posibilitate să se schimbe cu o parohie mai aproape de Soroca. Cea mai potrivită variantă a fost satul Trifăuți, situat pe malul Nistrului. Aici ne-am transferat în anul 1933. Aici a trecut toată copilăria noastră. De aici fiecare din noi am plecat pe calea vieții. Aici au rămas înmormântați părinții noștri.

La această etapă din viață mă voi opri mai amănunțit, cu mai multe emoții, însoțite de speranțe, rețineri și dezamăgiri.

Preotul Dumitru Coșciug cu feciorii și nurorile.
(De la stânga la dreapta: Simion, Gurie, Eugen, Mihail,
Olga, Zoia, nepoțica Tatiana)

CAPITOLUL 2

Trifăuți

Satul Trifăuți e situat la 7 km mai jos de Soroca pe malul drept al Nistrului. Lângă podul Bechir Nistrul face un cot puternic în stânga. Malul drept e foarte înalt, abrupt, stâncos, acoperit de o pădure deasă, de la mal până-n creștetul lui. Între malul drept al Nistrului și coasta dealului este un drum foarte îngust, încât dacă se întâlnesc două căruțe trebuie careva din căruțași să caute cu privirea un loc potrivit pentru a trece și a se despărți una de alta. În apropierea satului dealul e atât de abrupt, încât nu mai cresc copaci, sunt numai stânci.

Din când în când se întâmpla, ca din înălțimea dealului să se rupă câte o stâncă, uneori foarte mare, care se rostogolește cu zgomot asurzitor până în apa Nistrului. Bine dacă nu se oprește în drum sau nu dă peste ceva sau cineva.

La jumătate de distanță între Soroca și sat este o poiană mare (locul așa și se numește „Poiana”), pe unde curge un râșor din pădure, cu apă curată și se varsă în Nistru. Aici erau câteva loturi de pământ în proprietate privată, care se foloseau de sătenii Trifăuțiului pentru cultivarea zarzavatelor. Astăzi aici sunt case de odihnă, restaurante, terenuri sportive. N-a rămas nimic din ceea ce a fost cândva.

La intrarea în sat pădurea se termină, dealul continuă înainte, Nistrul face iarăși cot la stânga. Rămâne un spațiu mare între deal și albia Nistrului, în care e situat satul. După o distanță de 4-5 km Nistrul face cot la dreapta (locul așa și se numește „Cot”), și se duce la vale spre satul Vasâlcău. Aici, de asupra satului Vasâlcău, se termină și dealul.

Până în anul 1940 Nistrul era frontiera între România și Rusia. Malul Nistrului era permanent patruleat de grăniceri. La Soroca era companie de grăniceri, în Poiană un pichet, la intrarea în sat alt pichet. Până la pichetul de grăniceri erau numai 3 case, între care și casa parohială, unde locuiam noi. Tot satul era situat de la pichet și până în cot. La poarta pichetului tot timpul stătea o santinelă, care în timp de noapte oprea și cerceta orice trecător. Până la intrarea în sat și pichet erau trei gospodării: casa parohială, unde locuiam noi, o gospodărie a lui Mihail Focșa, gard în gard cu noi, alături de ea începea cimitirul și o bisericuță foarte veche. Dealul în această regiune se numește Hârjoc. Acum cimitirul s-a extins, ocupă tot teritoriul fostului pichet de grăniceri. Peste drum de casa parohială era o singură gospodărie între drum și Nistru, unde locuia un bătrân Cornei, văduv cu trei copii, oameni foarte săraci.

De la pichet se întindea tot satul. El nu era mare, majoritatea oamenilor erau săraci, aveau foarte puțin pământ arabil.

Grănicerii patrulau pe malul Nistrului, câte doi, ieșeau de la pichet și ajungeau până în Poiană, unde era alt pichet. De acolo, alții doi, ieșeau spre pichetul din Trifăuți. Tot așa se patrula și în josul Nistrului, spre satul Vasîlcău. Acesta era tot regimul grănicerilor. Fron-

tiera era liberă, lumea putea circula ziua și noaptea, în orice anotimp. Iarna, când Nistrul îngheța, drumul de sanie era pe gheața lui, neted, minunat pentru sanie. În caz de infrațiuni la frontieră, drumul se închidea, nu mai mult de o zi-două. Oamenii erau nevoiți să se ridice în creasta dealului, să ocolească toată pădurea și să ajungă la podul Bechir. Cărarea, pe care se ridicau în creasta dealului, se numea „Drum Bălan”, din cauză că era din pietriș alb. Din fericire, frontiera se închidea foarte rar și nu dura mai mult de o zi-două.

Căruțașii se ridicau și ei, ajungeau la un drum, care venea de la Vasâlcău, coborau prin pădure spre podul Bechir pe un drum numit „Drum săpat”, foarte incomod, cu gropi, pietre, rădăcini de copaci, etc.

De lângă casa parohială, de la drumul, care ducea la Soroca, spre Nistru cobora un drum larg. În această regiune malul Nistrului era acoperit cu pietriș curat și servea ca o plajă pentru cei din sat, în special pentru copii. Aici petreceam aproape toată ziua, ne scăldam, prindeam pește, aruncam cu pietre plate pe suprafața Nistrului. Cu cât piatra se ducea mai departe și cu cât făcea mai multe salturi, cu atât era mai înalt apreciată măiestria aruncătorului.

Tot aici era și un loc special, unde pescarii își în-
cuiau luntrele, numit debarcaderul, dacă se poate pretinde la așa denumire. Aici erau 5-6 luntre mici, numite șeici, probabil de la cuvântul rusesc *шейка*, fiindcă erau foarte înguste și lungi, numai pentru o persoană. Pescarii închiriau albia Nistrului pe o anumită distanță, până la mijlocul, “firul” apei. Se ridicau în sus contra curentului, aruncau plasele și ieșeau la mal în regiunea cheiului debarcader. Legau bărcile sub lacăt de un par, înfipt adânc în malul Nistrului.

În această regiune prindeam și noi pește (baboi) cu undițele. Locul acesta era preferat din diferite motive. Era aproape de malul cu prundiș, unde puteam face baie oricând, se prindea mai mult pește decât în alte locuri. Probabil, pescarii, când terminau pescuitul și ieșeau la mal, aruncau în apă câte ceva din mâncarea, care le rămânea.

Dintre noi cel mai mare amator de pescuit era Eugen. El avea câte 6-7 undițe. Îl urmam eu - aveam 2-3 undițe, Simion era încă mic, iar Mihail era retras de la toate. El se deosebea printr-o timiditate evidentă.

Noi toți eram mari amatori de scăldat și înot. Cu toate că frontiera era păzită de grăniceri, scăldatul nu era interzis. Din zori și până seara târziu puteai face baie și puteai înota până la firul apei. Toate vacanțele le petreceam aici, pe malul Nistrului. Copiii din sat erau puțini la scăldat. În primul rând, din cauză, că locul acesta era chiar la marginea satului și nu atât de aproape de centru. În zilele de lucru copiii sătenilor erau ocupați la lucru în gospodăriile părinților. Duminica se adunau mai mulți copii și chiar oameni maturi.

În dreapta, malul era mai mlăștinos și lumea pune câneapă la muiat. Toamna, după ce cânepa era strânsă, se făceau mănunchiuri, legate tot cu câneapă. Din ele se făcea o plută, care se cufunda în apă sub presiunea pietrelor, aruncate pe ea, și se lăsa la muiat 1-2 săptămâni sau poate mai mult.

De la plajă, în cursul de sus pe al râului Nistru, erau 4 mori de apă, la o distanță deloc mică de la mal, ca curentul apei să poată învârti aripile și măcina. Desigur, că erau mori primitive, însă foarte necesare în gospodăria sătească. Făina era de cea mai inferioară calitate. Se măcina porumb pentru mămă-

ligă, crupe pentru pui și alte grăunțoase pentru animale domestice.

Casa parohială era îndată, la intrarea în sat, casa era cu fața spre Nistru, avea intrarea principală cu câteva scări și un balcon de scândură. Mai târziu a fost reconstruit într-o terasă mare și frumoasă. Curtea era foarte mare și avea diferite construcții: sara pentru produse agricole, coteț pentru găini, adăpost pentru porc, șopron cu grajd pentru cai, într-un timp și pentru boi. În fața casei erau pomi fructiferi, iar mai în stânga teren liber, de obicei folosit pentru cartofi. Tot teritoriul era îngrădit cu zid de piatră. În fața terasei era o florărie, limitată de un garducean de scânduri cu portiță. Lângă portiță era un iasmin (iasomie) - aceasta fusese dorința mamei.

Casa era destul de încăpătoare. Prin intrarea din față dădeai într-un antreu. La stânga o sală mare, sală de primire, pentru musafiri, din ea treceai în dormitor. La dreapta altă sală, ceva mai mică, folosită tot ca sală de primire pentru un număr mai mic de musafiri, dar și pentru membrii familiei în zilele de sărbătoare. Din antreu, mergând înainte, intrai într-o cameră, relativ mică, numită "cancelarie", unde petreceam o mare parte de zi. Aici ne făceam lecțiile, aici era soba. Era cea mai călduroasă cameră și preferată de toți. Din ea treceai în bucătărie, voluminoasă, cu cuptor mare de copt pâine, plită pentru foc de lemne, masă mare, dulăpiori pentru veselă, pat pentru servitoare. Din bucătărie urma un alt antreu, mai mic, care dădea în curte.

În spatele casei era un singur vecin, Mihail Focșa, de care ne despărțea un gard josuț de piatră. În spațiile gospodăriei lui Mihail Focșa se începea cimitirul,

care se ridica cât era posibil în dealul Hârjog. Sub deal, în centrul cimitirului, era o bisericuță, mică de tot, veche, din clopotnița ei ușor săream jos. Ea și azi este, părăsită, uitată de lume. În trecut, de Paștele Blajinilor, aici se făcea slujbă. După slujbă preotul, însoțit de cor și cântăreți, treceau de la mormânt la mormânt și pomeneau pe cei răposați. Totul se termina cu o masă comună de pomenire în fața bisericii pe un teren mic orizontal.

La Trifăuți am învățat numai în clasa a 4-a primară. În sat erau două școli - una în centrul satului, unde erau clasele 1, 2 și 3 și alta la margine, unde era clasa a 4-a. Erau doi învățători - dl Anton Brumă și dl Leșanu - directorul școlii.

Puțin îmi amintesc din ceea ce a fost în anul școlar 1934-1935. Mai clar țin minte numai prima zi. Când am intrat în clasă era toamnă târzie, frig, elevii stăteau în bănci, îmbrăcați în paltoane. Învățătorul stătea la masă pe o bancă de o scândură lățime, s-a ridicat în picioare, l-a salutat pe preot și l-a poftit să ia loc alături de el. Tot ferindu-se pe bancă spre margine a căzut jos. Acest moment a fost cauza, care mi-a fixat în memorie întâmplarea.

Alt moment a fost legat de pregătirea pomului de Crăciun. Țin minte cum, împreună cu învățătorul Anton Brumă, vopseam nuci cu vopsea aurie, tăiam hârtie colorată în formă de stelute, pregăteam panglici și împodobeam pomul de Crăciun. Era frig și lucram în paltoane.

După clasa 4-a urma să fiu dat la liceu. Dacă clasele primare erau obligatorii și gratuite, învățământul secundar, la liceu era cu plată și puteai fi admis numai prin concurs.

Cum a decurs concursul, ce a fost la examenul în scris și ce a fost la cel oral nu-mi amintesc. Principala era că am reușit. Mai rămăsese o problemă, care trebuia rezolvată. Eu aveam hernie congenitală și trebuia să fiu operat înainte de începutul anului școlar – 15 septembrie. Țin minte, probabil de emoții și frică, cum m-am dus la consultație la chirurgul Ursu, cum m-a consultat și au decis să fiu operat până la începutul anului școlar. Nu țin minte cum m-au internat, dar foarte clar îmi amintesc că eram pe masa de operație, chirurgul, un om înalt stătea, îmbrăcat în halat, lângă fereastră și aștepta ca eu să adorm. Mi-au pus pe față o mască cu cloroform (eter încă nu se folosea) și mă puneau să număr până la zece. Număram, plângeam și iarși număram. Mai târziu m-am trezit în salon cu mama lângă mine. Ca prin ceață îmi amintesc unele momente, dar cu greu. Mai țin minte, că plângeam la pansamente.

Într-o zi frumoasă de vară m-au externat. Cu greu am ajuns până la trăsură și alături de papa am pornit spre casă la Trifăuți. Când am ajuns, în curte frații mei jucau țurca, un joc foarte preferat și răspândit. Cu deosebită dorință și invidie mă uitam, însă nu eram în stare să particip. După un timp oarecare mi-am revenit în puteri și totul se desfășura obișnuit.

Începând cu septembrie 1935 totul se va desfășura în alte locuri, vor urma evenimente de importanță istorică, evenimente, care vor schimba soarta oamenilor. La ele mă voi opri treptat, pe măsura desfășurării lor.

Cu toate acestea, Trifăuțul rămâne centrul, cuiul de unde am zburat toți și unde ani și ani la rând cu nostalgie, cu dragoste ne întorceam. Trifăuțul a fost trambulina de unde toți am pornit-o în viață.

Aici au rămas cele mai calde amintiri, aici au rămas mormintele părinților. Să le fie țărâna ușoară, să-i aibă Dumnezeu în paza lui. Din toți patru câți am fost am rămas numai eu. Povara anilor trecuți greu apasă pe umeri. Și totuși aș vrea să mai ajung odată la Trifăuți, să mă înclin în fața mormintelor, să trec pe lângă locul, unde toți am trăit fericiți, să cobor la malul Nistrului, să mă uit cum el curge, să-mi amintesc multe și multe. Ași vrea ca și urmașii noștri, ai mei și ai fraților, să păstreze în sufletele lor o cât de mică căldură pentru locurile acestea și pentru oamenii din acest sat - Trifăuți.

Gurie Coșciug la mormântul părinților, Trifăuți, anul 2002.

CAPITOLUL 3

Soroca – liceul

Perioada anilor 1935-1944

Soroca e cel mai pitoresc oraș din Basarabia. În decursul anilor, în acest aspect nu s-a schimbat cu nimic. Centrul istoric a rămas pe malul drept al Nistrului pe o fâșie de pământ, limitată în lățime de albia Nistrului și de o coastă înaltă de pământ. În oraș duceau și duc două drumuri, unul venea din sud-vest, de la Florești, cobora pe o serpentină abruptă și periculoasă, în special în caz de ghețuș, spre podul Bechir, pe unde, paralel cu malul Nistrului, intra în oraș. În partea de nord era și este alt drum, care lega orașul cu orașelul Otaci. La fel ca și primul drum intra în oraș pe o serpentină foarte abruptă, printre casele țiganilor, regiune care prezintă curiozitate și interes pentru cei, care vizitează orașul pentru prima oară. Tot în partea de sus a orașului mai este un drum, care duce spre Drochia și Dondușeni, stații de cale ferată.

Soroca de atunci se deosebea foarte mult de ceea ce prezintă ea azi. Populația orașului era circa 15000 de locuitori, majoritatea evrei, moldoveni, ruși și țigani. Azi nu știu care e populația orașului, însă evreii s-au micșorat, aproape că nu sunt, în schimb sunt

mult mai mulți moldoveni și în special țigani. Țigani merită o atenție deosebită datorită specificului lor.

Țigani locuiau și locuiesc în partea de sus a orașului, pe coasta dealului și în regiunea liceului. Erau săraci, se ocupau cu fierăria. Erau seminomazi - iarna locuiau în clădirile lor din oraș, din primăvară și până toamna târziu cu căruțele și cu șatrele colindau din sat în sat, unde țigani se ocupau cu fierăria, țigăncuțele cu vrăjitul. Aveau forjă, făceau multe unelte, necesare în agricultură. Casele din oraș, mici, sărace, unde practic lipsea orice mobilă, erau lăsate în grija bătrânilor. În schimb aveau multe perne, plăpumi și covoare. Dormeau pe saltele și perne așternute pe jos. Dușumele nu aveau.

Famiile aveau o droaie de copii. În grupuri de 5-7 familii călătoreau prin sate, chiar în regiuni destul de îndepărtate de Soroca. În satele mai mari și mai înstărite se opreau la marginea satului, instalau șatrele, împiedicau caii și-i lăsau la păscut. Preferau malul unui râșor cu apă cât de puțină și imașuri cu iarbă pentru cai.

Țigani instalau forja, se apucau de lucru, țigăncuțele porneau prin sat cu ghicitul și furatul. Așa dura un timp oarecare, până când țigani terminau comenzile de lucru, se urcau în căruțe și plecau în alte sate. Așa călătoreau până toamna târziu, când începea înghețul, apoi se întorceau acasă. Aici continuau același lucru până în primăvară, când se începea totul din nou.

Astăzi totul s-a schimbat foarte mult. Au dispărut șatrele și căruțele cu cai. Au apărut automobile, de mărci străine, prestigioase, s-au construit clădiri de locuit, care fac impresia unor castele din evul mediu,

Însă par a fi singuratice, fără nicio floare sau un pom lângă ele. Aceste schimbări au fost posibile datorită numai speculei, în special cu narcotice. Astăzi avântul s-a cam potolit, legile în vigoare și strictetea respectivă lor au pus piedică la multe. Unii țigani au început să-și trimită copiii la studii, inclusiv și cele superioare. Din ei mulți sunt doctori, juriști, economiști și specialiști de alt profil.

Câteva cuvinte despre țigani. Țiganii sunt un popor cu trăsături diferite. În principiu, fiind seminomazi, nu sunt obișnuiți să prelucreze pământul. În curțile caselor lipsește orice verdeață - flori, legume, pomi. E greu să-i crezi pe cuvânt, oricând te pot induce în eroare. Ei sunt conduși de un șef, numit bulibașa, ales de adunarea generală. Toți se supun fără murmur directivelor și hotărârilor lui. Într-o măsură oarecare această funcție este puțin ereditară. Erau vreo 2-3 familii în care din tată în fiu se alegeau bulibașii. Probabil și astăzi se menține această regulă.

Majoritatea din ei, în special cei, care n-au frecventat nicio școală, se deosebeau printr-o atitudine rezervată, timidă față de lumea cultă. În convorbiri, în special țigăncuțele, se așezau jos, pe pământ, timide. Dacă le spuneai să se ridice se sfiau și explicau, că nu pot fi la același nivel cu convorbitorul, trebuie să fie pe o treaptă mai jos.

O scenă din trecut. Eu de mult timp lucram la Institutul Oncologic, eram profesor. Într-o bună zi se deschide ușa cabinetului și intră un țigan în vârstă. Mă salută și-mi spune că-i din Soroca, că mă ține minte de la liceu, că-și amintește cum părinții cu briciarul (trăsură) veneau la mine. Eu, ca să înviorez discuția și să fac față situației, îi spun, că și eu îmi amintesc de

o nuntă țigănească, care a durat trei zile și mireasa a fost cea mai frumoasă țigancă.

- Asta a fost nunta mea!

- Dar ce face Aurica? întreb despre soția lui, fosta mireasă.

- Ea e în coridor, nu îndrăznește să pășească pragul cabinetului D-voastră. Eu am intrat să vă zic „Bună ziua” și să spun, că vă țin minte.

- Cu ce ocazie ești la Institut?

- Feciorul meu, viitorul doctor, e la etajul 5 (secția Oncologie generală) și trebuie să fie operat.

- Poate ai nevoie să te ajut cu ceva?

- Nu, nu totul e în regulă.

Mai mult n-a intrat. Feciorul a absolvit Universitatea de Medicină, lucra în Chișinău, era stomatolog. L-am întâlnit peste câțiva ani la o stație de deservire a automobilelor.

Alte aspecte ale orașului din trecut. Drumul, care ducea în oraș de la podul Bechir, intra în centru, unde era instalat monumentul generalului Stan Poetaș, împușcat de un grup de revoluționari lângă Otaci. Monumentul era instalat în centrul orașului, unde astăzi este parcul orașenesc și instituțiile de stat, inclusiv primăria. În trecut aici erau o sumedenie de prăvălii mici a evreilor, unde se vindea orice, fără nici o specificație; produse alimentare, mărfuri de uz casnic și gospodăresc, ateliere de diferit profil, unde puteai închiria o bicicletă pentru o plimbare de o oră-două contra plată. Găseai orice mărunțiș, de care aveai nevoie. În vara anului 1938 primarul orașului Afanasie Coșciug, avocat de profesie, vărul lui Dimitrie Mihailovici, a început demolarea acestor centre de comerț și a început construcția soborului

orășenesc. Din spusele lui, evreii i-au promis mită de 2 milioane de lei, o sumă enormă pe acele timpuri, însă el a refuzat.

În 1940, cu venirea puterii sovietice, monumentul lui Poetaș a fost demontat, iar soborul, care era pe jumătate construit, a fost distrus.

În perioada anilor când Afanasii Coșciug a fost primarul orașului în centru a fost construită o uzină electrică, care ilumina tot orașul. Până atunci orășenii se foloseau de gaz lampant. Uzina a fost aruncată în aer când, în anul 1941 trupele sovietice s-au retras din oraș. Tot în această perioadă de timp a fost construită o baie orășenească modernă pe atunci, prin apropierea cetății, nu-i cunosc soarta. A fost construită o șosea, serpentină. Ea ducea din cel mai înalt loc al orașului, de la șoseaua, care ducea de la Drochia la Soroca. Șoseaua s-a distrus peste câțiva ani din cauza alunecărilor de pământ.

Paralel cu strada principală, care intra în oraș de la podul Bechir, mai era o stradă, care mi se pare se numea Regina Maria. Alături de ea, în coasta dealului, era grădina publică, cu un pavilion în centru. În fiecare seară fanfara regimentului, în frunte cu dirijorul, un plutonier major, coborau în grădină, în pavilion unde câteva ore cânta. Intelectualitatea orașului, câte doi sau în grupuri se plimbau pe aleile parcului, se salutau, se opreau, discutau. Alături de parc erau două licee: Liceul de fete „Domnița Ruxanda” și Liceul de băieți „Xenopol”. În apropiere era și un teatru. Filmele erau rare. Din când în când, organizat, împreună cu clasa, ne duceam să vizionăm câte un film. Spectacolele erau și mai rare, erau seara și liceeni nu le frecventau.

Toate instituțiile de stat erau în partea de jos a orașului. Aici erau primăria, judecătoria și tribunalul, camera de agricultură, centrul de recrutare, jandarmeria, spitalul, farmacia, piața, stadionul. Aici aveau loc jocurile de fotbal între comenzile liceelor Tehnic și Xenopol. Nu rareori participam ca jucător și eu.

Orașul nu avea conducte de apă, erau fântâni, și ele foarte puține, izvoare pentru cei ce locuiau sub deal. Locatarii erau aprovizionați cu apă de sacagii. Căruța, cu un butoi mare de apă, cu robinet, trasă de un cal, foarte domol la pas, care își cunoștea bine ruta și se oprea singur la casele, incluse în drumul lui. Stăpânul, un evreu la înfățișare, foarte sărac, repartiza apa, conform abonamentului. Nu știu bine cum era, nu m-am folosit niciodată de serviciile lor, dar altfel nu putea fi. Sacagiul știa bine cui și cât trebuia să aducă. Afară de aceasta, trecând pe stradă, de la destinație la destinație, striga „Apă”!, „Apă”! Vocea lui era dură și suna departe.

Toate străzile orașului erau pavate cu granit, la fel și trotuarele, din plăci mari, pătrate. Orașul era curat. În timp de ploaie, apa trecea printre plăcile de granit și ducea cu ea tot praful, străzile și trotuarele rămânneau curate. La rând cu aceasta era și un neajuns. Toate căruțele și trăsurile erau cu roțile, acoperite cu șine de fier. Când treceau, se auzeau destul de bine – era zgomot. În anii următori străzile au fost asfaltate, au apărut gropi cu apă murdară, apa nu mai putea pătrunde în pământ.

Legătura cu orașele, târgurile din vecinătate se făcea cu căruțele. Drumurile nu erau pavate. Pe timp de ploaie era noroi, greu de călătorit. Singurul drum, care ducea la gara Florești, era pietruit, însă destul

de primitiv. Pe el făceau o rută pe zi două autobuze, dus și întors. Duceau pasagerii la gara Florești și aduceau la Soroca cei lăsați la Florești.

Afară de aceasta mai erau și birjari. Ei circulau la Florești și la Otaci, unde tot era gară de tren, însă era un capăt de drum. Până la revoluție aici era pod peste Nistru, însă jumătatea din stânga Nistrului a fost aruncată în aer. Și în general nu era nici o legătură cu URSS. Călătoria cu birja nu provoca nicio plăcere, în special pe frig, pe ploaie și în plus era obositor în orice timp.

În oraș erau și hanuri. În terminologia actuală le-am zice localuri sau locuri de parcare. Aici, cei veniți cu transportul lor propriu, puteau intra, lăsa caii și trăsura sub supravegherea stăpânului, apoi se ocupau de problemele, care le-au adus la oraș. Hanurile erau necesare în special iarna sau toamna târziu, când timpul era urât (frig, ploaie, viscol), erau importante nu numai pentru călător, dar și pentru cai.

Vreau să menționez, că absolut tot comerțul, toate afacerile erau în mâinile evreilor.

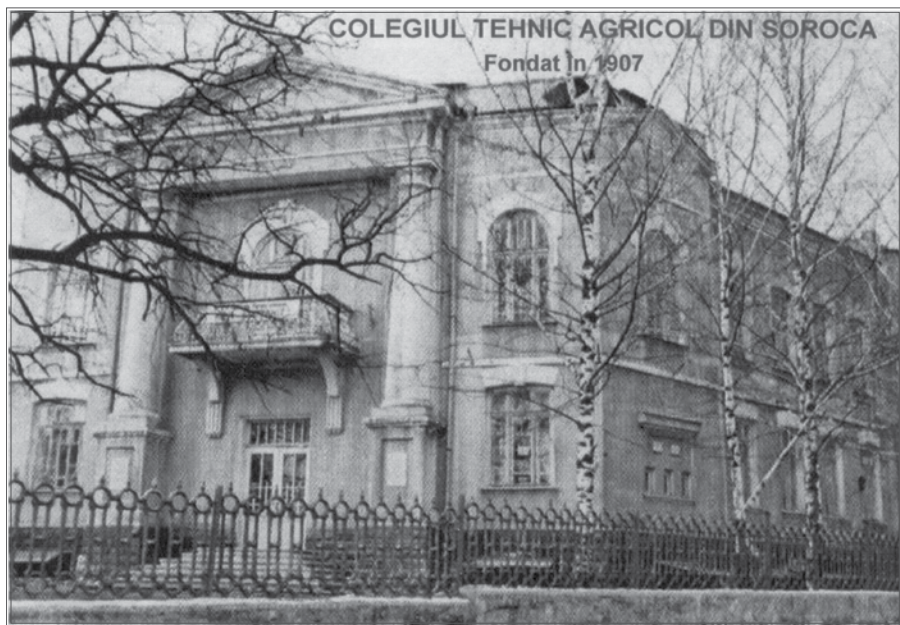
Astăzi în Soroca totul s-a schimbat, au apărut multe întreprinderi industriale, ceea ce strică tot farmecul orașului din toate punctele de vedere. Poate ar fi fost mai rațional ca orașul să rămână o zonă de odihnă, având o bogăție naturală rară: albia Nistrului cu Cetatea lui Ștefan cel Mare, pădurea cu izvoare, în apropiere o carieră rară de granit și altele.

Astăzi orașul s-a schimbat cu mult. Din trecut au rămas numai amintirile. Limitele orașului erau cuprinse între podul Bechir, podul de lângă Catedrala orașului, peste care treceai în satul Bujerovca, malul Nistrului și dealul Sorocii, biserica și cimitirul Oleinicov.

Soroca în trecut

Învățământul obligatoriu și gratuit era numai de patru clase primare. Învățământul secundar era de opt clase - liceul, și era cu plată. Taxa de învățământ era destul de simțitoare. Numai țăranii înstăriți își puteau permite întreținerea unui copil la liceu, doi era cam prea greu.

Existau și excepții. Copiii capabili, indiferent de starea socială și materială, dădeau examene, obțineau bursă și erau întreținuți gratuit. Celor săraci, lipsiți de posibilități materiale, însă capabili, stăruitori, li se cerea certificat de pauperitate (act sau certificat prin care se atestă că o persoană nu posedă bunuri impozabile) și atunci erau scutiți de taxa de învățământ.

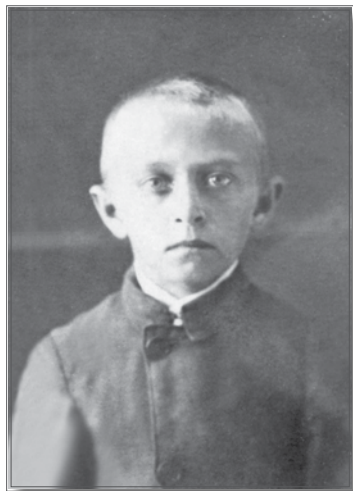
Clădirea liceului Tehnic-Agricol din Soroca.

Liceele erau separate, pentru băieți și pentru fete. În fiecare oraș, capitală de județ, erau câte două licee, unul pentru băieți, unul pentru fete.

Soroca făcea excepție. Cu toată situația teritorială incomodă, până la gara Florești era 40 km, avea mai multe școli de învățământ, decât orașele județene din vecinătate: Bălți, Orhei etc. Soroca avea două licee de băieți: Liceul Tehnic Agricol, Liceul „Xenopol” și Liceul de fete „Domnița Ruxanda”. Afară de aceasta avea: Școala de meserii pentru băieți pe baza Liceului Tehnic Agricol, Școala profesională pentru fete, Școala normală, unde pregăteau învățători pentru clasele primare, Liceul Tarbut pentru evrei.

Când a venit ziua de 15 septembrie (începutul anului școlar în timpul de atunci) s-a hotărât să fie dat la internat. Împreună cu părinții am ajuns la liceu, internatul era în clădirea liceului la etajul doi. Fiecare clasă avea dormitorul ei. Bineînțeles, că cel mai mare dormitor avea clasa 1 - erau cei mai mulți elevi. Din an în an numărul lor scădea, atât în clasă, cât și în dormitor.

Fiecare elev avea patul lui, cu albiturile de pat personale și câte o noptieră, unde își păstra totul ce avea: cărți, obiecte de toaletă etc. WC-ul era pe același coridor, cu apă, alături era spălătoria, unde ne făceam toaleta dimineața și seara.

Gurie Coșciug
la vârsta de 10 ani,
anul 1934.

La despărțire de părinți știu că am rămas lângă noptieră, unde mama mi-a lăsat totul ce era necesar, prăjituri, struguri și altele. Nu țin minte plângeam sau nu, dar mama așa plângea, încât papa cu greu o liniștea și aproape forțat o ducea spre ieșire.

Programele de învățământ erau foarte încărcate, pentru toate liceele erau obligatorii și în plin volum obiectele de bază. Pe lângă aceasta erau unele mici deosebiri. Unele licee acordau mai multă atenție matematicii, fizicii, chimiei, altele în limbi, literatură, istorie etc. Liceul nostru, fiind tehnic-agricol, avea un șir de obiecte, care nu se predau nici într-un alt liceu din România: fitochimia generală, economia rurală, zootehnia, microbiologia, chimia organică și anorganică, contabilitatea, geodezia, psihologia, logica, sociologia.

Eram în clasă 58 de elevi. Fiind un liceu cu un program de învățământ specific am avut colegi de clasă din regiuni îndepărtate de Soroca: Cernăuți, Hotin, Râșcani, Ungheni. Mai târziu, prin clasele 6-7, și din Transilvania, când ungurii au ocupat Transilvania - Prada Ion, din Dobrogea - Manole, din Chișinău în timpul foametei din anul 1938-1939 - Culic și alții.

Lecțiile începeam la ora 8.00, anticipat cu o scurtă rugăciune la careu în curtea școlii sau în coridor în caz de timp urât.

Zilnic aveam câte 4-5 lecții în primele clase, câte 5-6 în clasele superioare. Fiecare profesor, începând lecția, făcea apelul celor prezenți. Zilnic numele colegilor de clasă se repeta de 4-6 ori, ceea ce m-a făcut să-mi memorizez toți colegii, cu care am început clasa 1. Treptat numărul lor s-a micșorat, componența s-a schimbat, iar clasa a 8 au absolvit 27 de elevi. Din cei 58 elevi, înscriși în clasa 1 și care au trecut

din clasă în clasă, din an în an, au absolvit clasa 8 numai 18 elevi.

Cauza unei selecții atât de severe nu erau numai cerințele foarte mari a procesului didactic, cu toate că și el a jucat un rol important în această selecție. Însă, afară de aceasta, au fost multe alte cauze și situații, dictate de evenimentele istorice a perioadei anilor de atunci. Mulți elevi au părăsit liceul treptat din cauza situației economice a părinților.

Anii 1940-1944 a fost o perioadă foarte grea din cauza evenimentelor istorice - cedarea Basarabiei și începutul războiului.

În anul 1940 mulți s-au refugiat cu părinții în România și nu s-au mai întors.

În anul 1941 toți colegii de liceu evrei au fost înțemnițați în lagăre și au părăsit liceul.

La începutul anului școlar 1941 numărul elevilor din clasele superioare (5-8) în ambele licee din Soroca era insuficient. Atunci, Liceul Xenopol, a fost transformat în gimnaziu de 4 clase, iar elevii din clasele 5-8 au fost transferați la Liceul Tehnic Agricol.

În anul 1940, când Liceul Tehnic Agricol a fost transformat în tehnicum (Colegiul Tehnic), au fost lichidate toate laboratoarele de chimie și fizică. Contopirea celor două licee și modificarea programului de studii, a dus și la schimbarea denumirii - Liceul „Ștefan cel Mare”.

În anul 1944, când armatele sovietice au intrat pe teritoriul Basarabiei, alt val mare de populație a trecut peste Prut și mulți au rămas în România pentru totdeauna. S-au întors și înapoi, însă nu toți.

Corpul didactic

Îmi amintesc aproape pe toți profesori, pe care i-am avut la liceu, cu excepția celor, care au activat timp scurt. Din clasa 1 îmi amintesc foarte bine pe profesorul de matematică - Mazur, evreu, vorbea cu accent specific, predă matematica până în clasa a 4. În clasele superioare predă Coren - rus de origine, însă vorbea corect românește. Mazur cu familia în 1941 a ajuns în lagăr. A avut o fiică, care a terminat Institutul de Medicină și a activat ca medic ftiziatru în Soroca.

Limba franceză se predă din clasa 1 până în clasa a 8, profesoara a fost doamna Paleologu - să fi avut ceva comun cu familia împărătească din Constantinopol? În copilărie a suferit de poliomielită și i-a fost afectată mâna stângă. Era puțin atrofiată, dar se folosea de ea.

La istorie - domnul Toma, un om scund, nu ne prea insuflă dragoste de istoria antică și de faraonii egipteni. De aceea, timp de vre-o 4-5 ani, n-am simțit o dragoste deosebită de istorie.

Științele naturale ni le-a predat Slithermaher - neamț, vorbea cu accentul limbii române. În a. 1940 a plecat în Germania ca și toți nemții din Basarabia.

Geografia ne predă Loghinescu, un om simplu, îi plăcea să ne povestească multe istorioare din trecutul lui. În timpul țarismului făcuse armata undeva prin țările baltice - Letonia sau Estonia. De atunci rămăsesse cu impresii deosebite de nivelul vieții și a culturii a populației de acolo. Din când în când găsea motive să ne povestească diferite scene din trecutul lui. Noi le ascultam cu plăcere, în special ca să treacă ora.

Chimia ne-a predat-o Raibel numai în clasa V, fiind evreu în anul 1941 a fost internat sau s-a refugiat în URSS. După război a ajuns decan la Catedra de Chimie a Universității de Stat din Chișinău.

Nu-mi amintesc cine ne predă limba româna în clasele inferioare.

Desenul ni-l predă Cotruța, unul din urmașii acelui Cotruța, care în 1918 a semnat Unirea cu România. Era un om foarte simplu, bun la suflet, era un student extern și veșnic la facultatea de Belle Arte la Paris. Anual se spunea ca dădea câte un examen, însă totul rămânea pe loc. În 1944 s-a refugiat în România, unde a rămas până la sfârșitul vieții.

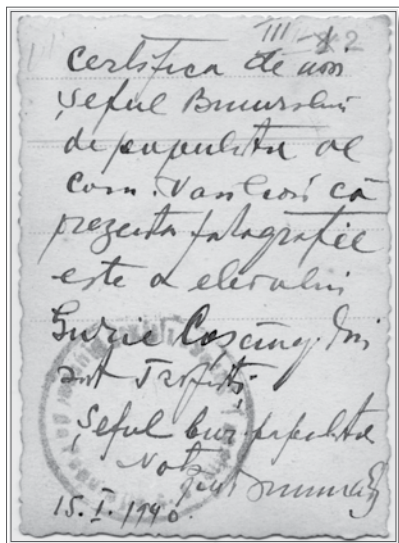
La muzică era Dobrovolschi - se ocupa mai mult de politică decât de muzică. El era și dirijorul fanfarei. Era un adept înflăcărat al partidelor de dreapta, ceea ce a manifestat mult în timpul perioadei de război.

La lucrul manual era Castov, rus emigrant în timpul revoluției, un om foarte liniștit, răbdător și cum-pătat- vorbea românește, însă cu accent.

În februarie 1940 am trecut printr-o mare tragedie - a decedat mama. Am rămas orfani, copii la vârsta de la 7 la 15 ani. După înmormântare și câteva zile de doliu ne-am întors la liceu, la internat. Anul 1940 a fost unul din cei mai grei ani. S-a început cu cea mai mare tragedie. Mama trebuia să nască spre sfârșitul lunii februarie. Sarcina era însoțită de complicații anatomice și era nevoie de incizie cezariană sau operație, însoțită de omorul fătului. În conformitate cu legile în vigoare a României pentru așa operație se cerea consimțământul procuraturii. Chirurgicalul spitalului din Soroca s-a adresat procuraturii, însă i s-a refuzat. Care a fost motivul, nu se poate ști. Chirurgicalul singur era uimit,

Gurie Coșciug
în anii de studii la liceu,
Soroca, anul 1940.

fiindcă până atunci n-a primit niciodată niciun refuz. Probabil era o chestiune de religie. Fățul era al unui preot și urma să fie omorât. Faptul intra în contradicție cu principiile religiei. Probabil aceasta a fost cauza, care a dus la moartea mamei și a pruncului.

Cu o zi înainte de moarte am fost la mama în salonul spitalului. Avea fața palidă, trasă, chinată de suferință. A doua zi a decedat. Cei care au fost acolo spuneau că ultimele ei cuvinte erau – „unde-s băieții mei”!, „unde-s băieții mei”!...

Înmormântarea a avut loc la 1 martie, o zi cu soare, caldă, zăpada se topise. În drum spre cimitir cădeau liniștit fulgi rari de zăpadă pe fața mamei, care nu se topeau. Totul a trecut trist și dureros. Eu eram nedumerit ce va fi mai departe. Peste două zile papa ne zice mie și lui Mișa:

– Băieți, gătiți-vă, că plecăm la liceu.

Așa am continuat anul școlar până la vacanța de vară.

Alt eveniment, care a zdruncinat societatea din temelii a fost cedarea Basarabiei Uniunii Sovietice. Pentru noi aceasta a fost o surpriza.

La noi, alături de casa în care noi locuiam, era pichetul de grăniceri. În dimineața zilei de 28 iunie - a venit unul din ei și i-a spus lui Dumitru Mihai că se îndreaptă pe șosea spre gara Florești. Au zis că au ordin să-i propună preotului să meargă cu toată familia împreună cu ei. Papa i-a mulțumit, dar a refuzat. A zis că „aici au murit strămoșii mei, aici voi muri și eu dacă așa mi-e sortit”.

Pe la amiază de pe malul stîng al Nistrului a trecut o luntre cu grăniceri ruși. După o scurtă salutare cu cetățenii și primarul satului s-au dus la clădirea - pichetul foștilor grăniceri și au rămas acolo. Au evitat și refuzat toate invitațiile de bun venit.

Același lucru se petrecea și în Soroca, însă într-o scară mai mare. Toate magazinele au fost închise. Treptat zi cu zi se deschideau. Se deschideau cele alimentare. Magazinele de mărfuri industriale timp îndelungat au rămas închise. Când s-au deschis în ele nu mai era nimic din cele ce fusese până la închidere. Erau mărfuri sovietice de o calitate incomparabil de inferioară.

Cu toate că majoritatea magazinelor era proprietatea evreilor, ei demonstau o atitudine foarte binevoitoare față de evenimentele care se desfășurau. În primul rând, în prima noapte toți au uitat limba română, vorbeau numai rusește. Majoritatea se străduiau să demonstreze bunăvoință față de noul regim. Unii patrulau cu arma pe umăr, făcând poze de magazine sau alte obiecte. Totul era destul de ridicol. Vărul lui Dumitru Mihail - Afanasie Coșciug, fostul primar al

Sorocii, povestește că îl întâlnește pe un evreu cunoscut, care cu arma pe umăr păzea magazinul central de mărfuri industriale. Îl întreabă:

- Isac, unde-i baioneta de la armă?
- Nu știu, mi-a furat-o cineva.

Situația practic a fost stabilă până în iunie anul 1940, când Basarabia a intrat un componența URSS. Până la această perioadă de timp director a fost Cojocar - agronom de profesie, om cam aspru, iubea disciplina, ducea o luptă aprigă contra fumatului (unii elevi din clasele superioare fumau la WC), din când în când el stătea lângă ușa WC-ului cu un băț în mână și îi bătea pe toți cei care ieșeau, indiferent dacă au fumat sau nu. Mai avea o atitudine specifică. Era contra semințelor de răsărită, se făcea murdărie, el striga:

- Mă! Decât veți cumpăra de câte un leu răsărită și veți scuipa unul pe altul, mai bine puneți-l la banca de economii.

În 1940 totul s-a schimbat radical. Liceul a fost transformat în tehnicum (Colegiu Tehnic), s-a contopit cu școala de meserii, care avea la dispoziție toate atelierele necesare. Scopul de bază prevedea pregătirea tractoriștilor pentru stațiile MTS (stații de mașini și tractoare).

Ce s-a predat în anul de învățământ 1940-1941 nu țin minte. Mi-au rămas în memorie numai lecțiile, în care se descriau tractoarele uzinei din Harkov și din Celeabinsk.

Limba rusă o preda o doamnă, venită din URSS - soția șefului secției raionale de învățământ.

Chimia ne-a predat Mareiu, rămas din cadrele liceului, care terminase aspirantura în chimie la Berlin,

însă foarte repede a fost arestat și deportat. După ani de zile ne-am întâlnit la Institutul Oncologic, eu ca doctor chirurg și el ca pacient bolnav de cancer. Aici a și decedat. Am aflat că după 10 ani de exil, a ajuns la Moscova, a devenit doctor în chimie, însă chinuit de boală s-a întors pe plaiurile natale.

La 22.06.1941 s-a început războiul. Armatele sovietice repede s-au retras din Basarabia. În septembrie 1941 s-a început anul școlar. Noi ne-am prezentat ca de obicei la liceu la 15 septembrie. Ni s-a comunicat că începem anul școlar fără a ține cont de evenimentele anilor 1940-1941. Vă găsim așa cum v-am lăsat în anul 1940. Bineînțeles că componența corpului didactic s-a schimbat simțitor. Mulți din cei pe care i-am avut nu s-au mai întors. Unii au fost deportați, alții s-au retras cu armatele sovietice, alții s-au refugiat în România și nu s-au mai întors. Au venit mulți profesori noi, unii din România, alții de la Liceul „Xenopol”, care a fost transformat în gimnaziu și profesorii claselor superioare au fost transferați în Liceul Tehnic Agricol. Astfel el și-a pierdut specificul lui de tehnic agricol, devenind un liceu de tip clasic, obișnuit.

Director de liceu a fost dl Voinea, transferat de la liceul din Ismail. Limba română ne-a predat-o dl și dna Bongu, transferați din România. Matematica - dl Coaren. Geografia o predă în continuare dl Loghinescu. Istoria ne-a predat-o dl Chiroșca, un profesor foarte talentat. Cu atât elan ne-a predat perioada revoluției franceze și a lui Napoleon că am îndrăgit istoria și până azi îi acord o atenție și un interes deosebit.

Limba germană se începea din clasa IV și ne-a predat-o Dropac, limba latină din clasa IV - a predat-o

preotul Codreș. Igiena ne-a predat-o Pavlovschi – fost docent la facultatea de Medicină a Universității din Kiev, fost general-medic. A avut stagii de câte 5 ani în clinicile lui Pasteur și Koch. Vorbea foarte greu românește, începea și trecea repede la franceză. El era și medicul liceului.

Periodic ne făceau la toți examene profilactice – cu măsurarea tensiunii arteriale, spirometrie și altele la indicație. Sub supravegherea și răspunderea lui era și infirmeria liceului. Aici era o asistentă medicală, domiciliată în clădirea infirmeriei. Erau 2 camere, unde puteau fi internați cei, care necesitau tratament staționar. Dr. Pavlovschi a avut 2 fiice – una doctor în Kiev, care a fost arestată și împușcată în lagăr. Alta – moșieră într-un sat din apropierea Sorociei. Au emigrat în România, unde Pavlovschi a murit în vârstă de peste 90 ani.

La muzică, prof. Margine, din satul Mereni de lângă Chișinău. S-a refugiat în România în 1944 și ulterior a devenit directorul Teatrului din București.

În anul de învățământ 1943-1944 la liceu eram 4 frați: eu în clasa VIII, Mihail în clasa VI, Eugen în clasa III și Simion în clasa I. Așa ceva a fost pentru prima oară în istoria liceului. Cu toate posibilitățile materiale ale unui preot (preoții primeau salariu afară de venitul parohial) întreținerea a 4 copii cu toate taxele de învățământ și întreținerea la internat constituiau foarte mari cheltuieli. În legătură cu aceasta consiliul pedagogic al liceului a hotărât ca unuia dintre frați să i se acorde o bursă. A fost ales Eugen, într-adevăr el era cel mai ager și iute la minte. Cu toate că toți învățau bine.

În această perioadă de timp au avut loc 2 evenimente de diferită importanță, însă într-o măsură oarecare m-au privit și pe mine. În anul 1943 s-au împlinit 25 ani de la Unirea Basarabiei cu România. Evenimentul trebuia sărbătorit. Manifestările au avut loc în Chișinău în vara anului 1943. La aniversare au participat delegații din toate județele Basarabiei, inclusiv și delegații de la liceele județene. De la Soroca în numărul restrâns de delegați am fost inclus și eu. În Chișinău am fost cazați într-o clădire a școlii aproape distrusă în timpul retragerii armatei sovietice.

Tribuna era în centrul pieței Naționale, în fața Sobilului, sub Arca de Triumf, vis-a-vis de clădirea Consiliului de Miniștri (azi Guvernul). Pe atunci pe acest loc erau clădirile Mitropoliei, unde locuia personalul administrativ și călugării. Din anul 1945 aici au fost căminele Institutului de Medicină.

Parada a salutat-o mareșalul Ion Antonescu - om de statură mijlocie, puțin înclinat din spate. Țin minte, fiindcă am fost în primul rând în coloană și l-am văzut bine. Coloanele mergeau în direcție de la str. Pușkin spre strada Bănulescu-Bodoni.

Alt eveniment. Cercurile de recrutare pregăteau tinerii, viitorii ostași, până la încadrarea în armată. Erau diferite cercuri sportive. În vara anului 1943 trei elevi de la liceu au fost trimiși la cursuri de instructori de înot la București. Lagărul sportiv era lângă locul Floreasca. Acolo erau 3 bazine în care publicul făcea baie. Odată în săptămână apa bazinului se schimba. Primele trei zile ea se încălzea, după ce bazinul era deschis pentru public. În această perioadă, în primele

trei zile, noi învățam înotul. Apa era rece ca gheața. După fiecare 10-20 minute alergam în jurul bazinului și ne băteam cu palmele pe spate. Până la urmă am rămas doar eu, ceilalți doi au fost trimiși acasă după diferite indicații medicale. La sfârșit, ministrul marinei ne-a înmânat adeverința de instructor de înot. Unde s-a rătăcit adeverința mea, nu știu. Astăzi nu o mai găsesc.

Așa stăteau lucrurile până n-a venit primăvara anului 1944 - luna martie, când totul s-a schimbat. Evenimentele vor fi descrise în fragmentele care urmează.

CAPITOLUL 4

Refugiul în România

La 17 martie trupele sovietice au trecut Nistrul la Cosăuți, la 7 km mai sus de Soroca. Noi, elevii, neștiind cum decurg evenimentele, ne-am prezentat la lecții. În curtea liceului era o alarmă grozavă. Direcția și corpul didactic încărcau în căruțe arhiva liceului, instrumentele muzicale ale fanfarei și multe alte obiecte importante. Dispoziția organelor de stat prevedea, că toți elevii din clasele superioare (V-VIII) să fie evacuați în România, elevii din clasele I-IV urmau să fie trimiși acasă. Trebuia să plecăm pe jos, pe șosea până la Florești (44 km), care era cel mai apropiat nod de cale ferată. Bagajul elevilor a fost încărcat în căruțele țăranilor, care întâmplător erau în Soroca. Eu și fratele Mihail (clasa VI) am pornit ca toți ceilalți la Florești. Pe Eugen și Simion i-am trimis la fuga la Trifăuți (7 km pe Nistru în jos) să-i spună papei că noi plecăm. El a reușit să ne iasă în cale la șosea cu trăsura lui și să ne conducă vre-o 10 km spre Florești. Ne-am luat rămas bun, ne-am sărutat și am plecat. La Florești am ajuns morți de oboseală. Trenuri pentru pasageri nu erau. Mărfurile erau încărcate cu armament și soldați români și nemți, care se retrăgeau. Vagoanele erau păzite de santinele cu arme și mitraliere, care nu permiteau nimănui să se apropie și să se urce.

Totuși, cu toate greutatea, am ajuns la Iași. Aici am fost întâlniți, hrăniți și cazați într-o unitate militară. Nimeni din localnici nu ne credeau, că rușii au trecut Nistrul. Ei erau încredințați, probabil din presă, că rușii n-au ajuns nici la Bug. Aici ne-am odihnit vre-o două zile.

Planul de evacuare a populației din Basarabia prevedea anumite direcții în dependență de județele Basarabiei și instituțiile ei. Liceul Tehnic, de acum „Ștefan cel Mare” avea destinația Transilvania, orașul Făgăraș. Am ajuns acolo în frunte cu tot corpul didactic. Aici, în prezența organelor administrative locale, elevii au fost repartizați în diferite sate ale județului Făgăraș. Se repartiza câte un elev la câte o familie din sat în rang de membru al acestei familii, cu aceleași drepturi și aceleași obligații.

Nouă, absolvenților clasei a VIII, care eram vre-o 16-17, ni s-a spus, că suntem absolvenți, nu mai suntem elevii liceului, că mai târziu vom primi certificatele de absolvire și rămâne să ne aranjăm fiecare cum poate. Unii dintre noi și-au găsit părinții refugiați sau pe careva din rude în diferite orașe ale României și s-au aranjat. Noi, vre-o 8-10 elevi, am rămas singuri. Nu știu, cine a intervenit, că am fost cazați la o unitate militară din Făgăraș.

Această unitate era dislocată într-o cetate medievală în centrul orașului. Cetatea era înconjurată de un șanț lat și adânc cum se obișnuia în Evul Mediu. Intrarea prezenta un portal înalt și lat, la care ducea un pod mare. La intrare era o santinelă, însă noi aveam drept de intrare și ieșire la orice oră. Eram cazați într-o cameră curată, cu albituri, care ni le schimbau în fiecare săptămână. Mâncam în ospătăria ofițerilor, cu

o oră înainte de masa cazarmei. Ne-am simțit foarte bine până când toată unitatea militară a părăsit cetatea și s-a dislocat, în timp de vară, în câmp. Ni s-a propus și nouă să plecăm cu ei, însă am refuzat.

Am rămas la răscruce, nu știam ce să facem. Direcția liceului ne considera absolvenți, era adevărat, primisem certificatele de absolvire. Am aflat, că multe instituții de stat din Soroca erau repartizate în județul Turnu-Severin. Ne-am dus și noi acolo ca cetățeni ai județului Soroca. Ne-au primit binevoitor. O comisie, constituită din reprezentanții primăriei locale, ne-a trimis într-un sat, nu țin minte cum se numea, fiindcă am stat acolo foarte puțin, vre-o 3-4 zile. Aici am fost primiți de primarul și boierul satului - un tânăr de circa 40 ani. Am fost repartizați după același principiu ca și elevii liceului, la Boholț - câte unul într-o familie de localnici. Pe mine și încă pe doi colegi (Groapă și Stâncă) ne-a luat boierul la el. Ne aranjasem minunat. Boierul avea un conac mare cu multe camere, servitori și servitoare. Ne hrăneau minunat. Seara, când venea boierul acasă după diferite treburi, stăteam împreună toți la masă cu vin și țuică. Toată ziua ne odihneam, citeam. După 4 zile toți colegii, care fusese repartizați în sat, au venit la noi și au declarat că nu pot suporta sărăcia și mizeria din sat. Am fost nevoiți să renunțăm la confortul boierului, să-l mulțumim și să plecăm.

Unde? Încotro? Nu știam. Totuși eram hotărâți - numai în Transilvania. Bucovina și Transilvania fusesse în componența Imperiului Austro-Ungar timp de circa 500 ani. Erau cele mai dezvoltate regiuni ale României din toate punctele de vedere. Mă opresc la această perioadă de timp mai amănunțit ca fiind cea

mai grea. E greu de închipuit cum poți exista fără niciun suport material în regiuni străine a țării. Erau mulți emigranți, refugiați din Basarabia, fiecare avea greutățile lui. Trebuie să menționez deosebit - statul a organizat totul, ca refugiații să aibă toate condițiile necesare pentru existență. În toate orașele erau organizate cantine, deschise de dimineață până seara, unde orice refugiat putea lua masa gratuit timp nelimitat, era suficient să ai buletin de identitate din Basarabia. Erau depozite în orașele mai mari, unde puteai găsi îmbrăcăminte și încălțăminte gratuit. Nu era nici o formalitate, intrai, probai, alegeai, semnai într-o condică că ai primit și plecai. Călătoriile cu trenul erau gratuite. Toate serviciile, care prevedeau anumite taxe erau gratuite.

Ne-am întors la Făgăraș - acolo cel puțin erau colegi din alte clase și profesorii liceului. Pe fratele Mihail, care a absolvit clasa a VI și fusese repartizat la Boholț nu l-am găsit. Nu i-a plăcut situația. Nu știu cum a aflat, că o rudă a noastră (fost paroh al satului Stoicani, părintele Ioan Mămăligă) e refugiat la Craiova și a plecat la el. Acolo s-a aranjat ca vânzător într-o librărie. Considera că situația, cel puțin pe un timp oarecare, e rezolvată.

Noi cei opt, care constituiau un grup de colegi, am hotărât să plecăm din Făgăraș. Care au fost motivele, ce ne-au făcut să pornim spre Timișoara și Arad nu știu. În drumul, care ducea spre Timișoara ne-am oprit la Sebeș-Alba. De ce? Nu știu. Am coborât din tren și am ieșit în oraș. Sebeș-Alba era un orașel mic, curat, cu diferită populație. Erau români, unguri, nemți. Era o plăcere să te găsești în acest orașel. Am luat masa la cantină și am început să ne facem pla-

nuri de viitor. De mâncat aveam unde, dar de dormit? Sondând terenul, nu știu cum și cine ne-a sfătuit să ne adresăm doamnei Elisabeta Lie – directoarei Liceului de fete. Așa și am făcut. Ea ne-a primit cu mare plăcere, ne-a dat o clasă, eliberată de bănci, ne-au pus paturi cu toată lenjeria necesară. Toată bunăvoința ei s-a încununat cu succes pentru noi, dar în special pentru ea. Doamna Elisabeta Lie avea două fete – Virginia și Doina. Virginia era prin clasa VII-VIII, iar Doina era mai mică cu 2-3 ani. După câțiva ani mai târziu (aproximativ 8-10) am aflat, că unul din colegii, care era în grupul nostru – Gurin Ghenadie – s-a căsătorit cu Virginia. Doina încă era copiliță, mi se pare prin clasa a V.

Lucrurile se aranjau foarte bine. Eram satisfăcuți, mulțumiți. Din când în când eram invitați la doamna Elisabeta Lie acasă, ascultam patefonul, ne odihneam și așteptam să dăm examenul de bacalaureat.

Aici trebuie să mă opresc pentru câteva explicații referitor la ce prezenta bacalaureatul. Bacalaureatul era o sită foarte deasă prin care rar cine trecea. Învățământul secundar se termina cu certificatul de absolvire a clasei a VIII. Însă în instituțiile de învățământ superior (universități, institute) nu erai admis fără susținerea bacalaureatului. Aici nu reușeau nu numai cei slab pregătiți, dar și cei nedoriți de stat – în special evreii. Puteai încerca să dai bacalaureatul de două ori. Dacă și a doua oară nu-l susințeai, nu mai aveai dreptul să mai participi la examene și nici să intri în instituția superioară de învățământ. Totuși, era o ieșire din situație. În unele țări europene nu se cerea examenul de bacalaureat (Franța, Belgia, Italia etc.). Unii din cei care nu reușeau la examene sau nici

nu încercau, intrau la diferite facultăți din alte țări. Aceasta a fost cauza principală de ce în Chișinău erau mulți doctori evrei cu studii din Franța și Italia.

În învățământul românesc nivelul cunoștințelor se aprecia cu 10 puncte. Note insuficiente erau de la 1 la 4, suficiente - de la 5 (inclusiv) la 10. Pentru bacalaureat nota minimală medie suficientă era 6. Mai jos media era considerată insuficientă. Se ținea cont numai de nota medie. N-avea nici o importanță, indiferent ce notă primeai la probe, fie scris, fie oral. Fapt foarte logic din punctul meu de vedere. De ce unul ca Paganini sau Rembrandt trebuia să rezolve teorema lui Pitagora.

Examenele de bacalaureat aveau loc numai în orașele, numite de ministerul Culturii și al Cultelor. Orașul și liceul în care vor avea loc examenele de bacalaureat se anunțau prin presă și din timp. Documentele puteau fi înaintate până la 31 iulie. Numai la 1 august se anunța președintele și membrii comisiei de bacalaureat. Fapt, care excludea posibilitatea oricărei protecții.

Probele scrise erau la limba română, limba franceză și matematică. În sală intrai cu mâinile goale. Puteai avea stilou, radieră, riglă, echer, tabele de logaritmi. Hârtie găseai pe masă. Fiecare foaie avea ștampila liceului, unde se susținea bacalaureatul. În colțul de sus din stânga scriai numele și prenumele, îndoiai colțul ca să nu se vadă nimic, îl lipeai cu o etichetă, după ce cineva din personal puneă ștampila pe colț.

Examenele orale erau publice. În sală putea intra oricine. De obicei, intrau profesorii, care nu erau membri ai comisiei, reprezentanții intelectualității locale, unii din părinții elevilor, localnicii etc. Notele

se puneau cu deosebită strictețe. Cei care aveau media de la 6 în sus erau considerați reușiți, cu bacalaureatul susținut. Pentru a avea impresie cât de greu era să primești o notă mare, eu am avut media de 7 și am fost clasat al XVII din 101 reușiți - fapt, menționat pe verso diplomei. Diplomele de bacalaureat erau eliberate sub semnătura comisiei și a ministrului Culturii și a Cultelor și se înmâna până la 15 septembrie - începutul anului școlar de învățământ în România.

În anul 1944 examenele de bacalaureat și examenele de concurs la facultățile de învățământ superior au avut loc mai devreme ca de obicei. Frontul era lângă Iași, statul prevedea chemarea la arme a unui nou contingent. Cine ar fi fost admis în învățământul superior, nu era recrutat în armată. După bacalaureat și până la examenele de admitere în universități era timp. Înapoi la Sebeș-Alba nu m-am întors. Am plecat la Brașov. Acolo era un unchi al meu - Constantin, fratele mamei, mai mic ca ea cu vre-o 15 ani, lucra la IAR (Industria Aeriană a României), era șeful turnătoriei și era eliberat de armată.

Zilnic multe localități erau bombardate de aviația americană. Zilnic radioul comunica:

„Atențiune! Atențiune! Mâine (se comunica data și ora) vor fi bombardate orașele (se comunica ce orașe vor fi bombardate). Rugăm populația civilă să părăsească localitățile”.

Înainte de ora numită radioul român anunța: „Atențiune! Atențiune! În spațiul aerian al țării domnește liniște deplină. Urma și în limba germană: „Achtung! Achtung! In Luftraum des Landes in Stille herrcht” sau (In Luftraum Rumenien herethue).

După ce se repeta de câteva ori că domnește liniște deplină se auzea vuietul avioanelor americane, care veneau în câteva stoluri de 20-30 și din înălțimea cerului aruncau bombe pe obiecte, care prezentau importanță militară. Antiaeriana nici nu ajungea la ele. Totuși, din când în când, de foarte rare ori, câte un avion se aprindea. Pilotul se vedea cum coboară cu parașuta.

Undeva în Transilvania, era un lagăr de prizonieri englezi și americani, care o duceau foarte bine. Aveau terenuri de sport, primeau ajutoare prin Crucea Roșie, făceau banchete, la care invitau și ofițerii români.

Situația de pe front se agrava, armatele sovietice se pregăteau de o ofensivă puternică, se cereau recruți.

Completarea diplomelor de bacalaureat cerea un oarecare timp, însă timpul nu aștepta. Pentru prima dată, preventiv, au fost date certificate de bacalaureat, valabile pentru a da examene de concurs la instituțiile de învățământ superior. Diplomele au fost înmânate mult mai târziu, de aceea diploma s-a păstrat la mine și până astăzi.

Eu am dat examenele de admitere la Politehnica București, la facultatea de Electrofizică. Facultatea avea 50 de locuri, candidații erau mult mai mulți. Unii iubeau fizica, alții vroiau să scape de armată - frontul era la ușă.

Aici situația se prezenta în felul următor. Toate examenele erau numai în scris și numai la specialitate: matematica, algebra, fizica mecanică, trigonometria, etc. Totul dura aproximativ 3 săptămâni cu intervale de 2-3-4 zile între examene. În lista candidaților după alfabet eu eram al 20-lea.

În sală puteai intra numai cu stilou, creion radieră riglă, tabele de logaritmi, etc. N-aveai voie să ai nimic în plus.

În sală erau mese, distanțate una de alta. Pe masă, sus, în colțul din dreapta, era fixată fotografia candidatului cu numărul de ordine (20), și ștampila Politehnicii. Scoteai buletinul de identitate și-l puneai alături de fotografie. Pe masă era hârtie suficientă.

La fel ca și la bacalaureat în colțul de sus din stânga a hârtiei scriai familia și numele, îndoiai, încleiai cu o etichetă, trecea reprezentantul instituției și punea ștampila. Profesorul înmâna fiecărui absolvent problemele temei în scris - bătut la mașină. Ruga să fim atenți când citea, să verificăm dacă la dactilografiat nu s-au făcut greșeli.

Anunța:

- Domnilor, aveți la dispoziție 4 ore, vă puteți apropia de geam și fuma. Nu puteți ieși din sală.

Examenele începeau la ora 8.00. Aproape de ora 12.00 ruga:

- Domnilor, vă rog grăbiți-vă, în curând începe bombardamentul.

Politehnica era în apropiere de Gara de Nord, care în fiecare zi era anunțată ca obiect supus bombardamentului. Cine termina dădea foile, semna că le-a predat și putea pleca.

Examenele s-au terminat spre sfârșitul lui iulie. Începutul anului de învățământ era la 15 septembrie, mai era timp. Repede a venit și 23 august. România a ieșit din război.

Într-o clipă s-a schimbat totul. Armatele sovietice momentan au împânzit toată România. Eu și Mihail eram la Brașov. Pe străzile orașului permanent tre-

ceau trupe rusești și coloane de tancuri și mașini, care nu se opreau. Probabil, aceasta era o dispoziție generală. Dacă se opreau soldații se porneau în căutare de băutură și era greu să menții o ordine cât de cât. Lumea civilă se uita cu mirare la numărul enorm de soldați și zicea: „Doamne! Doamne! Parcă Dumnezeu a făcut pe pământ numai ruși”.

Ei încă nu uitase informațiile presei și a radioului, care comunicau zilnic numărul de prizonieri și a celor uciși. Dacă adunai toate cifrele demult ar fi dispărut ultimul soldat rus. Dar ei erau mulți, foarte mulți și aproape toți întrebau:

- Care-i drumul la Berlin?

Treptat s-a făcut ordine, au apărut organe administrative noi. În orașe partidul comunist și-a început o activitate foarte intensă, cu adunări și discursuri, sub președinția unui prezidium din vre-o trei persoane, la o masă acoperită cu o pânză roșie, un grafin (ulcior) cu apă și un pahar. Eu cu Mihail ne uitam și vedeam tot ceea ce a avut loc și la noi, la Soroca, în anii 1940-1941.

Repede, în toate orașele, au apărut puncte de înregistrare a celor refugiați, care doreau să se întoarcă acasă. Cei înregistrați primeau o sumă solidă de bani, așa numiții «подъемные» de 20000 lei (suma creștea paralel cu devalorizarea leului) și zilnic câte 500 lei pentru întreținere. Erau și puncte de înregistrare a celor, care doreau să emigreze în SUA. Aici plata era mult mai mare, aproape de 10 ori. Eu cu Mihail stăteam la mare cumpănă. Aveam trei variante: puteam rămânea pe loc, ne puteam întorcea acasă, puteam pleca în SUA. Fiecare variantă avea multe avantaje și tot atât de multe și dezavantaje. Dacă rămâneam pe loc, așa cum a făcut majoritatea colegilor noștri, nu aveam pe nimeni,

unchiul de la Braşov încă nu era aranjat, nici nu era încă căsătorit. Alte rude şi cunoştinţe nu aveam. Afară de aceasta la Trifăuţi au rămas alţi doi fraţi Eugen şi Simion cu tatăl nostru. Dacă rămâneam nu erau excluse şi unele represalii din partea puterilor locale.

Să plecăm în SUA - foarte ademenitoare variantă, însoţită de foarte mare risc din unele puncte de vedere. Totul necunoscut, nu ştiam limba, fapt care ar fi fost un obstacol în continuarea studiilor în instituţii superioare. Aceeaşi situaţie pentru cei rămaşi la Trifăuţi. Cu tot riscul am încercat şi această variantă. Ne-am dus la Bucureşti la ambasada americană. Ne uitam la intrarea în ambasadă de pe trotuarul opus şi ne gândeam ce să facem. La intrare stătea un soldat, santinelă, însă spre deosebire de santinelele, pe care eram obişnuiţi să le vedem, el stătea liber, îmbrăcat într-o uniformă uşoară de vară, cu centură albă, ce era pentru noi o noutate, fără armă, cu un revolver la şold. Eu m-am apropiat şi i-am spus că vreau să vorbesc cu ambasadorul. El mi-a răspuns în limba română, că ambasadorul a plecat în America şi va fi peste două săptămâni. Faptul acesta a jucat şi el un rol oarecare în decizia noastră. Noi şi așa stăteam la mare cumpănă. Până la urmă am hotărât să ne înregistrăm pentru a ne întoarce acasă. Din colegii noştri nu s-a înregistrat nimeni. Mai târziu, treptat, s-au întors şi alţii, dar au fost foarte puţini. Nimeni nu ştia ce-i aşteaptă acasă. Când cei din jurul nostru au aflat, că noi ne-am înregistrat pentru întoarcere s-au speriat. Ei ne încredinţau, că nici n-o să ajungem acasă, ca fii de preot vom fi duşi direct în Siberia sau în cel mai bun caz la Donbas, Ucraina. Acolo probabil demult sunt deportaţi şi ceilalţi membri ai familiei. Şi totuşi am plecat.

Drumul până la Chișinău a fost lung. A fost primul eșalon de tren cu populația civilă, sub controlul unui grup de soldați, care supravegheau toate vagoanele. Trenul mergea încet, cu opriri îndelungate la diferite stații - eșaloanele militare aveau întâietate, războiul continua. După câteva zile, într-o seară târzie de toamnă rece am ajuns la Chișinău. Gara era complet distrusă, aruncată în aer în 1941, când s-au retras trupele rusești.

Toată noaptea am stat pe geamantane pe peron. Dimineța, pe jos, nu exista nici un transport, în coloană ne-am dus la punctul de filtrare - azi clădirile Universității de Stat de Medicină. Aici, după sârmă ghimpată, se făceau cercetările. Lume multă, cercetători puțini, rândul era mare, trebuia de așteptat zile îndelungate. După câteva zile, totuși, am reușit să fim cercetați și eliberați. De aici, pe cei tineri, bărbați, în coloană, ne-au dus la un centru de recrutare. Acolo, eram vre-o 10. În coridor a ieșit un locotenent și ne-a întrebat, ce vrem să facem mai departe. Am răspuns că vrem să continuăm studiile. A întrebat în așa caz cine va lupta? Pe urmă a dat acordul ca noi să plecăm acasă și a adăugat, că dacă vor avea nevoie de noi ne vor găsi. Cum a arătat viitorul n-au mai avut nevoie de noi.

Până la Soroca (la podul Bechir) am ajuns cu o mașină de ocazie. De la pod am mers pe jos până la Trifăuți, unde după atâtea luni, umblate pe căi îndepărtate și răzlețe, ne-am întâlnit cu toții la un loc. Acum, a doua oară în viață tata ne-a sărutat. Prima dată a fost la despărțire. El nu ne mângâia, nu ne alinta, dar nici odată nu ne-a pedepsit, cu toate că fiind băieți făceam și pozne. Crescuți orfani, fără mamă, nu eram obișnuți cu mângâieri, săruturi și alte gingășii.

CAPITOLUL 5

Institutul

După câteva săptămâni de odihnă trebuia să ne aranjăm la lucru. Singura variantă posibilă era învățământul. Majoritatea învățătorilor s-au refugiat în România. Dacă în anul 1940-1941 teritoriul Basarabiei au părăsit un număr nu atât de mare de intelectuali, în 1944 au plecat foarte mulți, printre ei aproape toți învățătorii. Cauza principală era impresia, care o făcuse puterea sovietică în anii 1940-1941.

Înapoi se întorceau foarte puțini. Școlile au rămas fără învățători. Cei care aveau câteva clase de liceu erau aranjați la lucru în învățământ fără nici o piedică. Eu îndată m-am aranjat învățător în clasele primare în școala din Trifăuți, aici erau numai patru clase. Mihail s-a aranjat inspector la secția raională de învățământ. Toți foștii liceeni visau să-și continue studiile.

În toamna anului 1945 la Chișinău a fost transferat Institutul de Medicină din Kislovodsk, care fusese evacuat din Leningrad înainte de blocadă. Directorul institutului Ipatie Sorocean îi primea pe toți moldovenii, care aveau studii medii, corespunzătoare cerințelor. Examenele erau o formalitate. Moldovenii erau foarte puțini - poate vre-o 20, dintr-un total de 200. Majoritatea erau evrei localnici și puțini ruși, care fusese primiți la examenele de admitere, susținute încă în Kislovodsk.

Eu vroiam la Politehnică, dar Politehnica era numai la Odesa - eu nu cunoșteam limba rusă deloc, numai câteva cuvinte. Am hotărât să continui lucrul ca învățător, încă un an, în care să învăț limba rusă. Așa am și procedat, însă m-am transferat la Vasilcău, unde școala era de 7 clase. Acolo mai erau doi învățători, care absolviseră Liceul Tehnic, Lozovan E. Și Ivancenco - el era director. Mai era o evreică, Ana Dorogaia, la care nu puteam aprecia ce studii avea, însă era o comsomolistă activă. Îmi pare, că avea studii foarte superficiale, fiindcă era destul de limitată. Ea, îmi pare, că predă matematica, la altele nu se pricepea. Noi cei trei predam toate celelalte obiecte.

În altă clădire, în alt capăt al satului, erau cele patru clase începătoare. Acolo predă una Cvașa, extrem de limitată, însă totuși putea citi și scrie. Era devotată regimului cu trup și suflet. Îmi pare că era membru de partid.

A trecut anul. A venit perioada examenelor de admitere pentru anul de învățământ 1946-1947. De bine, de rău am învățat limba rusă, cel puțin știam gramatica mai bine decât unii ruși. Îmi venea mai greu să vorbesc liber, nu aveam timp să mă gândesc la regulile gramaticale. M-a ajutat mult învățătorul de limba rusă Zosteba, care avea experiență de predare a limbii în școlile de altă naționalitate.

Situația materială a populației era extrem de grea, produse alimentare nu erau, totul se dădea pe cartele, se apropia foamea anilor 1946-1947, care a luat cu ea mii de oameni. Practic era imposibil ca unul din noi să fie la studii în Chișinău (Mihail la medicină), iar eu, eventual, la Odesa. La Chișinău era Universitatea de Stat cu diferite facultăți. Am hotărât să dau

examenele de admitere la fizică și matematică. Am dat toate examenele pe 5, însă în lista de admitere nu eram. Comisia de primire mi-a explicat, că ministerul de Învățământ a emis un ordin, prin care cei, care au lucrat învățători să fie admiși numai ca externi - n-are cine preda la țară. Mi s-a spus, că dacă mi-a da voie Ministerul, voi fi primit cu plăcere.

Eram tânăr și îndrăzneț. M-am dus la minister. Ministerul era în apropierea Institutului de Medicină, pe strada Moghilevski - azi str. Mitropolitul Petru Movilă sau Maria Cebotari. Ministrul era plecat la Moscova și m-a primit adjunctul ministrului domnul Dobândă.

Pe atunci era o sărăcie nemaipomenită. În minister erau câțiva funcționari, coridoarele goale, pustii. În cabinetul ministrului adjunct era un birou și două scaune și acelea vechi. Am început să-i explic situația în limba română. Mă asculta atent și apoi m-a întrebat cum mă numesc. I-am răspuns că familia mea este Coșciug. S-a interesat, dacă nu cumva sunt rudă cu conferențiarul Coșciug de la Universitatea din Iași. I-am răspuns, că este unchiul meu. S-a bucurat și a început să-mi povestească cum au făcut aspirantura timp de trei ani împreună la Berlin. Eu am înviat, am considerat că problema e rezolvată și în adâncul sufletului triumfam. La urmă mi-a răspuns, că pot fi primit numai extern. Niciodată n-am simțit o lovitură psihologică atât de puternică. Am ieșit amețit în stradă și nu știam unde să mă duc. Mergeam și nu vedeam pe nimeni, până când un coleg de liceu și clasă Sergiu Bunescu m-a oprit și m-a întrebat ce s-a întâmplat. I-am povestit toată tragedia. El m-a sfătuit să mă duc la medicină, el dăduse examenele și de acum era admis. Era 31 august.

În după amiaza aceea de 31 august evenimentele s-au desfășurat repede și în mod neașteptat.

Examenele de la universitate nu corespundeau cu cele de la medicină, termenul examenelor expirase, Sergiu Bunescu cu forța m-a dus la Institutul de Medicină și m-a trimis la comisia de admitere. Acolo era secretară o tânără simpatică, viitoare colegă de curs, Mașa Mitrașevschi. M-a întrebat:

- Ce doriți?
- Vreau să intru la medicină.
- E târziu, examenele s-au terminat.

Eu am ieșit decepționat că voi fi nevoit să mai pierd încă un an în zadar, predând diferite obiecte la o școală sătească. Bunescu, când a auzit răspunsul negativ al secretarei, m-a trimis cu o deosebită insistență la director, care ședea pe o bancă la umbră și fuma. El s-a uitat la mine lung și m-a întrebat:

- Ce vrei?
- Vreau să intru la medicină.
- Unde ai fost până acum?
- La țară, am întârziat. Nu avem radio, ziare.
- Tu ce ai terminat? Ce studii ai?
- Liceul. Am dat bacalaureatul.
- Bacalaureatul? Du-te și spune să te primească.
- Am fost, dar nu mă primesc.
- Ce? Spune că eu am spus.
- M-am întors la secretară, i-am comunicat dispoziția directorului. A zis:
  - Bine! Lăsați cererea și mâine la lecții.

Atunci, în seara zilei de 31 august 1946, s-a hotărât soarta mea și viitorul.

Cum menționasem anticipat directorul institutului era Ipate Sorocean - moldovean, dintr-un sat moldove-

nesc din regiunea Kirovograd. Înainte de război activează ca chirurg într-un centru raional din Transnistria. Din martie 1944, când armata sovietică a intrat în raioanele de nord, la Soroca a fost organizat un centru de conducere administrativă a republicii, unde ocrotirea sănătății i-a fost încredințată lui I. Sorocean.

În toamna anului 1945 a fost numit director al Institutului de Medicină.

Personalul didactic, în special șefii de catedre, erau din Leningrad, mulți cu studii universitare înainte de revoluție, oameni de cultură veche, cu tradiții și orizonturi largi. Printre ei erau: Rubașov – șeful Catedrei Chirurgie Facultativă, Molohov – șeful Catedrei de Psihiatrie, Cornetov – terapia spitalicească, Vorobiov – Catedra de Anatomie, Curlov – boli de ochi, Cramer – biochimie, Zubcov – șeful Catedrei de Fiziologie, din nobili ruși, sora lui era căsătorită cu unul din membrii familiei regale din Suedia.

Șeful Catedrei de Neurologie, Șarapov B.I., om foarte erudit, dar și foarte original. Iată câteva secvențe din activitatea lui.

Când I. Sorocean a fost înlocuit cu Harauzov, șeful Catedrei de Farmacologie, adjunct în domeniul științei a fost numit B. Șarapov. La o adunare a sindicatelor, directorul a fost supus unei critici – așa se obișnuia. B. Șarapov a luat cuvântul, a ieșit la tribună, și a zis:

– Stimate Alexandr Nikolaevich (îmi pare că așa îl numea), în institutul acesta va fi regulă numai atunci, când Dumneavoastră nu veți fi director iar eu adjunctul Dumneavoastră.

Cu aceasta a terminat și s-a așezat la locul lui.

Multe scene originale aveau loc, însă nu toate pot fi propuse atenției cititorului. Câte ceva din ele.

Într-o zi zice:

- Știți, m-au sfătuit, că trebuie să mă înscriu în partid, dar trebuie să frecventez universitatea de seară "marxism-leninism" timp de doi ani.

La sfârșitul studiilor se dădeau examene. Șarapov a luat biletul, s-a așezat la masă și a început să se pregătească, folosindu-se de fițuici. Șeful cursului se apropie și zice:

- Boris Ivanovici, ce este aceasta?

- Fițuici, fițuici.

- Dar nu se poate, cum așa?

- La mine toți studenții dau examene pe fițuici, și știți nu toți dau reușit.

Într-adevăr așa era. La catedră era o asistentă, care pregătea sala pentru examene. Pe masa profesorului biletele erau aranjate în ordine aritmetică. Fiecare student știa numărul biletului, intra, prezenta carnetul de note, număra din ochi, își lua biletul și se așeza să se pregătească.

Iată odată intră un student, din ochi numără și totuși greșește cu un număr. Imediat studenții s-au alarmat. Vine rândul studentului să răspundă. El, afară de biletul lui, nu știa mai mult nimic. Șarapov se uită la el și zice:

- Ați numărat, ați numărat și totuși ați greșit. Singur ați prăvălit examenul și pe alții i-ați încurcat. O să veniți altă dată.

A venit ziua, când Șarapov trebuia să fie primit în partid. La adunarea de partid, un profesor, din categoria profesoratului roșu, îi pune o întrebare:

- Spuneți, vă rog, cine a fost părintele Dumneavoastră?

- Mai bine să fii preot, decât așa profesor ca Dumneavoastră.

Totuși, în partid l-au primit.

Anii de studenție. Chișinăul era distrus. Toate clădirile de pe strada principală, azi Ștefan cel Mare, de la Institutul de Medicină și până la gară, au fost aruncate în aer în anul 1941, când armata sovietică s-a retras din Moldova. Singura clădire rămasă era fosta bancă, azi Sala cu orgă, cu cei doi lei frumoși la intrare. De la gară până la Institutul de Medicină circula un tramvai, era singurul mijloc de transport.

Căminele institutului erau vis-a-vis de catedrală, în clădirile Mitropoliei - azi aici e clădirea Guvernului. Încăperile erau mici, făcute pentru călugări, cu sobe, încălzite cu cărbuni. Camerele erau supraîncărcate, studenții nu încăpeau. Au fost instalate câteva corturi, până la prima ploaie torențială, care a hotărât soarta lor. Repede au fost făcute barăci, unde locuiau multe studente din anul II. Pe teritoriu era ospătăria și un magazin de alimente, în care, afară de pâine neagră, care ni se dădea pe cartele câte 600 g., nu era nimic. În ospătărie ne hrăneau pe cartele, cu trei feluri, desul de modest. Era o sărăcie grozavă. Repede, în anul 1947 s-a început foamea. Lumea murea pe stradă.

Piața Armenească era centru comercial. Aici se vindeau de toate. Produse alimentare puține și foarte scumpe. În schimb, jos, pe pământ, era tot ce doreai. Ceea ce cândva fusese bogăția interiorului apartamentelor populației din țările europene, azi erau trofee propuse la vânzare. Găseai absolut tot ce doreai, dar lumea era săracă. În Piața armenească erau diferiți afaceriști, făceau speculă cu ce puteau, cu cartele cu pâine, care ajungea și trecea de 100 de lei bucata.

Erau foarte mulți cerșetori, în special la piață, stăteau jos cu mâna întinsă, treceai pe lângă ei cu milă,

când te întorceai înapoi mulți erau morți. Seara cadavrele erau duse la cimitir.

Mulți studenți, care nu aveau nici o aprovizionare suplimentară de la părinți, încercau să facă un ban pe orice cale posibilă - în special cu ajutorul comerțului. Astăzi îi zicem speculă. Și atunci așa i se zicea și ca și azi era interzisă. La Piața centrală se vindea orice, miliția înțelegea prea bine cine și cu ce se ocupa, însă la tineri, presupuși studenți, se uitau printre degete - probabil aveau directive să fie mai indulgenți - de multe ori îi treceau cu vederea.

Pe acest tărâm reușite vizibile avea un vechi coleg de liceu - Bunescu Sergiu. Avea un simț deosebit în această privință. Ajuta și colegii din jurul lui. El făcea comerț cu tot ce era rentabil. Întrebate erau produsele alimentare. Ceva obișnuit era comerțul cu uleiul de răsărită. La Bălți un litru de ulei costa 17-18 ruble, la Chișinău 30-32 ruble. Eu nu m-am ocupat niciodată cu comerțul. Și, totuși, odată Bunescu m-a convins să plec cu el la Bălți și să iau cu mine două canistre. Era o zi de toamnă frumoasă, încă relativ caldă. La Bălți repede am făcut tot târgul și cu canistrelor pline am ieșit la marginea orașului, la podul Chișinăului, să prindem un camion spre Chișinău.

În a doua jumătate a zilei, spre seară, am oprit un camion gol, care ne-a luat. Eram bucuroși, că problema s-a rezolvat simplu și repede. Mașina a făcut vre-o 15-20 km de la Bălți și s-a oprit. Din urmă a venit altă mașină, care s-a oprit în urma ei și avea în caroserie o vacă. Șoferii și stăpânul situației, care era în mașina noastră, au vorbit ceva între ei, după ce mașina cu vaca a rămas la șosea. Noi am luat-o la dreapta pe un drum de țară. Zilele trecute plouase, pe alocuri mași-

na patina, ne rețineam în drum. S-a făcut noapte. Toți, după un timp oarecare am ajuns la o fermă, unde mașina urma să fie încărcată cu fân. Mai târziu am aflat ce a fost. Stăpânul, șeful situației, făcuse o revizie financiară la o întreprindere din Bălți și ca mită a primit o vacă. Foarte prețioasă mită pe timp de foame, dar vaca trebuia hrănită, iar în Chișinău fânul nu crește. Urma ca mașina noastră să încarce fân și să plecăm mai departe. La fermă erau preveniți, fiindcă așteptau. Au încărcat mașina la maximum. Noi ne-am urcat sus cu canistrele și am pornit-o la drum. Spre dimineață, flămânzi, înghețați, nedormiți am ajuns la Chișinău. Am lăsat la Bunescu canistrele și am plecat la cămin. La vânzare eu n-am participat, stăteam la câțiva pași de la teighea, unde Bunescu foarte activ târguia. Totul s-a terminat repede. Am câștigat binișor, dar a fost pentru prima și ultima dată. Așa ceva nu era pentru mine. Bunescu, în activitatea lui, avea nevoie de un ajutor. În doi era mult mai comod din toate punctele de vedere. În toate călătoriile, cu mare plăcere îl însoțea un coleg de facultate Dubravschi, din Chișinău, mare amator de pahar și aventuri. Băiat dezghețat, fiul fostului pe timpuri inginer principal al căilor ferate Chișinău. Tovărășia îi aranja pe amândoi. Bunescu avea un tovarăș de ajutor, Dubravschi era asigurat material în limitele necesității de existență. Cu toate acestea, din când în când, făcea gafe diferite, care ne puneau pe toți pe râs. Câteva din ele:

Afară de ulei, se făcea comerț și cu alte produse - între altele cu halva. La Odesa duceau spirt, de acolo la Chișinău halva. După așa un tur, la piață Bunescu cântărea și vindea, Dubravschi făcea regulă în rând, era coadă mare. La un moment dat Dubravschi

oprește rîndul, zice stop, se duce la coada rîndului și foarte amabil și politicos se adresează:

- Roza Simionovna, poftiți fără rînd, o aduce la teigheea la Bunescu și zice:

- Pe preț sec, fără procente.

Totul ar fi trecut neștiut, dacă chiar Roza Simionovna a doua zi la lecție n-ar fi povestit ce s-a întîmplat și cât de cult și amabil e Dubravschi.

Alt caz:

Șeful Catedrei de Limbi Străine, un profesor în vîrstă, V. Eremeev. ne preda limba latină. La sfîrșitul anului doi susțineam examenul la limba franceză - prima Roza Simionovna în prezența prof. Eremeev. Noi stăteam la mesele din auditoriu și ne pregăteam să răspundem. Vine rîndul lui Dubravschi. El se apropie de masă, ia biletul, se uită la întrebări și se adresează prof. Eremeev:

- Victor Petrovici, se poate să răspund în franceză?

- Da, poftim!, acceptă el.

Noi toți am ridicat capetele și așteptam ce se va petrece. El începe să spună verzi și uscate în franceză, care n-avea nici o legătură cu biletul. Dubravschi absolvise liceul la români, unde franceza se preda din clasa I până într-a VIII - așa că în memoria oricărui absolvent rămaseră multe înrădăcinate. Roza Simionovna la început s-a făcut palidă, apoi roșie ca focul, dar tăcea. După câteva minute Dubravschi în rusă zice:

- Pot să trec la întrebarea a II?

- Da, poftim, - spune profesorul.

Același scenariu, aceiași pălăvrăgeală. Așa a trecut și întrebarea a III. La sfîrșit profesorul se uită în condica frecvenței și zice:

- Știți, nu vă pot pune cinci, n-ați frecventat franceza nici o zi.

- Da, e adevărat. Eu franceza o cunosc din copilărie, sunt de acord și cu patru.

Așa s-a terminat examenul.

În decursul anului din cauza lipsei la lecțiile de franceză Dubravschi a fost chemat la decanat, unde i-au cerut explicații. El le-a spus zicând:

- Franceza o cunosc din copilărie, afară de aceasta opt ani mi s-a predat la liceu. Acolo nouă nu ni se preda marxism-leninismul. În timpul orelor de franceză eu frecventez marxismul și leninismul.

- Bravo, - i-au spus.

El nu frecventa nici una, nici alta. A terminat institutul, a lucrat dermato-venerolog în Strășeni, apoi la Spitalul de Urgență în Chișinău. A murit relativ tânăr.

Treptat, condițiile de viață se ameliorau. S-a terminat reparația căminului de pe strada Serghei Lazo. Am părăsit cheliile călugărilor Mitropoliei și ne-am instalat comparativ mult mai bine. Sălile de studii au fost reparate. În oraș apăreau niște rudimente, ce pretindeau să fie considerate restaurante, cu un sortiment foarte limitat. La intersecția străzilor Ștefan cel Mare și Pușkin, la colțul Pieței Naționale, într-un subsol s-a deschis o cofetărie, numită "Arctica", unde se vindea numai înghețată - o raritate plăcută - și uneori bere. Apăreau diferite chioșcuri, mai mici și mai mari, unde se vindeau ziare, bere mai rar, vin și țigări permanent. Afară de chioșcuri, vin se vindea pretutindeni. La piață căruțe cu câte un butoiș de vin a câte o rublă borcanul de 0,5l. Totul se măsura și se vindea cu borcanul de 0,5l. - altă veselă nu era.

Desigur, timp de 5 ani, în perioada de învățământ, situația s-a schimbat simțitor. La început eram timizi, rușinoși, slab cunoșteam limba rusă, ne adaptam greu condițiilor noi de trai. Concepțiile sociale erau diferite de cele, în care eram obișnuiți să trăim. Dar, treptat, vremea vindecă totul. Repede ne-am acomodat situației, am început să judecăm altfel, să ne concretizăm planurile, treptat să realizăm câte ceva din cele plănuite.

Studiile, făcute la liceu, au constituit o bază serioasă în primii ani de studenție. Comparativ cu alți colegi de facultate, eram mult mai bine pregătiți. Pie-

Anii de studii la Institutul de Medicină din Chișinău.

dici serioase întâmpinam la anatomie. Terminologia în limba rusă, pentru mulți din noi, era o sarcină grea. Salva situația terminologia în limba latină, pe care o cunoșteam de la liceu și o preferam celei rusești. O piedică serioasă prezenta marxismul-leninismul, cel puțin pentru mine. Nu înțelegeam sensul conținutului, mă stăruiam să intru în esență, însă reușeam numai parțial. Unele expresii le însușeam aproape pe de rost. Profesorii și celălalt personal didactic pricepeau situația noastră, erau răbdători și indulgenți.

În cursurile superioare, când au început disciplinele clinice, cunoșteam suficient limba rusă ca să înțelegem totul și să ne putem exprima clar. Astfel, spre sfârșitul institutului, eram bine pregătiți din toate punctele de vedere pentru activitatea practică.

Încă în primul an, la serata din ajunul Anului Nou, organizată în dormitorul nostru, am făcut cunoștință cu o tânără studentă din anul II, Olga, cu care m-am căsătorit și suntem împreună timp de peste 60 de ani.

Înregistrarea căsătoriei a avut loc la 27 ianuarie 1950 la Chișinău în timpul sesiunii de iarnă, iar nunta la 5 februarie la Piatigorsk.

Până la căsătorie am făcut câteva călătorii în vacanțele de vară la Piatigorsk. Țin bine minte prima călătorie, vara anului 1948,

Gurie Coșciug cu Olga Busenko
în perioada studenției.

care era însoțită de mari emoții. Locuri necunoscute, lume străină, cunoștință cu părinții lui Olga, nu știam cum voi fi primit și multe altele. Am plecat de la Trifăuți la Soroca pe jos, cu un mic geamantan din placaj cu albituri și ceva de mâncare pe drum. M-a însoțit Simion, mă îmbărbăta, îmi ajuta să duc geamantanul. Am ajuns de la Soroca la Chișinău cu un camion de ocazie - singurul mijloc de transport pe atunci. Din Chișinău am aluns la Odesa, unde schimbam trenul până la Ialovaiskoie. Stația Ialovaiskoe era nod de cale ferată, pe unde treceau toate trenurile. Mineralinîe Vodî - porțile principale ale Caucazului. Cu greu am reușit să mă urc într-un vagon, ceea ce era o problemă foarte serioasă. Tot drumul a durat vre-o trei zile. Am ajuns la Minvodî Într-o dimineață pe la ora 10, nedormit, nebărbierit, murdar de praf de cărbune.

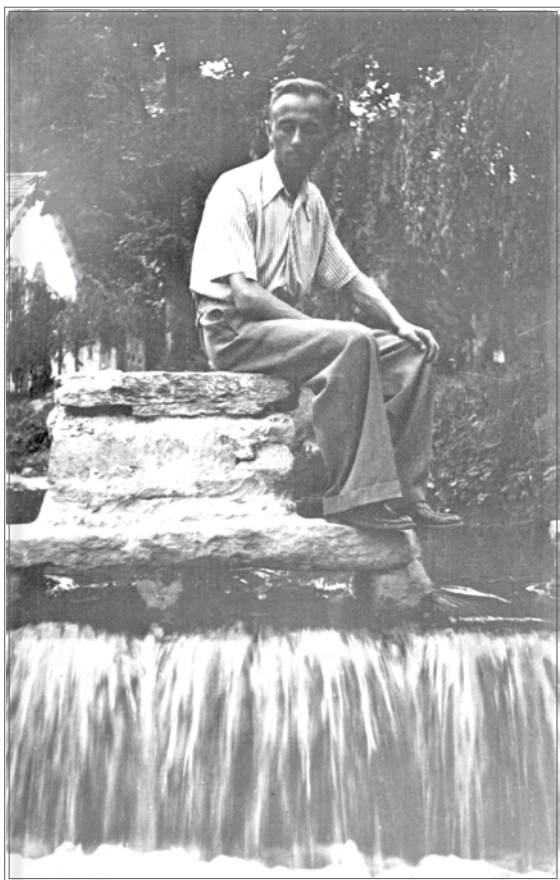
Pe peron m-a întâlnit Olga. Cu toată insistența ei de a pleca imediat la Piatigorsk, am intrat în prima frizerie întâlnită, după ce am plecat la Piatigorsk. Aveam emoții, dar eram bucuros că am ajuns cu bine și călătoria s-a terminat. Țin bine minte primele impresii. Pe veranda casei m-a întâlnit viitoarea mamă-soacră Așhen Martirosovna, care era lângă plită, de unde aducea un miros puternic și plăcut de sarmale - în terminologia locală - dolma.

Am stat la Piatigorsk 2-3 săptămâni. În timpul acesta am cunoscut toate localitățile sanatoriale din nordul Caucazului, regiune cu renume mondial. Am vizitat tot orașul Piatigorsk: clădirea-muzeu, unde a avut loc cearta lui Lermontov cu Martânov, monumentul ridicat, unde a avut loc duelul, la poalele muntelui Mașuc. În oraș, am vizitat un loc în creasta mun-

telui Mașuc, la care duce un tunel, tăiat în stâncile muntelui. Apa din loc e bogată în sulf, indicată pentru multe boli de piele și folosită din vremuri îndepărtate. În apropiere se vede turnul Eolov la care duce o cărare, un trotuar bine îngrijit. La poalele muntelui Mașuc se află parcul central - Țvetnik, unde la intrare cerșea Chisa Vorobianinov din opera lui I. Ilf și E. Petrov „12 scaune”.

Am vizitat și stațiunile sanatoriale din regiunea Mineralinîe Vodî. Din Mineralinîe Vodî calea ferată trece printr-un șir de orașele - Piatigorsk, Essentuki, până la Kislovodsk, după care sunt munții Caucazului.

Această călătorie mi-a lăsat urme adânci și amintiri atât de scumpe, dragostea și căldura cărora le păstrez până azi. În anii următori, în fiecare vacanță de vară, mă duceam la Piatigorsk, mă odihneam și continuam studiile.

Gurie Coșciug la Piatigorsk, anul 1948.

De la stânga la dreapta: preotul Dumitru Coșciug, soția Olga, Eugen Coșciug, fratele lui Gurie Coșciug, Piatigorsk, anul 1949.

Nunta a avut loc într-o iarnă foarte rece, cu multă zăpadă. După examenele sesiunii de iarnă din Chișinău am plecat cu Dmitrii Mihailovici, Olga și Simion - el era în clasa a 10. Au fost sărbătorite 2 cununii în aceeași zi, eu cu Olga și fratele ei Anatol cu Nina. Totul a fost foarte modest, doar câteva rude din familia Busenco, erau ani grei. Eu și Olga ne-am cununat și la biserică, în Essentuki.

Soția a absolvit institutul în 1950, cu un an înaintea mea și după regulile de atunci a fost repartizată de Comisia Ministerială la lucru în Spitalul Orășenesc din Tighina. O repartizare rară, excelentă, la care mulți ar fi putut visa. În august și-a început activitatea ca doctor internist, dar repede a plecat în concediul de maternitate. A plecat la Piatigorsk, la părin-

ții ei, sub grija mamei. La 25 decembrie s-a născut primul copil, aveam o bucurie nemaipomenită. Când mă întorceam de la poșta centrală cu telegrama în buzunar pe drum am cumpărat câteva sticle de vin de masă. La intrare în cămin l-am întâlnit pe colegul de curs Nicolae Testemițanu, viitorul ministru, și câțiva alți colegi cu care am sărbătorit evenimentul, cu cea mai mare bucurie.

În martie 1951 Comisia Ministerială m-a repartizat la Ocnîța ca epidemiolog. În zadar încercam să motivez că am copil mic, că soția lucrează în spitalul din Tighina. De atunci și de aici s-a început altă perioadă din viață, de o importanță deosebită cu răsunet în toată cariera mea de doctor și de chirurg.

Ocnița - Dângeni

Prin martie-aprilie Comisia Ministerială repartiza viitorii absolvenți la lucru. Repartizarea mea, făcută de comisie ca epidemiolog la Ocnița nu mă aranja nici dintr-un punct de vedere. Am încercat să rezolv problema. Hotărârea definitivă era a ministerului. Pe atunci ministrul Sănătății era Homutov Mihail Vasilevici, un prieten bun al lui Leonid Brejnev, care atunci era prim-secretar al Moldovei. L. Brejnev, fiind transferat din Dnepropetrovsk la Chișinău, l-a adus și pe M. Homutov, care fusese șeful secției Sănătății a regiunii.

Cu toate că eram un simplu student Homutov m-a primit binevoitor, mi-a propus să iau loc, atent și răbdător m-a ascultat. Foarte logic și convingător mi-a expus situația:

- În Tighina am doctori îndeajuns, în Ocnița n-are cine lucra.

Oricum ar fi, m-a convins că trebuie să plec la Ocnița. Între timp, concediul de maternitate a soției a expirat și ea îndată a fost trimisă în raionul Ocnița ca infecționist.

Serviciul medical al raionului Ocnița avea particularități deosebite, la care trebuie să mă opresc în mod special și amănunțit. În centrul raional, în Ocnița, era secția raională a sănătății ca structură a comitetului

executiv raional, peste 4-5 ani aceste secții au fost lichidate. Funcțiile lor au trecut în responsabilitatea medicului șef al spitalului raional. Pe atunci șeful secției era Leonid Tihomirov, băstinaș din Chișinău, terminase liceul și era coleg de facultate cu soția.

În Ocnița era policlinica cu 4-5 cabinete; terapie, dermato-venerologie, pediatrie, ftiziatrie, obstetrică, dentist și cabinet de proceduri. Ocnița nu avea aparat de radio-imagistică, iar în caz de urgență ne venea în ajutor Spitalul Căilor Ferate.

Staționarul raional era în satul Dângeni, la 7 km de centrul raional. La istoria acestui spital ne vom opri mai amănunțit.

După bătălia de la Lipnic, lângă Ocnița, în 1470 și înfrângerea tătarilor Ștefan cel Mare a dăruit mănăstirii Athos 10000 desetine de pământ. Au fost trimiși de la Athos 3 călugări și un stareț pentru administrare. Ei locuiau într-o casă, care s-a păstrat până în anii 1926-1927. După secularizarea averilor bisericesti pe această suprafață s-a construit satul Dângeni.

În anul 1850 boierul Cazimir a cumpărat 18 desetine de pământ pentru construcția unui spital. Intenția a început să se realizeze în anii 1870-1880, când boierul a cumpărat încă 12 hectare pentru spital. Sub supravegherea boierului s-au sădit primele alee de castani și plop, pomi fructiferi pentru grădină, arbori decorativi. Când s-a început construcția clădirilor boierul a cerut ca ajutor un doctor. Zemstva l-a trimis pe doctorul Mercurov, care a lucrat în anii 1916-1917. După alipirea Basarabiei de România, Mercurov a plecat în Argentina.

Mercurov a stabilit ansamblul de clădiri - pavilionul de consultații (policlinica), boli interne, mater-

nitare, chirurgie, boli neuro-psihice. Auxiliar au fost construite bucătăria, spălătoria, grajdurile, fântâna, etc. După plecarea lui Mercurov continuarea construcției a fost încredințată dnei Zinaida Neagovschi.

Zinaida Neagovschi (1891-1947) născută în satul Căinari Vechi, jud. Soroca, a terminat facultatea de medicină Odesa în 1916. A fost doctorul spitalului până în 1944, când s-a refugiat în România, unde a decedat în 1947 în spitalul Brâncovenesc din București de cancer gastric.

Soțul ei, epidemiolog, (1882-1942), născut la Pocep, regiunea Cernigov, gubernia Kiev, a murit de atac cardiac în stația Drochia. Străbunicul lui era din Bistrița, un urmaș al căruia a fost președintele Zemstvei la Soroca.

Spitalul a fost finisat și înzestrat cu tot necesarul în anii 1921-1923. Dna Zinaida Neagovschi a fost șeful spitalului după Mercurov până în anul 1944. Din 1944 și până la construcția spitalului raional în Ocnița spitalul Dângeni îndeplinea funcția spitalului raional.

Prima cunoștință cu spitalul am făcut-o în iunie 1951. Soția mea cu soacra și cu feciorul meu de 6 luni din mai 1951 erau în spitalul Dângeni. Fiind născută în orașul Piatigorsk - oraș frumos, sanatorial la poalele munților Kaukaz, erau îngroziți de situația locală. Îmi scria să fac tot posibilul să fim transferați cel puțin într-un centru raional. Aici, la Dângeni, toată ziua se aud broaștele dintr-un râuleț în apropiere, iar toată noaptea se aude numai lătratul câinilor. Nedumerit de situație am hotărât să plec într-o duminică să văd singur situația. Cei care cunoșteau regiunea m-au sfătuit să cobor din tren până a ajunge la Ocnița - la Grinăuți, o stație mică la 2-3 km de Dângeni.

Am coborât într-o zi frumoasă cu soare pe la ora 6 dimineța. Afară de mine au mai coborât încă câteva doamne. În jur nu era nimic. Când le-am întrebat cum să ajung la Dângeni mi-au răspuns că e aproape, nu-mai treci lanul de grâu și se începe satul. Mi-au spus că nu se vede, e cam în vale, dar aproape și dacă mergi prin cărarea, care trece prin grâu e și mai aproape. M-am luat după ele. Era rouă, eu eram în pantaloni noi, de culoare albă. Când am ajuns în marginea satului aveam cu totul alt aspect.

La întrebarea cum pot ajunge la spital mi-au spus să mă orientez după cei mai înalți copaci. Unde-s copacii, acolo-i spitalul. Am pornit-o, nu era departe. Am coborât prin sat până la un râuleț și un pod din bârne, pe care l-am trecut cu atenție să nu nimeresc între bârne. M-am ridicat puțin pe drum și pe dreapta a apărut poarta principală la intrare - o poartă mare din lemn, acoperită cu șindrilă. De la poartă ducea un drum pietruit, străjuit de ambele părți de plopuri uriași, care duceau până în adâncul gospodăriei. De la intrare, la dreapta era capela (morga) cu cruce de fier. În stânga, o clădire destul de mare din cărămidă roșie (terapia), apoi urma altă clădire, și mai mare (chirurgia), ceva mai departe o clădire, comparativ mică, de două saloane, izolator pentru bolnavii de boli contagioase. Tot teritoriul avea aspectul unui parc decorativ cu pomi și diferiți tufari, foarte frumoși. La marginea parcului se afla clădirea de locuit a doctorului, care includea 5 camere, bucătărie cu cuptor, camera pentru păstrarea produselor alimentare, baie, wc, canalizație, conductă de apă. În curte beci separat pentru doctor. Sus, deasupra podului, o cameră cu un balcon-terasă mare pentru odihnă - la dorință.

Când am văzut toate acestea am rămas încântat. Nici prin vis nu-mi putea trece că sunt așa spitale, așa condiții, așa construcții. Am hotărât că totul rămâne așa cum este, fără nici un demers de transfer.

Nu știu din ce cauză medicul-șef al spitalului, chirurgul Iarași I. a fost scos din funcție și șeful secției Sănătății a fost prevenit de Comitetul Executiv că

imediat cum dau ultimul examen să mă prezint la serviciu fără nici un concediu. La 30.06 a fost banchetul de adio și la 11.07.1951 m-am prezentat la Ocnița - la Dângeni. De aici și din această zi s-a început cariera mea de doctor, repede și de chirurg.

Spitalul a fost planificat pentru 25 de paturi. Clădirea din apropierea intrării era prevăzută ca ambulatoriu, pentru consultația bolnavilor. Avea sală de așteptare, două camere și tot necesarul. În momentul de față clădirea servea drept secție de terapie.

Gurie Coșciug cu feciorul Dumitru, Dângeni, anul 1951.

În blocul de bază erau șase saloane pentru bolnavi, sala de operații cu toată aparatura necesară, cu instalații speciale pentru sterilizarea materialului chirurgical - autoclavă, sală de pansamente, baie, WC, etc.

În secția de boli infecțioase erau internați majoritatea bolnavilor cu hepatite virale. Dar erau și cazuri de scarlatină sau alte boli contagioase. În total spitalul avea 75 de paturi, unde lucrau 4-5 doctori.

Spitalul avea bucătărie, beci, spălătorie, uscătorie pentru rufe, grajduri, forjă și multe altele necesare unei gospodării mari.

Spitalul avea apeducte și canalizare în toate clădirile. În mijlocul curții, în apropierea blocului chirurgical, pe dreapta de la drumul de intrare era o fântână adâncă, bogată în apă, de unde apa se pompa în două rezervoare mari, situate în podul blocului chirurgical. De acolo apa se repartiza în toate clădirile spitalului.

Canalizarea avea rezervoare mari, care se curățau periodic, însă aveau dimensiuni mari, încât atât timp cât am lucrat - aproape 8 ani - necesitatea evacuării conținutului n-a apărut niciodată.

La momentul primirii spitalului apeductele nu funcționau, cu toate că totul era în stare bună, cauza era în lipsa de pompe. Din cele spuse am aflat că în trecut apa o pompa un măgar, care începea dimineața și exact la ora 13.00 se oprea. Pentru nimic în lume nu mai putea fi pornit din loc. După război măgarul murise, satul nu era electrificat și nici pompă nu mai era. Cu toate acestea canalizarea totuși funcționa, ceea ce cu mult ușura situația.

Tot teritoriul, unde erau clădirile spitalicești, era ca un parc decorativ cu mulți pomi diferiți, tufari, flori. În latura din stânga a teritoriului era o altă poartă,

pentru transport gospodăresc. Ea ducea spre depozi-tele spitalului, pe laturi erau două rânduri de castani enormi, de o frumusețe rară. În continuarea teritoriului, după aleea de castani a fost o grădină de pomi fructiferi, care în timpul războiului au fost tăiați pentru foc. În prima primăvară am sădit o nouă grădină de pomi fructiferi, care îmi pare că a mai rămas și până azi, cu toate că mulți din ei s-au uscat.

Teritoriul spitalului era foarte mare, însă avea un neajuns esențial - n-avea gard. Prin curtea spitalului puteau trece în orice direcție pentru a-și scurta drumul, umblau liber găște, găini, câini, alte animale și păsări.

Cu toate că spitalul îndeplinea rolul unui spital raional, personalul era foarte restrâns. Cauza principală era dislocarea lui, la o distanță de 7 km de centru raional. Nu pot avea o impresie concretă despre atmosfera în colectivul spitalului. Nu m-am interesat niciodată și n-am întrebat pe nimeni cine și ce prezintă. Tot ce pot povesti sunt din cele auzite din când în când de la contabilul spitalului, Baraga Alexandru, om foarte cinstit, obiectiv și cu oarecare spirit.

În spital lucra și un statistician, care ducea toată documentația spitalului - familia nu-i țin minte. Se numea Polina Afanasievna, era venită de undeva de departe. Unii presupuneau că soțul ei a fost secretar de partid în Harcov și a căzut victimă în perioada lui Ejov. Ea ar fi fugit de frică. În orice caz, în prima zi de lucru, la volantă îmi dă o întrebare:

- Dumneavoastră o să ne fiți medic-șef ?
- Da, - i-am răspuns.
- Nu cred că veți lucra mai mult de 2 săptămâni.
- Mulțumesc.

În realitate s-a întâmplat invers.

Fostul medic-șef Iarăși I. era un bărbat energic, cu voință, chirurg cu stagiul de 7-8 ani. Făcea operații obișnuite unui spital raional: apendectomii, hernii, urgente, consultația tinerilor trimiși la centrul de recrutare, etc. Operații mai mari nu se făceau. Precedenții doctorului Iarăși I. nici atât nu operau. În orice caz medicii-șefi se schimbau des, care era cauza nu am știut și nici nu m-am interesat. În orice caz, din 1945 și până la 1951 eu am fost al cincilea medic-șef. Primul a fost un oarecare Platonov, rămas îndată după război. L-a urmat Rabinovici-Gladcovschi, apoi Zadorojnîi, om în vârstă și foarte cumpătat, apoi Iarăși I. și eu.

Care era motivul că ei mult timp nu se rețineau nu știu. Din cele povestite de contabil toți erau oameni foarte conștienți în datoriile lor. Singurul original, la care vreau să mă opresc în câteva rânduri a fost Rabinovici-Gladcovschi. El, evreu Rabinovici, soția lui - asistentă medicală Gladcovschaia. În trecut el a fost medic la marină, pe vapoare de război. Când, împreună cu contabilul, s-au prezentat președintelui executivului la Ocnița, Gladcovschi a deschis ușa, a făcut câțiva pași militari, s-a oprit în poziție de drept și a raportat că s-a prezentat să-și facă datoria.

Președintele s-a uitat cu ochi mirați, i-a mulțumit pentru prezentare, i-a urat succes în lucru și l-a lăsat să plece. Pe contabil l-a oprit și l-a întrebat ce prezintă, după părerea lui, doctorul acesta. Contabilul a strâns din umeri, fiindcă nici el nu știa nimic. Președintele l-a rugat pe contabil să ia seama ce face el. El făcea multe. Contabilul mi-a arătat jurnalul de ordine pe spital. Vreau să prezint două exemple din acest jurnal:

1. Declar mustrare strictă asistentei medicale (am uitat familia) pentru că a numit-o pe soția mea, care este soră-șef, proastă.

2. Ordinul la sărbătoarea de 7 noiembrie, care se termina cu următoarele fraze:

Trăiască secretarul general al Partidului Comunist al URSS, tov. I. Stalin! Ura!

Trăiască șefa secției raionale a Sănătății Ocnița tov. Urokskaia! Ura!

Trăiască medicul-șef al Spitalului Raional din Dângeni tov. Rabinovici Gladcovschi! Ura!

Toate ordinele erau originale și erau multe.

Când, în noiembrie 1951, Ministrul sănătății Homutov V. a vizitat spitalul și a rămas peste noapte la mine, i-am arătat jurnalul. În timpul mesei de seară a citit multe din ele cu zâmbete și uimire. M-a rugat să îl las la dânsul pentru un scurt timp pentru al arăta personalului ministerului. Desigur, am pierdut urmele jurnalului, însă nu-mi pare rău.

În timpul când am primit spitalul, în afară de mine, în spital lucra soția Olga - infecționist, Ieromuzo N. - terapeut, Covdii E. - pediatru. Ceva mai târziu, prin februarie 1952, au venit, transferați din Ceadâr-Lunga un chirurg, Macarenco T. și soția lui Zaițev N. - ginecolog-obstetrician. Desigur, aceasta era un ajutor esențial, cu toate că chirurgul Macarenco T. suferea de eczemă la mâini și nu putea participa la nicio operație. Au fost probate toate metodele de tratament, dar totul a fost în zadar. Mai târziu, în anii 1956, a lăsat chirurgia și s-a ocupat de dermato-venerologie la locul de baștină, la Belgorod, lângă Harcov. În locul familiei Macarenco au fost trimiși: Scerbacenco V. - chirurg și soția lui, ginecolog-obstetrician, Golea B.

chirurg, Lacusta N., terapeut. După transferarea mea la Chișinău treptat toți au părăsit spitalul - Scerbacenco V. cu soția la Tighina, Golea B. la Catedra de chirurgie facultativă a Institutului de Medicină. A rămas numai Lacusta N., după căsătorie Gardășevici, care zeci de ani a fost medic-șef a spitalului, care și până azi activează în limitele posibilităților și locuiește gard în gard cu spitalul.

Personalul medical de rang mediu era foarte slab pregătit, cu mici excepții. Majoritatea asistentelor medicale aveau cursuri de 6 luni și cereau un control permanent. Un exemplu pentru a demonstra situația. Am angajat la lucru în chirurgie o tânără, trimisă după absolvirea cursurilor. Într-o bună zi se internează de urgență o bolnavă cu hemoragie uterină, era nevoie de efectuat un chiuretaj de urgență. Eu zic:

- Tamara, pune la fiert instrumentele pentru lavaj.
- Bine.

După un timp oarecare îmi raportează:

- Instrumentele sunt gata.
- Lasă-le să se răcească, - îi răspund.
- Ele s-au răcit, eu le-am spălat cu apă rece.
- Pune-le încă o dată la fiert, dar să nu le răcești.

Mâine să nu mai vii la lucru.

Așa era pe atunci.

Puține, dar totuși erau și bine pregătite. Majoritatea dintre ele, cu studii până în anul 1940. Sora de operație era Zaruțcaia L., după căsătorie Jzitovici, comparativ mai în vârstă, ea era și moașă. Răspundea de autoclavă, de sala de operații, de nașteri și de multe altele. Avea un neajuns - suferea de obezitate. Pe timpul meu avea 120-140 de kg. Mai târziu cu mult mai mult.

În sat, încă din perioada de după primul război mondial, lucra familia Vozii. Vozii A. și soția Vozii Clara. El era felcer, ea - moașă. Ea, evreică, prin anii 1918-1919 a absolvit școala de surori medicale în Rusia și a fost repartizată la spitalul din Dângenii. Aici s-a botezat, s-a căsătorit cu domnul Vozii A. și a rămas pe loc pentru toată viața. Ani la rând ea primea toate nașterile în sat. Toți sătenii erau obișnuiți să se adreseze doamnei Vozii Clara, indiferent de regimul politic, care periodic se schimba. Domnii Vozii știau totul, erau la curent cu starea sănătății a tuturor cetățenilor. Se bucurau de autoritate, încredere și respect din partea tuturor sătenilor.

Aduc un exemplu. Pe atunci în dările de seamă anuale ale Ministerului Sănătății erau multe întrebări fără nici un rost. Între altele era și așa ceva - numărul chemărilor doctorului la domiciliu. Nu știam ce să răspund. Timp de 8 ani, într-o singură seară târzie, un cetățean s-a adresat că soția se simte rău - o doare capul. Eu am vizitat-o. Nu era nimic deosebit, băuse cam mult. A doua zi dimineața domnul Vozii a aflat. S-a dus la cetățean acasă și i-a citit o morală foarte severă - cum de-au îndrăznit să deranjeze doctorul. Trebuia chemat el, domnul Vozii. Pe loc ar fi văzut, trebuie să fie chemat doctorul sau nu. Domnul Vozii s-ar fi adresat doctorului, dacă ar fi fost nevoie.

Acesta a fost singurul caz. În darea de seamă scriam cifre inventate, după exemplul colegilor mei din alte raioane, care, probabil, făceau la fel.

Personalul tehnic era din localnici; infirmierele, bucătărele, spălătorele, spitalul avea 2 perechi de cai, căruțe, sănii, trăsură și un camion primitiv de 1,5 tone, cu cabină din placaj, care constituia invidia

altor spitale. În realitate era ceva primitiv, dar, totuși, ne făcea multe servicii.

În centrul raional, în Ocnița, serviciul medical, în afară de administrație, era prezentat de o policlinică, dislocată într-o casă, fostă cândva particulară. Aici erau câteva cabinete; terapie, un doctor generalist, obstetrician-ginecolog, dermato-venerolog, ftiziatru, pediatru, oculist, dentist. Până în 1951-1952 era și o stație de malarie. Ea a fost lichidată, fiindcă problema malariei a fost rezolvată. Era și o stație de medicină preventivă și epidemiologie, care ducea lupta cu bolile contagioase, în special cu hepatitele virale. Prin anii 1956 stația și-a pierdut independența și a fost supusă medicului șef-raional.

În Ocnița era și Spitalul căilor ferate. Un spital mic, cu sală de operație, fără chirurg, cu aparat de radio-imagistică. În caz de necesitate opera chirurgul din Dângeni, la fel în caz de urgență cercetările radiologice le făcea Spitalul feroviar. Tot timpul menționam relații colegiale, foarte cordiale. După vreo 2-3 ani după sosirea mea policlinica a primit un aparat radiologic, unde a lucrat doamna Curilșcic L.

Aceasta era situația și acestea erau posibilitățile când fostul student de ieri a devenit medic-șef.

În scurt timp, peste 2-3 luni, am rămas numai eu și soția. Chirurgul Iarâși I. a plecat imediat după ce mi-a predat spitalul undeva nu departe în Ucraina, doctorul Covdii E. a fost transferată în r. Drochia - acolo fratele ei era medic-șef. Rămăsese numai doctorul Ieromuzo N., însă aici era o situație deosebită. Între Ocnița și satul Dângeni era pădurea Lipnic. Acolo era centrul Ocolului Silvic Lipnic, unde director era soțul ei - Ieromuzo Constantin. Familia Ieromuzo și perso-

nalul Ocolului Silvic locuiau acolo - în mijlocul pădurii - un loc foarte pitoresc. Doamna Ieromuzo în fiecare zi venea pe jos în plimbare sau cu trăsura la spital și după serviciu pleca înapoi. Astfel, în tot spitalul rămâneam numai eu și soția . Cu familia Ieromuzo toată viața am ținut cele mai strânse legături de prietenie.

Cum n-ar fi, lucrul a început să se desfășoare. Treptat, au început să apară și probleme. Prin luna august, în Ocnița, s-a spânzurat o vânzătoare. Trupul a fost adus la morga Spitalului Dângenii și lăsat acolo pentru autopsie - era într-o duminică. Luni dimineața, în timpul volantei, la telefon o voce destul de autoritară începe:

- Sună Nichitin. Doctore, ai făcut autopsia cadavrului?

- Nu.

- De ce?

- N-am dreptul. Este o sinucidere și fără dispoziția procuraturii sau a miliției n-am dreptul.

- Da! Ai dreptate. Peste o oră vei avea dispoziția. Începe.

Eu nu știam cine-i Nichitin. Contabilul, care era alături, s-a apucat cu mâinile de cap și a început să-l clatine:

- Păi, zice el, Nichitin e colonelul KGB și a miliției (atunci aceste organizații erau împreună), el a deportat pe toți cei din sat și din raion. N-am zis nimic, m-am dus la morgă și am început autopsia. Când am terminat și ieșeam, în curte intra trăsura colonelului și el cu hârtia (dispoziția) în mână:

- Bravo, m-ai crezut. Poftim dispoziția. Spirt ai?

- Nu-i spital fără spirt, - i-am zis.

- Ai dreptate.

De atunci am rămas în relații normale, a avut față de mine o atitudine corectă și obiectivă. Cu toate că, mult mai târziu, analizând multe scene, momente am constatat că am fost verificat din toate punctele de vedere și pe toate căile posibile. Relațiile au fost păstrate normale (prietenesti nu se poate spune de un kăgăbist) până la pensionarea lui, mai târziu a fost directorul hotelului „ Moldova ” în Chișinău. După câțiva ani, bolnav de cancer hepatic și internat în Chirurgia 2 a Spitalului Republican unde eu lucram, suferea de dureri și striga - să vină Gurii Dmitrievici, el mă va salva. Atunci eu eram la Moscova pe 6 luni și nu ne-am mai întâlnit.

Alt eveniment, care a urmat în scurt timp după cunoștința cu colonelul Nichitin, a fost ședința biroului Comitetului raional de Partid. După Regulamentul de pe vremuri șefii instituțiilor raionale erau considerați nomenclaturi și trebuiau întâriți la ședința membrilor biroului de partid. Aici intra și șeful spitalului raional. Iată că într-o zi de toamnă târzie, cu ploaie sunt chemat la ședința biroului de partid pe la ora 7-8 seara. Pe atunci nici zilele de muncă nu erau limitate. Se lucra până nu se termina ordinea zilei. Chemarea m-a înfricoșat. Situația era foarte nefavorabilă pentru mine; fiu de preot, care încă era în serviciu și avea două parohii lângă Soroca, eu fost refugiat în România în timpul când trupele rusești erau pe linia Iași-Chișinău. Era anul 1951 - încă mai trăia I. Stalin. Mă așteptam la cele mai neplăcute consecințe. M-am prezentat la timp - ședința biroului era în toi, se discutau alte probleme. În anticameră doamna secretară m-a primit cu amabilitate, m-a poftit să iau loc și puțin să aștept. Cum se termină problema, care se discută, voi fi invitat.

Într-adevăr, repede s-a deschis ușa, câteva persoane au plecat și eu am fost invitat să intru. În sală era masa pentru prezidium, unde în centru era primul secretar Tocarov I.M., om în vârstă, în jur la 60 de ani, pe dreapta secretarul 2 - Tânianâi A., pe stânga colonelul Nichitin S. În sală, pe dreapta și pe stânga, membrii biroului - toți absolut străini pentru mine. În mijlocul sălii secretarul face raportul dosarului meu - foarte laconic: a absolvit școala medie (nu liceul cum era în documente), Institutul de Medicină, repartizat de minister la Ocnița și pe scurt încheie. Nici un cuvânt despre părinți, despre România. Eu nu aveam nicio experiență și de abia atunci am înțeles, că totul era pregătit din timp, ședința era doar o formalitate, care trebuia respectată.

După ce s-a terminat raportul, Primul Secretar întreabă:

- Sunt întrebări?

- Întrebări nu sunt. Eu îl cunosc, e băiat de treabă, dar e foarte tânăr, trebuie să fie ajutat, - spuse colonelul KGB.

Cu această apreciere totul s-a terminat. După câteva zile, la prima întâlnire cu președintele executivului, mi-a spus:

- Doctore! Noi nu pricepem în medicină nimic, să ne spuneți ce vă trebuie și ne vom stăruii să vă ajutăm.

Un eveniment important, care a hotărât soarta mea de chirurg, a fost vizita Ministrului Sănătății la Ocnița și Dângeni. Nici până atunci și nici după aceea nici un ministru n-a fost la Dângeni.

Într-o zi de toamnă târzie, prin noiembrie 1951, pe la orele 15-16, îmi telefonează de la Ocnița că Ministrul Sănătății Homutov M.V. se află în Ocnița și

se pregătește să viziteze spitalul Dângeni. În secții s-a început o activitate nemaipomenită. Ce se putea scutura – se scutura, ce se putea șterge și spăla – se făcea. Așteptăm 2-3 ore, vine noaptea, dar ministrul nu-i. Se întunecase de-a binelea, când paznicul bate la ușă și zice, că în curtea spitalului a intrat o mașină mică. Pe atunci în tot raionul era o singură mașină „Pobeda” a Comitetului Raional de partid. Am înțeles îndată despre ce e vorba.

La intrare în blocul chirurgical stătea mașina și șeful secției raionale Tihomirov L. cu ministrul. Am intrat în bloc, Tihomirov m-a prezentat Ministrului, care îndată a zis:

- Stai la locul Dumitale de lucru (după birou).

Ei s-au așezat pe un divan moale.

Ministrul începe:

- Ați avut în vedere, că o să înnoptăm aici?

- Da, - zic.

- Ați avut în vedere, că nici n-am luat masa?

- Da, - zic.

- Bine. Câte paturi are spitalul și ce secții aveți?

- Chirurgia, terapia, 2 secții de boli infecțioase. În total 75 de paturi, - răspund eu.

- Vizităm chirurgia și terapia, restul nu. Aduceți halate!

Totul era pregătit. A trecut prin toate saloanele, stătea de vorbă cu bolnavii, dădea diferite întrebări:

- De câte zile ești în spital?

- De câte ori ai făcut baie?

- Când îți schimbă albiturile?

Răspunsurile erau corecte și ministrul a rămas mulțumit. I-am poftit la mine, locuiam în curtea spitalului, în casa, construită de Zemstvă pentru doctor.

Am luat masa fără grabă, în vorbe. Soția, cu visul ei de a părăsi Dângenii, îl întreabă:

- Se poate ca soțul să se perfecționeze pe neurochirurgie?

- Da, dar întâi trebuie să fii chirurg generalist, apoi neurochirurg.

- Dar pe urologie?

- Același lucru, întâi chirurg generalist.

- Atunci pe chirurgie se poate?

- Da, dar ați putea rămânea singuri 6 luni (copilul era mic, de ½ an)?

- E un fapt inevitabil, dacă nu acum, atunci mai târziu, același lucru.

Peste 2 săptămâni am primit ordin de specializare pe 6 luni, de la 1 ianuarie 1952.

A doua zi dimineța ministrul a participat la volanță, a vorbit cu personalul, le-a promis aparat de imagistică. Eu i-am arătat tot teritoriul spitalului, cu parcul de pomi decorativi, fructiferi, dar fără gard, cu cărări în toate direcțiile. El se uită spre capelă și întreabă:

- Aceasta ce-i ?

- Morgă, fosta capelă, - răspund.

- Probabil și crucea s-a păstrat.

- Da, dar capela e veche, de lemn și lumea se teme să se urce s-o scoată să nu se prăbușească.

- Lasă așa să rămână.

M-a uimit mult replica lui.

- În privința gardului problema e foarte complicată. Trebuie foarte mult material, e construcție capitală și nu de reparație, lucru interzis. Și, totuși, fă, dacă poți. În caz de scandal îți dau mustrare aspră, și peste 6 luni o anulez.

Gardul a fost făcut, totul s-a terminat cu bine, fără neplăceri. Toate dificultățile constau în material. Pentru un gard de sute de metri trebuia foarte mult material forestier, ceea ce era practic imposibil de obținut. Pe atunci totul se planifica, se includea în planul de activitate în decursul anului. Dacă ceva nu se realiza, la sfârșitul anului se deconta. Ce era și mai curios, suma respectivă a bunurilor, care n-au fost folosite se scotea din suma planificării pe anul următor. Astfel, orice administrator se străduia să cheltuiască toți banii, pe toate articolele.

Ministerul avea mult material forestier nefolosit în Carpați (Ucraina). Spre sfârșitul lui decembrie îmi telefonează de la minister. Ocnîța e cel mai apropiat raion de Carpați. Mă întreabă:

- Poți ridica materialul până la sfârșitul lunii? (Nu țin minte câți metri cubi, dar mai mulți).

- Da, - zic, o fac.

Transportul era altă dificultate. Totuși, președintele colhozului m-a ajutat și tot materialul forestier a fost ridicat.

Am sărbătorit Anul Nou și imediat am plecat la perfecționare la Chișinău. Între timp, sosise la lucru familia Macarenco, el a rămas medic-șef interimar și chirurg, cu toate că nu putea opera din cauza eczeimei, ea - obstetrician-ginecolog.

Perfecționarea am urmat-o în Chirurgia 1 a Spitalului Clinic Republican, care era baza Catedrei de chirurgie generală. Locuiam într-o cameră a SCR, încât eram prezent la orice oră în sala de operație. În secție lucrau chirurghi cu experiență bogată, binevoitori, foarte amabili, așa că am învățat foarte multe de la ei. Le-am rămas recunoscător pentru totdeauna. Îmi

plăcea tehnica chirurgicală, iubeam ca operația să fie făcută frumos, delicat, cu protecția țesuturilor din jur, fără hemoragii. Prima operație, care am făcut-o, fără asistența unui chirurg experimentat, a fost suturarea unui ulcer perforat. Venisem la Dângeni în timpul sărbătorilor de 1-2 Mai, când a fost internat de urgență un bolnav cu abdomen acut. Operația a decurs normal și totul s-a terminat cu bine.

La sfârșitul lui iunie m-am întors la Dângeni și s-a început activitatea de chirurg generalist de nivel raional. În decursul anilor am mai făcut stagii de perfecționare în diferite instituții: Institutul Central de perfecționare - Moscova, Institutul de Chirurgie „A. Vișnevschi” - Moscova, Institutul de Perfecționare din Minsk, Institutul Oncologic din Sankt-Petersburg.

Ani la rând serviciul medical era susținut de organele administrative raionale și rar controlat financiar. Aceasta se făcea numai din obligații de serviciu - după inspecții și revizii republicane, care, conform protocolului, cereau asemenea discuții. Timp de 8 ani au fost vre-o 3 controale și ședințe. Cel mai sever control era КРУ (Контрольно-ревизионное управление при Совмине) - Direcția de Control și Revizie a Consiliului de Miniștri - și rar când se termina cu bine, de obicei se termina dramatic pentru șef. La Ocnița au fost de 2 ori. Ultima oară cu un an înainte de a fi transferat la Chișinău, eram medic-șef raional. Prezintă atmosfera de atunci, fiindcă situația poate provoca și un zâmbet, cu toate că s-ar fi putut termina cu totul altfel.

Erau circa 8 membri ai comisiei: doctori de diferit profil, contabili, economiști, statisticieni, etc. Pe atunci medicului șef i se supuneau toate serviciile me-

dicale din raion, indiferent de profilul lor (curative, profilactice, preventive etc.).

Prin anii 50 se admiteau avorturile, însă contra plată. După un timp oarecare, la bancă s-a adunat o sumă deloc mică de bani. Eu eram amator de biliard, îmi plăcea jocul ca atare. Din această sumă în camera, numită cândva colțișorul lui Lenin, am cumpărat și instalat o masă de biliard, destul de frumoasă. Amatori de joc erau de ajuns. După lucru mulți coborau (sala era cu un etaj mai jos) și jucau biliard.

Alături de secția Ocrotirii Sănătății era un mic magazin (chioșc), unde vânzătorul Iosif avea în vânzare produse alimentare. Ce era principal avea și bere. Aceasta era o raritate și delicatețe pe atunci. Plus la toate și el era amator de biliard. Fiecare joc se termina cu:

- Iosif, hai deschide și toarnă-ne din contul celui, care a pierdut.

Odată a avut loc un lucru curios. Unul din amatori, un caucazian, Aivazidi, dentist, a făcut pariu cu un felcer de la Serviciul Medicină Preventivă. Zice:

- Dacă tu câștigi partida, eu îți asigur întreținerea materială pe tot timpul examenelor de admitere la Institutul de Medicină.

Felcerul a câștigat partida, Aivazidi s-a ținut de cuvânt. Felcerul Cucieru G. a reușit, a devenit chirurg-traumatolog, apoi oncolog în Ocnița. Din păcate, încă în vârstă relativ tânără, a decedat de atac cardiac.

Comisia (KRU) printre multe altele devieri financiare s-a oprit la problema biliardului. Șeful comisiei, între timp, îi spunea situația președintelui executivului:

- Noi totul înțelegem, medicul-șef putea folosi banii spre binele spitalului, a bolnavilor. Ar fi putut cumpăra covorașe, aparate de radio, tablouri sau altele. Dar biliardul? Nu înțelegem.

Încă până la sfârșitul controlului președintele îmi spunea:

- Știi, ca să nu avem neplăceri, eu dau comanda și casa de cultură cumpără de la spital biliardul.

- Da! Dar mie îmi place biliardul și n-ași vrea să-l vând. Poate scăpăm cumva.

Așa am lăsat-o.

La sfârșit, la ședința Comitetului Executiv șeful comisiei enumeră câteva observații, care cereau răspuns de la medicul-șef. Erau vre-o 10-12 observații, printre care și problema biliardului. Eu răspund la observații, însă vre-o 4-5, inclusiv și biliardul, se fac scăpate din vedere. Din nou apar întrebări, iar răspund și iar problema biliardului rămâne fără răspuns.

S-a terminat ședința, comisia a plecat. Peste o lună primesc o dispoziție, semnată de Ministerul Sănătății și Ministerul Finanțelor, să restabilesc banii pe contul bancar. La bancă medicina avea câteva conturi, printre care și cele, care în trecut erau ale stației medicinii preventive, unde se vărsau banii serviciilor, aduse colhozurilor: dezinsecția grădinilor, grajdurilor, fermelor etc. Eu am transferat banii de pe un cont dintre acestea și am comunicat la minister, că suma indicată a fost restabilită.

După aproximativ un an, lucrăm de acum la Spitalul Republican, în curtea spitalului am întâlnit 2 medici din fosta comisie. Ei controlau Spitalul Republican. Ne-am salutat cu bucurie ca vechi cunoscuți,

m-au felicitat, că sunt transferat la Chișinău și , totuși, mi-au zis:

- Cum n-ar fi, dar biliardul, totuși, l-ați vândut.

- Da, dar unde stătea pe atunci, stă și acum.

Câteva clipe au stat, gândindu-se, însă imediat au priceput situația, au râs și ne-am despărțit, urându-ne succes unul altuia.

Îmi amintesc încă un epizod din seria reviziilor. Prin anii 1955-1957 Moldova a fost repartizată în 4 județe, cu menținerea teritorială a raioanelor. Ocnița intra în județul Bălți. Șefa secției Ocrotirii Sănătății era cineva Guruhanova. Într-o zi sosește la Dângeni un inspector financiar, foarte delicat, prudent, având cu el diferite produse alimentare pentru a-și putea asigura singur întreținerea în timpul controlului. Avea crupe, zahăr, ceai etc. M-a rugat să-i permit să doarmă în cabinetul meu. Toate propunerile noastre de a-i acorda cele mai elementare servicii le refuza. Eu nu știam motivul unei atitudini, atât de oficiale și reci, probabil a fost reacția unei informații din exterior. Eu l-am prevenit, că din punct de vedere financiar în spital totul e regulă, că contabilul e un om foarte cinstit și respectă cu strictețe toate regulile financiare. El confirmă, că mă crede, dar trebuie să controleze - era trimis pe o săptămână. Controlorul avea o experiență bogată în finanțe. Pe timpuri fuse se contabil-șef al fabricii de încălțăminte din București. Peste 2 zile, el îmi spune:

- Da, m-am convins, că contabilul e un om foarte cinstit. A avut destule posibilități să facă diferite afaceri financiare cu venituri proprii simțitoare, dar nu s-a folosit nici de una.

A încheiat controlul, a făcut actul, în care totuși a menționat un fapt financiar, destul de important. Doctorii primeau 1,5 salarii, eu ca șef, având ziua de lucru nelimitată, nu aveam drept la lucru prin cumul, primeam cel mai puțin. Afară de aceasta toți doctorii lucrau și prin cumul în zilele de odihnă, la sărbători le plăteau suplimentar orele de lucru, ceea ce a făcut să se acumuleze o sumă de vre-o 5000 ruble. În act faptul a fost menționat, însă m-a liniștit faptul că, având în vedere, lipsa cadrelor totul se va termina cel mult cu o mustrare administrativă. M-a mirat faptul, că peste o lună, judecătoria din Ocnița mă anunță că dna Guruhanova a făcut un demers și a înaintat documentele necesare ca prin judecată să mi se rețină suma de 5000 ruble.

Revoltat și indignat am plecat la Bălți, însă dna Guruhanova nici nu vroia să asculte explicațiile mele.:

- Dacă aveți dreptate judecata nu o să ia nici o măsură -, zise doamna.

- Posibil. Dar, singurul fapt mă ofensează și îmi jignește demnitatea.

Nu vroia să înțeleagă.

- Dacă-i așa, mă duc direct la procuratură.

Ies din cabinetul ei, înfuriat, după mine contabilul cu toate actele și documentele lui și ne ducem direct la procuratură. Acolo era o liniște completă, nimeni din vizitatori. Atunci ca și acum fiecare ocolea procuratura.

Procurorul ne-a primit imediat și eu în câteva cuvinte îi explic motivul vizitei. Contabilul se ridică, citește actul reviziei, unde se constată încălcările financiare, făcute de mine. Orele de muncă în plus trebuiau să fie compensate cu zile libere. Așa cerea legea.

Procurorul se uită la mine întrebător:

- Da, eu știu, dar din 12 doctori, prevăzuți în state, lucrează numai 5. Toate cerințele mele de a completa statele rămân fără răspuns.

Procurorul se ridică, ia de pe etajeră o carte groasă, cât o biblie, intitulată „Munca”, o răsfoiește până la pagina și articolul respectiv, unde era scris totul ce citise contabilul. La sfârșitul propoziției era o mică steluță, care indica la informații suplimentare în josul paginii. Acolo era menționat: în caz de imposibilitate se admite compensația muncii în bani, dar în valoare dublă. Eu repede mă ridic și zic:

- Vasăzică, trebuie să plătesc doctorilor încă 5000 ruble.

- Da, - zice procurorul.

- Am înțeles, - mulțumesc și repede merg spre ușă, ca să nu apară întrebări suplimentare. Zic contabilului:

Mă duc direct la secția Ocrotirii Sănătății, le spun:

- Aștept o oră și dacă nu-mi dați scrisoarea către judecătoria, că cererea dvs. se anulează, plec și plătesc doctorilor încă 5000 ruble.

Toate încercările de a mă convinge, că voi primi prin poștă adresa către judecătoria m-au lăsat neconvins. Am plecat cu tot ce trebuia pentru a anula demersul secției.

Treptat, pe măsura acumulării experienței, mi-am lărgit zona de activitate, am început să fiu cunoscut de majoritatea chirurgilor din Chișinău. Cauza era următoarea: după cerințele și legile în vigoare, care sunt și astăzi, se cerea ca toate materialele postoperatorii (nu și după apendectomii) să fie trimise la dispensarul oncologic din Chișinău fiindcă Institutula Oncologic

nici nu era. Eu respectam regula. În instituțiile medicale din Chișinău, când primeau materialele postoperatorii după colecistectomii, splenectomii, rezecții de colon, rezecții gastrice etc. dintr-un spital sătesc (cu toate că era raional) se mirau - cine opera? Fără îndoială, că în orașele republicii și în multe raioane operau nu mai puțini chirurghi, însă indiferența față de cerințe și dificultățile expedierii materialului, făceau ca situația să rămână necunoscută.

Astfel, am început să fiu cunoscut de majoritatea chirurgilor. Când a avut loc al II Congres al Chirurgilor din Moldova în Prezidiu trebuia să fie cineva de la periferie. Eu am fost ales. Din aceleași considerente la I Congres Unional al Chirurgilor am fost membrul delegației din Moldova.

Colectivul Spitalului din Dângeni.

Congresul Chirurgilor a durat o săptămână, mi-a lăsat o impresie foarte puternică. Ședințele aveau loc în Колонном Зале Дома Союзов (Sala Coloanelor a Casei Sindicatelor din Moscova). Erau prezenți toți chirurgii cu renume mondial, foarte multe delegați din alte țări. Președintele trebuia să fie un chirurg vestit, care a fost ales la ultimul congres înainte de război, însă era foarte bătrân, stătea pe un scaun lângă tribună (auzea prost) și atunci ședințele le conducea Baculev. Dictofoane încă nu erau. Rapoartele delegațiilor străine din limba franceză le traducea N. V. Petrov, simultan.

În muncă permanentă, încordată operam foarte mult, timpul trecea an după an. Eram cunoscut ca bun doctor și chirurg în raion, stimat de organele la pute-

Colectivul Spitalului împreună cu pacienții.

re. Vreau să spun că, spre norocul meu, am avut fericirea să lucrez cu oameni foarte conștienți, de care depindea totul în raion. Vreau să aduc 2 exemple.

Tot timpul cât am lucrat în r. Ocnița am locuit în Dângenii în curtea spitalului. Iată, într-o bună dimineață, ies din curte prin ușa din spate și văd mașina Comitetului Raional de Partid. Șoferul iese din mașină și se apropie de mine. Eu atunci îl întreb:

- Pe cine așteptați?

- Pe Dvs.

- Ce s-a întâmplat?

- Ivan Moiseevici (secretarul) s-a îmbolnăvit, are apendicită, e internat în Spitalul Feroviar și vă roagă să veniți să-l operați.

- De mult timp așteptați?, îl întreb.

- Nu prea.

- De ce nu m-ați trezit?

- Ivan Moiseevici a spus să nu vă trezesc, să aștept până veți ieși afară.

Oare s-ar mai fi putut întâmpla așa?

Am plecat imediat la Ocnița și situația era cu totul altfel. Nu era nici o apendicită, era un acces acut renal din cauza unui calcul în ureter. În urma măsurilor terapeutice problema s-a rezolvat, durerile au trecut, starea s-a îmbunătățit. Pacientul era foarte mulțumit.

Medicul-șef al Spitalului Feroviar, cu experiență administrativă bogată, îmi zice:

- Ar fi bine, dacă am putea să-l transferăm la Chișinău, cine știe ce se poate întâmpla.

- Bine, mâine chem un avion de la aviația sanitară și-l transportăm.

Așa am și făcut, și bine am făcut. Bolnavul a fost internat la Direcția Profilactică a Consiliului de Mi-

niștri, unde diagnosticul a fost confirmat. Bolnavul avea un singur rinichi din naștere, a rămas la evidența urologului pentru supraveghere pentru toată viața.

Alte momente, care pot caracteriza atmosfera în raion. Boierul Cozimir, când a cumpărat de la mănăstirea Athos pământ pentru spital, a acaparat încă 50 ha, sau mai mult, a construit o școală agricolă, unde copiii țăranilor învățau agricultura. Clădirea administrativă era cu 2 etaje. Scara principală din hol se împărțea în două jumătăți - spre dreapta și spre stânga. Ce portret trebuia, pe vremurile de atunci, să fie în fața celui, care urca scara? Al lui Lenin sau al lui Stalin. Era portretul lui Cozimir. Nimeni nu zicea nimic, parcă nici nu-l observau.

În anul 1957 a murit tata. Fiind preot, trebuia înmormântat, după toate canoanele ortodoxe, cu 7 preoți. Înmormântarea au făcut-o 4 preoți. După toate ceremoniile, când m-am întors la Ocnița, la Comitetul Raional de Partid și-au exprimat condoleanțele și m-au întrebat:

- Cum a fost înmormântarea - după legile bisericesti sau nu?

- După toate regulile bisericesti, am spus.

- Foarte bine.

Toate acestea sunt epizoade scurte, mici, dar exprimă foarte mult ce prezenta atmosfera de muncă în raion. Din aceleași motive, când a venit momentul să părăsesc postul de medic-șef raional și să mă transfer la Chișinău, m-au susținut, m-au ajutat, nu mi-au pus nici o piedică, cu toate că aveau dificultăți în rezolvarea problemei. Le rămân recunoscător pentru totdeauna.

Aici vreau să mă opresc la unele aspecte, care erau specifice timpului și situației de atunci. Erau pri-

mii 6-7 ani de după război, primii ani după foamea din 1946-1947, după deportările în masă din 1949. Era sărăcie în toate - în hrană, materiale, în cadre. În fiecare raion era câte un chirurg. În caz de concediu bolnavii de urgență erau operați de chirurgul din raionul vecin. În jurul Ocnitei erau chirurghi la Lipcani (ulterior raionul transferat la Briceni) - Ceceotkin, la Edineț - Dimond, la Brătușeni (desființat) - Blanc, la Târnova (desființat) - Graț, la Otaci lucrau doctori din Mogilău, nu țineam nici o legătură cu ei. De obicei, ne salvau chirurgia din Dondușeni și Lipcani.

Chirurgul opera totul ce cerea tratament chirurgical - nu erau traumatologi, urologi. Ginecologii se ocupau de nașteri și avorturi. Operațiile mai mari le făcea chirurgul. Pe atunci încă nu exista noțiunea de anesteziologie, reanimatologie. La dispoziție chirurgul avea novocaină pentru anestezie locală și mască cu eter pentru anestezie generală. În caz de necesitate narcoză dădea cineva din doctorii liberi, de obicei ginecologul, asista orice doctor liber.

Erau zile fixe , 2-3 ori pe săptămână, pentru operațiile planificate. Ele nu prezentau surprize, totul era prevăzut, pregătit și decurgea fără greutăți și dificultăți. Surprize puteau surveni numai în caz de urgență. Urgențele, comparativ cu situația de acum, erau rare: puține accidente rutiere, traume la întreprinderi industriale etc. De obicei, urgențele erau: apendicite și colecistite acute, ulcere perforante, retenție urinară etc. Afară de aceasta erau și cazuri, care ieșeau din comun, care prezentau pentru chirurg o sarcină și o responsabilitate deosebită. Am avut în decursul activității multe urgențe, multe nopți nedormite, multe sărbători, petrecute la masa de operație, și nu în fa-

milie. Mă opresc la 3 cazuri, două la Dângenii și unul la Chișinău, care se deosebeau între ele din toate punctele de vedere.

Încă din anii studenției nu-mi plăcea obstetrica. Nu mă puteam uita cum se chinuie femeile, strigă de durere cu ochii plini de lacrimi în mici intervale ca din nou să se înceapă aceleași chinuri. Mă feream, mă dădeam mai la o parte sau la prima posibilitate chiar ieșeam din sala de nașteri. Și iată că am pățit-o. Într-o zi de toamnă spre seară vine o soră din blocul chirurgical și-mi spune, că sunt chemat - o femeie nu poate naște. Zic s-o cheme pe Ludmila Macarovna, ea era moașă. Mi s-a spus, că anume Ludmila Macarovna mă cheamă. Am simțit că situația e critică. Repede m-am dus în secție și aflu că situația cere incizie cezariană. Nu văzusem niciodată o asemenea operație. În aceiași timp responsabilitatea era enormă. Letalitatea postnatală sau până la 1 an, cu atât mai mult a mamei și a fătului era la o evidență deosebită și se termina de obicei cu închisoarea.

În Ocnița era un ginecolog Țapuchevici Ana, însă ea se ocupa numai cu nașterile. Oricum ar fi, trebuia să fie chemată, să hotărască soarta gravidei și să stabilească indicațiile pentru incizie cezariană. După vre-o oră și mai bine a sosit, adusă de o căruță. Serviciul medical nu avea nicio mașină. A consultat gravida și zice, că singura ieșire din situație e incizia cezariană.

Iată-mă la masa de operație. Pe masă gravida cu o burtă enormă, asistenta Țapuchevici, la anestezie soția mea, sora de operație - moașa. Când am deschis cavitatea abdominală în fața mea era un uter enorm, acoperit cu o rețea bogată de vase sangvine de diame-

tru până la 1 cm. Unde să fac incizia? Ce hemoragie va apărea? Ce va urma? Nimeni nu-mi putea da niciun răspuns. În același timp mă temeam, gravida inspira eter, prin urmare și fătul, ce va fi cu el? Am deschis uterul, imediat a apărut fătul, aruncat din cavitatea uterină, în grabă l-am apucat și l-am predat sorii de operație. Peste câteva clipe am auzit țipătul copilului, fapt, care m-a bucurat și m-a îmbărbătat. Între timp, uterul așa s-a contractat, încât hemoragia nu prezenta niciun pericol. Am pus suturile necesare pe uter, am drenat cavitatea abdominală și am închis-o. Totul s-a terminat cu bine, femeia a avut un băiețel, care trăiește și azi. Când descriam operația în jurnal, ginecologul zice:

- Prima dată am asistat la o incizie cezariană.

- Da, dar eu pentru prima dată am văzut o incizie cezariană, - î-am răspuns.

Alt caz, foarte tragic, a avut loc tot la Ocnița, în Dângenii. Era toamnă târzie, timpul culesului sfeclii de zahăr. Colhozurile aveau foarte mari terenuri cu sfeclă de zahăr - cultura preferată a raioanelor de nord. Într-o dimineață, cu o ceață foarte deasă un camion, încărcat cu lucrători, se ducea la terenurile, unde trebuiau să sape sfeclă. Mașina trebuia să traverseze calea ferată. Trecerea nu era păzită. În timpul acesta trecea un tren-marfar, tras de două locomotive. Camionul a lovit în locomotiva a doua. Ușor de închipuit ce a urmat. După un oarecare timp au început să fie aduși la spital răniți, în conștiință și fără, unii morți pe loc sau pe drum, cu hemoragii și fracturi. Eu eram singur. Locuri-paturi libere nu erau. În coridorul blocului chirurgical am așternut saltele, am chemat personalul medical din celelalte secții cu

perfuzii și material, necesar pentru primul ajutor și am început să-i operez pe rând după indicațiile de urgență. Câți au fost în camion, nu știu, mulți au murit pe loc. Mașina și majoritatea din ei erau din Ucraina, trimiși în deplasare pentru ajutor la strânsul sfeclei de zahăr.

Alt caz a avut loc la Chișinău, lucram șeful secției Chirurgia 2 la Spitalul Clinic Republican. Era prin anii 60. Într-o zi de vară, iunie sau august, în perioada concediilor, miliția orașului era pe urmele unui cetățean. Nu știu, cine era el, criminal sau spion. În orice caz, îi dăduse de urme, îl înconjurase într-o clădire de lângă Gara feroviară și la propunerea de a se preda a tras un foc de revolver în șeful poliției orășenești. S-a început o agitație grozavă. Colonelul rănit a fost dus la salvare pe str. Iskra, azi București. Pe atunci Urgența prezenta o clădire cu un etaj, cu personal chirurgical foarte limitat. Ministerul Sănătății a început în regim de urgență să caute pe cineva din profesorii chirurghi, mai de văză, dar, fiind perioada de concedii, nu găseau pe nimeni. Eu eram încă la serviciu la Spitalul Clinic Republican, când m-au găsit și mi-au poruncit să mă duc la salvare. Spitalul Clinic Republican era încă pe str. Ștefan Cel Mare, foarte aproape de Urgența. Rănitul era de vârstă mijlocie, foarte bine dezvoltat fizic, puternic. Pe masa de operație, la laparotomie am constatat: glonțul a intrat din stânga, a sfărâmat splina și rinichiul stâng, a trecut în curmezișul corpului de-a lungul pancreasului, care, din cauza vibrațiilor (probabil), era fărâmițat complet și s-a oprit în țesuturile moi din dreapta. Eu am reușit să fac splenectomia când a sosit, pe atunci docentul C. Țâbârnă, care s-a impli-

cat în operație. Împreună am continuat, i-am oferit locul chirurgului și am continuat operația. De două ori am avut stop cardiac, am făcut masaj, situația se restabilea, însă peste puțin timp iarăși se agrava. Peste 48 de ore bolnavul a decedat.

În februarie 1959 a avut loc un eveniment de o importanță deosebită în familia noastră - s-a născut fiica Natalia. Soția era la Piatigorsk, la mama ei, ca și la prima naștere. Eu așteptam. În noaptea spre 9 februarie am rămas la mine în cabinet la Ocnîța, de unde se putea face mai ușor legătura telefonică. Pe la orele 1-2 mi-au telefonat și m-au felicitat cu o fetiță. Eu am rămas răătăcit - în familia noastră n-a fost nici odată fetiță. I-am spus felcerului, la care rămăsesem peste noapte, să nu spună la nimeni nimic.

Olga Coșciug cu fiica Natalia
în fața casei pentru medici în Dângeni, anul 1961.

De dimineață au început felicitările - telefonistele răspândise știrea. Nu aluzii, dar deschis se cerea sărbătorirea evenimentului.

La Dângenii, în familia noastră trăia o bătrână dintr-o familie avută și nobilă, care se întorsese din exil - Victoria Alexeevna. Ea era stăpâna casei, noi ne ocupam numai de serviciu. Îi telefonez și-i comunic noutatea. S-a bucurat foarte mult:

- Minunat! Cosițe, panglici!

- Da, dar evenimentul trebuie sărbătorit. Deseară o să avem musafiri.

- Eu n-am nimic acasă, dar o să fac ceva.

- Bine, mulțumesc!

La sfârșitul zilei de lucru se urcă în mașină tot personalul de bărbați al secției și plecăm la Dângenii.

Acasă era pregătit tot, inclusiv și tort. Cum a reușit bătrâna, nu știu, dar au rămas foarte satisfăcuți musafirii. Mult timp își aminteau.

Ani la rând zilele treceau în muncă încordată. Săptămâna de lucru era de 6 zile. Numai duminica ne odihneam. Sărbătorile de obicei le petreceam împreună cu colectivul.

Iarna umblam la vânătoare - din când în când. Vânătorile le organiza directorul Ocolului Silvic. De obicei, erau organizate în două păduri - Mihălășeni, pădurar Clocicov și Cernoleuca, pădurar Țelinschi. Cu toate că era interzis se organiza vânătoare cu câini. De obicei, vânam iepuri, rar vulpi. Vânătoarea se începea din zori și dura până seara. Pe la amiază trimiteau săniile după soțiile noastre la spital și la ocolul silvic. Ele făceau schi până se termina vânătoarea și începea banchetul. Era singura distracție, care puțin înviora atmosfera tristă și încordată de muncă.

În decursul anului 1959 am făcut multe demersuri să fiu transferat în Chișinău, dar în zadar. Ministerul îmi propunea șef de secție la Bălți, Tiraspol. Eu în trecut am refuzat variante mai atrăgătoare, vroiam numai la Chișinău. Aici lucrau colegii mei de facultate, unii aveau și titluri științifice. Visam și eu la o activitate științifică.

Iată, câteva propuneri, refuzate în trecut. Într-o bună zi, la Dângeni, în cabinetul meu, intră doi bărbați cu un plăcut exterior, culți, se prezintă și încep să-mi expună scopul vizitei. Suntem din Cernăuți și am venit să vă propunem dacă nu ați dori să vă aranjați la lucru în Cernăuți. Mirat de propunere, stăteam nedumerit și le spun că aceasta practic e aproape imposibil. Cernăuțul e în altă republică, nu pot fi transferat, n-am să pot face înscrierea, îmi fac viza de reședință, n-am locuință, etc.

- Nu, nu, toate problemele acestea le rezolvăm noi, m-au asigurat. Veți avea înscriere imediat, locuință nu în clădirile, care se construiesc acum, dar în cele construite pe timpul imperiului austro-ungar, post de lucru de prestigiu și bancnotele mai mici de 100 ruble nu le veți număra.

Nu știam ce să le răspund. Nu că eram ademenit de propunere, dar o propunere, atât de atrăgătoare, m-a făcut să le mulțumesc pentru onoare și apreciere. Am spus, că am să mă gândesc și am să le comunic. Propunerea a rămas fără răspuns.

Alt caz - mi s-a propus șeful secției chirurgie în Киевский Военный Округ (Cartierul Militar din Kiev).

- Bine, - zic eu. Azi Kiev, mâine poate fi Habarovsk.

- Da, așa e regula.

Am refuzat.

În anul 1957 eram la Moscova și susțineam examenele de concurs în aspirantură la Institutul de Medicină nr. 1. Am dat istoria marxism-leninismului și chirurgia, rămăsese numai franceza. Pentru mine era o problemă simplă – 8 ani de liceu am învățat limba franceză. În timpul acesta moare tatăl meu. Trebuia urgent să vin la înmormântare. Pe atunci, primul adjunct al Ministerului Sănătății URSS era M. Homutov – vechi prieten al lui L. Brejnev, încă din timpul când lucrau la Dnepropetrovsk. Mă duc la fugă la minister cu speranța că poate am să reușesc să rezolv ceva. M-a mirat faptul, că am ajuns în anticameră fără niciun obstacol. Mă adresez secretarei, care îmi spune, că M. Homutov e în deplasare în Bulgaria și va fi cel puțin peste 10 zile. Mă urc în avion, ajung acasă unde se termină toate ceremoniile înmormântării tatălui, aștept două săptămâni și mă întorc la Moscova. Aceași secretară îmi spune, că M. Homutov s-a întors ieri, însă este foarte ocupat. Eu îi amintesc de vizita precedentă și îi explic, că sunt de departe și nu din Moscova.

- De unde sunteți?, - mă întreabă.

- Din Moldova.

- El vă știe?

- Sper, că nu m-a uitat.

- Imediat, - zice.

Intră în cabinet și îndată deschide ușa și mă invită. M. Homutov m-a cunoscut. Mi-a dat câteva întrebări formale, care-i situația în Moldova, dacă raionul Ocnița n-a fost lichidat, ceea ce era la modă pe atunci, și altele. I-am spus situația, mi-a promis că va încerca să facă ceva.

Peste 1-2 luni am primit o înștiințare, că sunt inclus în ordinatura clinică la Institutul Central de Per-

fecționare a Medicilor. La înștiințare era anexată o anchetă, care trebuia să fie completată de mine, că voi fi de acord să plec, unde voi fi repartizat. N-am vrut să risc și n-am plecat.

În decursul lunilor de vară 1959 am mai făcut o încercare la minister, însă a rămas cu același rezultat. Am încercat la Consiliul de Miniștri, la șeful secției, care era responsabil de învățământ și ocrotirea sănătății. M-a ascultat rece și indiferent, mi-a explicat, că pentru activitatea științifică e mai convenabil să fie încadrat unul mai tânăr, cu viitor mai îndelungat și în principiu mi-a refuzat. Cu toate că nu eram membru de partid, nici comsomolist n-am fost niciodată, am hotărât să mă adresez la Comitetul Central de Partid. Am fost primit de șeful sectorului respectiv, de unul Corolicev, care m-a ascultat atent și s-a început discuția.

- Sunteți moldovean?, - se cunoștea ușor după limbă.

- Da, sunt moldovean.

- Unde lucrați?

- Raionul Ocnița, chirurg timp de 8 ani.

- Foarte bine, - zice. Acolo majoritatea populației sunt moldoveni, așa că totul e în regulă.

- Da? Dar ce, în Chișinău moldovenii nu mai locuiesc?, - îl întreb

Replica a provocat o reacție similară cu explozia unei bombe. S-a ridicat de la masă și cu o voce agitată a început:

- Nu m-ați înțeles corect!

- Ba da, am înțeles totul.

- Duceți-vă la ministru

Eu am încercat să-i explic, că am fost de mai multe ori, dar în zadar.

Totuși, am hotărât să mă duc. Ministrul mă aștepta. A început să-mi reproșeze de ce umblu la diferite instanțe, el mă va transfera de îndată ce va găsi candidatura la șef de spital la raion. La moment nu are cu cine mă înlocui. I-am mulțumit și am plecat, cu toate că mari speranțe, cel puțin pentru viitorul apropiat, nu aveam. Problema s-a rezolvat cu totul în alt fel.

În octombrie, într-o zi de toamnă foarte frumoasă, caldă am hotărât să fac o plimbare până la Chișinău și să pipăi cum stă situația. În curtea Spitalului Republican l-am întâlnit pe fostul rector I. Soroceanu:

- Ești de acum în Chișinău?, - mă întrebă.

- Nu, ministrul mi-a promis, dar cine știe?

- Acum e momentul, - îmi spune. Zece zile ministru este V. Negrescu (șeful secției Curativ-preventive a ministerului, fost coleg de facultate).

E operat și stă în spital, V. Malâghina, viceministru e plecată pe 10 zile în Norvegia, așa că totul hotărăște Negrescu. Du-te și spune-i să te transfere imediat, altfel mă duc eu. Negrescu puțin a stat pe gânduri, mi-a spus să intru după masă și în aceeași zi am primit ordinul de transfer la Spitalul Clinic Republican.

Medic-șef era Casparschii, m-am adresat, i-am dat ordinul, însă mi-a răspuns, că n-are nici un loc liber. Deceționat, am ieșit în curte, unde iarăși îl întâlnesc pe Soroceanu:

- Ce n-are loc? Dă-mi hârtia, mă duc eu.

Peste 10 minute iese și zice, că clădirea din fața noastră este Chirurgia 2, mâine să vin acolo la lucru.

Așa, din coincidențe fericite a situațiilor, problema s-a rezolvat pe neașteptate.

CAPITOLUL 7

Spitalul Clinic Republican

Transferul în Chișinău a fost una din cele mai mari realizări ale timpului în direcționarea și în caracteristica activității mele. În același timp, situația cerea rezolvarea unui șir de probleme de o deosebită importanță. În primul rând, spațiul locativ. În familie eram patru membri: eu, soția, feciorul Dumitru, care, după clasa 1 în Dângeni urma clasa 2 în Piatigorsk și fiica Natalia, care avea 7-8 luni.

În Chișinău aveam un prieten, fost coleg de liceu, Ștefan Harbuz, cu care, reînnoisem legătura încă în Ocnița și, care, la momentul dat, lucra fotograf la televiziune (era numai începutul ei). Locuință de stat era imposibil de obținut. Cooperativele încă nu intra-se în modă. Se dădeau la doritori loturi de construit, câte 6 ari. Harbuz m-a convins să luăm amândoi câte un lot la fiecare și să începem construcția. Așa am și făcut. Loturile erau la Schinoasa, nu departe de Televiziune. Pe atunci regiunea de-abia începea să se construiască. Lipseau cele mai elementare condiții. Drumurile erau de țară, câțiva stâlpi cu lumină electrică, 2-3 coloane de apă la distanțe respectabile. În ce privește transportul erau autobuze, care duceau

pasagerii până în Schinoasa și, care, în timp de toamnă și iarnă (noroi sau zăpadă) patinau până să se ridice ca să ajungă la Telecentru de azi.

Harbuz a început construcția - avea un frate zidar, care lucra, eu nu puteam face nimic, n-aveam nici bani, nici timp. Terenul, fiind înclinat, casa lui Harbuz avea două nivele. Primul era destinat unui evreu din Dondușeni, care, mai târziu, a plecat în Israel și locuința a fost dată statului. Când s-au ridicat numai pereții clădirii la ambele nivele, Harbuz divorțează cu soția și este nevoit să vândă etajul lui pentru a împărți averea. Mi-a propus mie, cu condiția de plată în rate, ce mă aranja. Am acceptat propunerea și am continuat construcția. Lucrul mergea încet, din lipsă de bani și materiale de construcție - totul era planificat de stat, limitat în realizare și cu multe alte inconveniențe.

Am transferat familia din Dângeni de-abia în toamna anului 1963. Până atunci, eu de unul singur deseori îmi schimbam locuința, trăind la rude, prieteni sau când și cum. Când feciorul meu Dumitru a terminat clasa a 4 în Piatigorsk, l-am luat cu mine la Chișinău, unde am trăit împreună 2 ani în camere de chirie. Soția și fiica continuau să trăiască la Dângeni. Împreună cu ele trăia Victoria Alexeevna, care a trecut cu noi la Chișinău, unde a trăit până la adânci bătrânețe.

A fost o femeie din oameni nobili, care a suferit pe nedreptate ca mulți alții în perioada stalinismului. Ne iubea pe toți, iar pe Dima și, în special, pe Natalia mai mult ca o bunică. Toți îi păstrăm cele mai calde amintiri și mulțumiri. Să-i fie țărâna ușoară și să o aibă Dumnezeu în pază.

Am trăit câțiva ani în jumătatea de sus a casei construite (stradela 8 Vânători), am petrecut ani fericiți cu întâlniri și vizite a rudelor și prietenilor, cu veselie și bună dispoziție. Până acuma toți ne amintim cu cele mai plăcute sentimente de anii, petrecuți pe stradela 8 Vânători.

Cu toate acestea, condițiile de trai erau lipsite de multe comodități. Locuitorii erau aprovizionați cu gaz din baloane, mult timp (2-3 ani) apa era numai la o coloană peste 2-3 străzi, canalizație nu era. Încălzire - erau calorifere, însă combustibilul (cărbonele și lemnul) erau probleme serioase. Toate acestea m-au făcut, ca, prin diferite căi oficiale, să intru membru al unei cooperative de locuințe și să construiesc un apartament cu 4 camere, unde locuim și până acuma. Azi, raionul Schinoasa și-a schimbat complet aspectul, are tot ce cere timpul, dar au trecut atâția zeci de ani! În orice caz, nu regret de ceea ce am făcut.

Cu toate greutățile întâmpinate timp îndelungat din cauza posibilităților materiale limitate, perioada timpului, petrecută la Schinoasa, a lăsat cele mai calde amintiri.

Primul etaj al clădirii, după ce fostul stăpân a plecat în Israel și l-a dat statului, a fost repartizat unei familii Taracănov.

El, Ivan Ivanovici, lucra șofer, ea, Vera Petrovna, contabil la Filarmonica Națională. Aveau un copil - Valeriu. Oameni foarte cumsecade. El, tăcut, liniștit, ea, din contră, vorbăreață și gălăgioasă. La început, câteva luni, venea numai el, se ocupa cu continuarea construcției pentru ca etajul să poată fi locuit. Pe atunci, încă multe terenuri erau goale sau numai se construiau. Lumea trecea de multe ori în direct spre

o râpă, care limita cu teritoriul nostru și aruncau deșeurile, gunoiul. Într-o bună zi, eu zic:

- Ivan Ivanovici, trebuie de făcut ceva. Să construim împreună un gard sau, cel puțin, să luăm de undeva un câine.

- Nu-i nevoie, - zice el. Săptămâna viitoare trece înapoi soția mea și nu mai calcă nimeni aici.

Așa și a fost.

Ani la rând aici ne întâlneam, toate rudele și toți prietenii, de sărbători și cu alte ocazii. Multe seri am petrecut la un pahar de vin și cu romane. Până azi mulți își amintesc cu plăcere serile, petrecute pe strada a 8 Vânători, nr.6.

Referitor la activitatea profesională. Într-adevăr, locuri libere de chirurg, Spitalul Clinic Republican, nu avea. După intervenția lui I. Sorocean, medicul șef Casparschii m-a inclus în personalul Chirurgiei 2, însă din contul serviciilor de noapte (de plan și de urgență) și a aviației sanitare.

Urgențele în oraș erau asigurate de secțiile chirurgicale ale spitalelor, care se schimbau după un grafic stabilit. Serviciul de urgență orășenesc avea la dispoziție mașini sanitare, personal medical, care la chemările de urgență luau măsurile necesare pe loc sau, în majoritatea cazurilor, aduceau bolnavii la secțiile chirurgicale respective - conform graficului în oraș.

Serviciul de urgență în republică îl efectua Spitalul Clinic Republican, care avea la dispoziție mașini de urgență și avioane - un grup specializat de 4-5 avioane în aeroportul Chișinăului. În raioanele din apropierea Chișinăului doctorul chemat pleca cu mașina, la distanțe mai mari - cu avionul. Pe atunci, în fiecare raion era un teren liber, fără nici o pază, fără nici un

acoperiș, cât de cât, fără telefon. Era un stâlp înalt cu un „balaur”, „șarpe” în vârf, alb-negru, care indica direcția vântului.

La început erau avioane primitive, cu cabina deschisă, pentru pilot și doctor. Li se spunea „кукурузник”. Zburau încet, dar fără nici un pericol. Peste un timp oarecare au fost înlocuite cu ЯК- 12 – cabina închisă cu 2 locuri în plus. Era o diferență între ele, apreciată de doctori. Mai târziu și ele au fost înlocuite cu elicoptere. Iată acestea mie nu-mi plăceau de loc. În primul rând, făceau deasupra capului un zgomot grozav, apoi, când se ridicau de pe teren se duceau în cea mai neașteptată direcție – nu știu de ce, dar așa era. Zburau încet și gălăgios.

În decursul anilor au fost diferite cazuri, și curioase, și periculoase, și hazlii, din care câteva le voi prezenta mai târziu.

Astfel, am început activitatea în secția Chirurgia 2. Lucram în fiecare zi ca orice doctor, cu toate că salariul mi se plătea numai pentru orele de serviciu. După un an a apărut posibilitatea și am fost inclus în personalul secției.

Pe atunci, în Chirurgia 2 șeful secției era L. Fridman, chirurg cu experiență bogată, participant în războiul civil din Spania, fiind membru al brigăzii internaționale. Secția era baza clinică a Catedrei de chirurgie spitalicească, condusă de profesorul Râjov P.V. – om în vârstă, cu bogată experiență chirurgicală și didactică. Conferențiar, apoi repede și șef de secție, era Bâtcă P., coleg de facultate și foarte apropiat prieten. Legăturile de prietenie le păstrăm până azi. Nu are nici un rost să mi-i amintesc pe toți, cu atât mai mult, că pe mulți i-am uitat. Specializarea în calitate

de chirurg o făcusem în Chirurgia 1, unde mulți mă știau. În Chirurgia 2 mă știa numai Bâtcă P.

Iată prima zi de lucru - era zi de urgență. Bineînțeles, eu eram inclus în brigadă. Șeful brigăzii era Fridman L. De urgență a fost internat un tânăr cu hernie inghinală încarcerată. Fridman L. îmi zice:

- Duceți-vă și vă spălați. Eu repede vin, mă spăl și începem.

Eu m-am spălat, m-am îmbrăcat și am început operația. Sora de operație era șefa surorilor de operație, cu experiență bogată, fostă participantă în timpul războiului. Doctorul Fridman, în vârstă și mai încet în acțiuni, s-a spălat și fără grabă s-a apropiat de masa de operații. Operația era terminată. Sora de operații, când a ieșit, le-a spus celorlalte:

- Fetelor, ne-a venit un adevărat chirurg.

Mai departe totul a mers bine, fiindcă începutul a fost ușor și cu succes.

Tot prin octombrie în secție sosește doctorul Maloman E. ca aspirant la catedră, tot coleg de facultate. La fel ca și mine, nedorit de ministru și ținut într-un spital din Bulboaca din raionul Anenii Noi. Ținut din motive, specifice timpului - fusese elev la Liceul militar. „Regele Ferdinand”!

După vre-o 2-3 luni prof. Râjov se întoarce în secție enervat, ne întâlnește pe coridor pe Bâtcă și pe mine, ne cheamă în cabinet și ne zice revoltat:

- M-au chemat la biroul de partid și mi-au spus să-l eliberez pe Maloman din aspirantură fiindcă a absolvit liceul militar la români. Cum se poate așa ceva? Dacă a absolvit liceul militar el e singurul om bine pregătit și instruit. Cum pot să-l exclud? Iată docentul (nu numesc familia) vrea să scrie teza de doctor habilitat.

I-am spus, scrie, dar, ai în vedere, e nevoie de angajat pe cineva din clasa 10, ca să-ți scrie textul corect.

Astfel Maloman a fost salvat. Azi, pensionat, fost chirurg principal al Ministerului timp de 20-25 ani, șef de catedră, cel mai emerit chirurg din pleiada celor din trecut, dar poate chiar și de azi.

Pe atunci operațiile se efectuau sub anestezie locală cu novocaină, rahidiană, regională, sub anestezie cu eter. Toate metodele aveau un șir de incomodități: nu întotdeauna asigurau o anestezie dorită și o relaxare a țesuturilor, în special în operațiile mari, traumatice la organele interne.

Anestezia locală, recomandată de școala sovietică, era incomodă, prelungea timpul operației și nu asigura o anestezie completă. În țările europene anestezia locală nu avea mulți adepți, operațiile se efectuau sub anestezie generală cu respirație dirijată. Metoda asigura o anestezie și o relaxare completă a țesuturilor. Timpul cerea ca metoda să fie acceptată și de școala sovietică, prin urmare era nevoie de pregătirea cadrelor. Totul s-a început în anul 1960, când s-a întors din Olanda prof. Damir după a stagiune de 2 ani. Primul torent de specialiști a fost constituit dintr-un număr limitat, prevăzut pentru fiecare republică. Moldova a luat I loc. Soarta a căzut pe un tânăr doctor, ordinator clinic la catedra prof. Râjov P., Poliuhov S., fiul profesorului internist Poliuhov M. și coleg de facultate cu fratele meu cel mai mic Simion. El trebuia să plece la Moscova pe 6 luni.

Prof. Râjov P, de rând cu multe calități pozitive, avea și unele trăsături specifice. În primul rând, nu concepea necesitatea perfecționării medicilor în alte instituții, când în condițiile locale sunt catedre simila-

re, profesori și specialiști de înalt nivel. În ce privește anestezia generală era un înverșunat adversar. Îl revolta faptul că bolnavului trebuia să i se introducă un tub cu un destul de mare și destul de dur. Ne reproșa nouă, tinerilor, care toți eram adepții metodei, dacă am fi vrut și nouă să ni se introducă un astfel de tub. Făcea multe pentru a-și exprima indignarea.

La rând cu opiniile lui negative, în același timp, în toate cazurile, executa toate dispozițiile organelor administrative superioare. Întotdeauna își exprima părerea, fie oral, uneori și în scris, dar executa.

Iată după 6 luni se întoarce S. Poliuhov din Moscova. Prima zi de operație prevăzută sub anestezie generală cu respirație dirijată, o rezecție gastrică. Operator - Râjov P, asistenți - Bâtcă P, Coșciug G, anesteziolog - Poliuhov S. Toți retrăim, ne dădeam seama, că în caz de eșec totul va fi pierdut. S-au luat toate măsurile preliminare pentru a asigura o anestezie fără nici o surpriză. Totul a decurs ideal - nici o surpriză, nici o întrebare. Profesorul a rămas mulțumit, dar a tăcut.

După operații se făcea lista operațiilor pentru a doua zi. Iată ce a urmat. Profesorul întreba și nota:

- Familia? Diagnosticul?
- Ulcer duodenal.
- Operația?
- Rezecție gastrică.
- Operator?
- Râjov.
- Anestezie?

Profesorul ridică privirea spre colțul cabinetului, unde ședea Poliuhov și zice:

- Maestro.

Toți am respirat ușurat, am înțeles că metoda a fost binecuvântată. Aceasta a fost ziua de naștere a anesteziologiei ca disciplină în Moldova. Poliuhov a fost primul anesteziolog, ulterior profesor universitar, șef de catedră. În anul 2010 ne-a părăsit. Să-i fie țărâna ușoară. Toți îi păstrăm cele mai scumpe amintiri. Ani la rând am lucrat împreună, atât în operațiile de plan, cât și în cele urgente ale Spitalului Clinic Republican. Afară de aceasta, Polihov mă însoțea în toate urgențele, deservite de mine pe linia aviației sanitare.

Aceste urgențe prezintă unele particularități specifice. Chirurgul sosește într-un spital raional sau oraș de multe ori necunoscut, cu posibilități limitate, unde caracterul intervenției chirurgicale depășește posibilitățile unui chirurg local. Chirurgul chemat se află într-o situație nu prea ușoară. În primul rând, într-un timp relativ limitat trebuie să stabilească diagnosticul sau, cel puțin, necesitatea intervenției chirurgicale și s-o efectueze. El n-are posibilitate să consulte pe cineva din colegi, totul trebuie să hotărască singur. Din diferite motive unii din chirurghi se stăruiau să evite chemările de urgență. Mie, din contra, îmi plăcea să zbor, mă cunoșteau piloții din aviația sanitară și aproape toți chirurghii din spitalele raionale și orașenești din republică. Desigur, că în decursul anilor aveau loc diferite situații, care mi-au rămas întipărite în memorie pentru totdeauna. Iată unele din ele.

În primul rând, ce prezintă sistemul serviciului aviației sanitare. După regulament, aterizând pe aerodrom, pilotul trebuia să aștepte 2 ore. Nu exista nici o legătură telefonică între aerodrom și spital, majoritatea piloților erau cunoscuți și amabili, se culcau la

umbră sub o aripă (în timp de vară) și așteptau. Cât? Depindea de situație, în orice caz trebuia să aterizeze la Chișinău până a nu însera.

Iată un caz în raionul Drochia. Am zburat, însoțit de Poliuhov și asistenta anestezistă cu aparatul de narcoză portativ. Pe atunci în republică erau câteva aparate, în Chișinău, Tiraspol și Bălți. În general toate aparatele erau încă destul de primitive.. Chirurgul îmi raportează că e vorba de o tânără de 30-35 ani, bolnavă de ciroză hepatică cu varice esofagiene și hemoragie acută. Întreb:

- Care-i tensiunea arterială?

El se uită la mine nesigur și zice:

- 60/40 mm.

- Analiza sângelui?

- Hemoglobina 2,4%, eritrocitele - 980000.

Poliuhov se uită la mine și zice:

- Mă duc, când o să fie posibil de operat, o să vă anunț.

Timp de o oră și ceva s-a ocupat de bolnava, m-a chemat, am operat-o. Totul a decurs așa cum decurge operația în asemenea situații. Vreau să menționez, că asemenea operații, suturarea venelor cardioezofagiene prin gastrostomie e o operație foarte dificilă.

Azi chirurgia dispune de alte posibilități, de alte tehnici mult mai simple. După operație doctorii insistau să ne reținem, să luăm masa, după toate obiceiurile, dar, trecuse prea mult timp. Pilotul putea să nu ne aștepte, așa că am plecat la aerodrom, însoțiți de chirurgii locali. Când am ajuns am văzut numai coada avionului, care se ridica în aer. Era spre seară, ne-am întors cu toții, am luat masa și am rămas peste noapte. Dimineța am vizitat bolnava. Starea ei era

satisfăcătoare, am rămas mulțumiți, a venit avionul și am plecat la Chișinău.

Un caz similar a avut loc la Soroca. La fel, o tânără cu același diagnostic și cu hemoragie cardioesofagiană acută. Chemarea a fost făcută spre seară, timpul zilei nu-i permitea pilotului dus și întors, așa că am plecat cu mașina. Am operat în timpul nopții. Dimineața am aflat, că în Dalas a fost împușcat Kennedy - acolo era zi.

O situație critică a avut loc în raionul Olănești (azi Ștefan-Vodă). În timpul aratului un tractor a trecut peste un tânăr, care, fiind beat a adormit în brazdă. Urgența era bine motivată, dar în Chișinău ploua cu găleata, tuna, fulgera. Era un timp foarte urât și, totuși, m-am dus la aerodrom.

Piloții care erau acolo se uită la mine și zic:

- E imposibil de zburat, tună și fulgeră de jur împrejur, așteptăm.

Am așteptat o oră, două, ceva s-a liniștit, dar, totuși, încă tuna și fulgera. Șeful brigăzii de piloți se uită la mine și zice:

- Doctor, eu nu știu, o să-l salvați pe zăpăcitul acela, care a adormit în brazdă sau nu, dar noi evident riscăm. Am să zbor eu.

Ne urcăm în avion în aceeași componentă, eu, Poliuhov și sora cu aparatul. Decolăm, și o luăm spre Olănești, spre sud. Pilotul tot timpul ținea legătura cu aerodromul, comunica:

- Ocolim norii din dreapta, ocolim din stânga etc....

Era groaznic. Alături de avion tuna și fulgera de te luau fiorii. Am ajuns la Olănești. Timpul se liniștise, tunetele și fulgerele au încetat. Pilotul coboară spre avion ca să aterizeze, iar se ridică, face a doua

încercare cu același rezultat. A treia oară coboară, aterizează, dar avionul nu se oprește, terenul era acoperit cu un strat de apă și avionul luneca mai departe. Eu mă uit și văd, că în față avem un lan de porumb și avionul o să se împotmoleze în el și o să ne oprim. Dar la marginea aerodromului fusese săpat un șanț, care nu se vedea. Cum au nimerit roțile în șanț, coada s-a ridicat ca o lumânare. Peste mine și pilot au căzut Poliuhov și sora cu aparatul. După o secundă coada a căzut pe loc. Toți am sărit fulgerător de frică să nu explodeze, însă nu s-a întâmplat nimic. Pilotul speriat s-a uitat repede ce s-a întâmplat și-mi spune:

- Doctore, totul e în regulă, vă rog să-i rugați pe cei de la spital să-mi trimită un tractor să mă scoată de aici și eu am să plec. Vă rog la Chișinău să nu spuneți nimic, am 6 luni până o fi pensionat. Dacă acolo află, mă pensionează mâine.

Așa am și făcut. Bolnavul a fost operat, trauma n-a fost periculoasă, dar trebuia operat urgent. De acolo am plecat cu mașina.

Un caz hazliu. A fost o chemare - nu țin minte raionul, însă nu departe de Chișinău, chemarea era dint-un spital sătesc sau de la maternitate. Nici motivul urgenței nu-mi amintesc, însă nu a fost nimic serios din punct de vedere chirurgical, de aceea am plecat fără anesteziolog. Era o zi de vară caldă, frumoasă. Aviația sanitară trecuse la elicoptere. Ajung în aeroport, unde doi piloți joacă șah. Îmi cer scuze și mă roagă să le dau voie să termine partida - cu plăcere, zic eu, și mă uit și eu la joc. Între timp, cel care trebuia să zboare, începe să-l roage pe partener să-l însoțească în zbor, din motiv, că mult timp n-a zburat, a pierdut antrenamentul.

Periodic partenerul își dădea acordul, însă până la urmă a refuzat să-l însoțească, spunea că totul o să fie bine.

Ne ducem toți trei spre elicopter. Acolo se învârteau vre-o 2-3 lucrători. Helicopterul stătea fără elice. Piloții încep să-i mustre de ce n-au pregătit aparatul pentru zbor. Ei în grabă scot din niște cutii lungi câte o aripă, le pun pe axă, le fixează cu câte un cui fără a le înșuruba și zic:

- Totul e gata.

Eu mă uit cu nedumerire și cu frică. Pilotul s-a așezat la locul lui și pornește motorul. Prietenul stă lângă aparat și supraveghează. Pilotul cheamă pe unul din cei, care era acolo și-l întreabă:

- Combustibil e suficient?

- Dar unde zbori?

Îi răspunde la întrebare. Aceste se uită nedumerit unde o fi asta și zice:

- Probabil ajunge.

Pilotul s-a liniștit și caută lângă el cu mâna o manivelă să ridice aparatul în aer. Prietenul îi arată cu mâna, că manivela e pe tavan.

Totuși elicopterul s-a ridicat și am pornit spre locul indicației. Satul unde zburam era pe marginea unui râșor foarte frumos cu apă limpede, cu malurile acoperite cu nisip și pietriș. Pe malul râșorului erau cârduri de găște și rațe, o mulțime de femei cu fustele suflecate spălau rufe. Pilotul a văzut, că cel mai potrivit loc pentru a ateriza e malul râșorului. Ușor de închipuit ce s-a întâmplat - toate cârdurile de găște cu mare gălăgie s-au ridicat în aer, femeile au aruncat tot spălatul și rufele și fuga spre sat, toți copiii din sat în cea mai mare fugă și cu chiote alergau spre eli-

copter. S-au oprit la o distanță oarecare, nu din frică dar din respect, și au început să se uite cu curiozitate și interes. Repede au găsit limbă comună cu pilotul, fiindcă la întoarcere toți erau lângă aparat, se învârteau pe lângă el, întrebau, pipăiau, se veseleau.

Ne-am întors la Chișinău cu bine și după cum se vede combustibil ne-a ajuns.

Astăzi situația s-a schimbat complet. Nu mai există grupul de piloți de avioane sau elicoptere. S-au schimbat condițiile, s-au schimbat cerințele. Între aceste două noțiuni există o corelație directă, pe care n-o poate schimba nimeni. Este rezultatul progresului tehnic general. El este produsul activității noastre, însă noi nu putem influența asupra lui. El dictează, noi suntem supușii lui. El se manifestă în toate aspectele activității noastre.

Treptat au fost construite multe spitale raionale cu secții specializate, înzestrate cu instrumentar și aparatură chirurgicală relativ contemporană. În toate spitalele raionale sunt chirurghi de diferit profil: generalişti, traumatologi, urologi, anesteziologi cu aparatura necesară, secții de reanimare. Situația incomparabilă cu anii 50-60, când în raion era un singur chirurg, care avea la dispoziție soluție de novocaină pentru anestezie locală sau eter și mască pentru anestezie generală.

Afară de aceasta situația s-a schimbat și în alte aspecte. Avem drumuri, șosele, cu toate că sunt de parte de a fi considerate bune, totuși permit ca în 2-3 ore să ajungi în cel mai îndepărtat raion. Afară de transportul auto specializat, pe care îl are la dispoziție fiecare secție de urgență a spitalelor raionale cu personal de serviciu timp de 24 de ore, populația are

o mulțime de mașini personale, care pot fi folosite în caz de urgență. Plus la toate serviciul de telecomunicații. Majoritatea populației are telefoane fixe sau mobile, pe când în trecut în sate era câte un telefon la Sovietul sătesc.

Cu toate acestea Serviciul Republican de urgență și-a schimbat aspectul, are mașini, inclusiv și speciale, cu personal de serviciu, care își face datoria.

În anul 1961 a avut loc un schimb între bazele clinice ale chirurgiei spitalicești (șef - Râjov, SCR) și ale chirurgiei facultative (șef - N. Anestiadi, spitalul IV). În spitalul Republican în chirurgia 2 a trecut N. Anestiadi cu tot corpul didactic al catedrei, iar P. Râjov cu tot personalul a trecut în spitalul orășenesc nr. IV. Schimbul catedrelor a influențat esențial și asupra mea, în special în aspect științific. Eu am rămas pe loc, făcând parte din personalul spitalului.

Catedra prof. N. Anestiadi avea o activitate chirurgicală mai largă decât catedra prof. Râjov. Se ocupa cu toate patologiiile care cereau tratament chirurgical, atât a organelor interne, cât și externe. Atenție deosebită se acorda problemelor patologiiilor pulmonare, chiar a fost deschisă și o secție de chirurgie toracală. Cu toate acestea, pe mine mai mult mă atrăgeau patologiiile organelor cavității abdominale. În legătură cu aceasta, la adresa mea, prof. N. Anestiadi mi-a propus, ca în aspect științific, să mă ocup de hipertensiunea portală. Material clinic era suficient.

După război, în Moldova, bântuiau hepatitele virale, multe din care se terminau cu ciroze și hipertensiune portală. Mulți bolnavi erau internați în mod de urgență cu hemoragii variceale cardio-esofagiene sau cu ascită pentru tratament chirurgical.

Acești bolnavi prezintă cea mai grea patologie. Ei practic sunt incurabili, tot ce se poate face poartă caracter paliativ, cer multă atenție și intervenții chirurgicale complicate. Toate metodele de tratament, fie de urgență sau de plan, purtau și poartă caracter paliativ.

Existau circa 150 tehnici chirurgicale, grupate după scopul de bază urmărit. Lupta cu posibilitățile lichidării ascitei, profilaxia sau tratamentul hemoragiilor din varicele esofagiene, lichidarea hipersplenismului. Erau și tehnici, care prevedeau mai multe aspecte. Majoritatea bolnavilor veneau în stare gravă, în stadii avansate, când perioada postoperatorie se termina cu insuficiență hepatică și exitus. Aproape la toate intervențiile chirurgicale mă asista tânărul aspirant, azi academician, Gh. Ghidirim, foarte talentat chirurg. Cu toate greutățile, teza a fost terminată și susținută cu succes în noiembrie 1966.

Îndată situația s-a schimbat cardinal. Eu nu pricepeam esența problemelor, nu înțelegeam de ce atât de repede lucrarea a fost întărită, diploma primită în decembrie. În ianuarie ministrul mi-a propus să fiu transferat în calitate de colaborator științific superior la Institutul Oncologic.

Mai târziu, retrospectiv, analizând situația, am început să înțeleg unele lucruri, care pentru mine rămăseseră fără nici o atenție. Pentru a înțelege situația e nevoie de o mică excursie în trecut, în ultimii 6-7 ani.

Pe atunci, situația în Serviciul Chirurgical în Chișinău era următoarea. Institutul de Medicină avea 3 catedre de chirurgie: Catedra de chirurgie generală, pentru studenții anului III, pe baza Chirurgiei nr. 1, Spitalul Republican, șef era cineva venit din Mosco-

va de la Institutul de Hematologie cu practică în chirurgia generală, Catedra de chirurgie facultativă era în Spitalul Orășenesc nr. IV, șef – prof. Scripnicenco, studenții anului IV. Personal nu l-am cunoscut, dar din cele spuse de colegi, era un om bine pregătit, chirurg talentat, foarte activ. La această catedră docent era Nicolae Anestiadi, fratele mai mare a rectorului. N. Anestiadi făcuse câțiva ani la facultatea de Medicină din Iași, era foarte bine pregătit teoretic, cu un orizont larg în multe alte domenii. Ca chirurg nu prea înzestrat – opera încet, nu prea încrezut. Scipnicenco îl ignora – nu-l prețuia. Nu știu din ce motive Scripnicenco a fost nevoit să părăsească catedra și Chișinăul. S-a transferat la Kiev – șef de catedră și ulterior chirurg principal al Ucrainei. Șef de catedră a rămas docentul N. Anestiadi. Catedra de chirurgie spitalicească (anul V) era bazată în chirurgia II a Spitalului Republican. Șef era prof. Râjov, venit din Leningrad. Om cu experiență bogată și cu multe principii personale. Aici docent era P. Bâtcă, aspirant, apoi asistent Maloman, colegi de curs, cu care am lucrat ani la rând. Pe atunci nici nu era construit Spitalul III, Spitalul I, clădirea Spitalului de Urgență. Spitalul II era un spital unic, care nu prezenta nici o bază potrivită pentru catedre.

Spitalul IV nu era un spital prestigios, cândva fusese spital evreiesc. Șeful catedrei N. Anestiadi nu era satisfăcut de situație. Care au fost motivele, prin ce s-a demonstrat necesitatea schimbului de catedre – nu se știe, sau cel puțin eu nu știu. Nu era greu de rezolvat problema, când rector era V. Anestiadi, iar ministru N. Testemițeanu. Catedra din Spitalul nr. IV trebuia mutată într-o secție de Chirurgie a Spitalului

Clinic Republican. Care au fost motivele, nu știu, dar s-a hotărât ca schimbul să se facă cu catedra prof. Râjov. Cu toate protestele totuși catedrele s-au schimbat. În Chirurgia II a venit N. Anestiadi cu personalul catedrei, iar P. Râjov a plecat la Spitalul IV. Odată cu catedra a plecat și docentul P. Bâtcă, care fusese și șef de secție. În locul lui șef de secție am fost numit eu, care am rămas, făcând parte din personalul Spitalului Republican.

Totul se stabilise, lucrul mergea normal, atât în aspect clinic, cât și științific. Pe neașteptate, a apărut ceva nedorit, chiar destul de neplăcut, în special pentru șeful catedrei N. Anestiadi.

La spitalul Direcției Sanatorial-Curative, care se supunea Consiliului de Miniștri, șeful secției de chirurgie era Crivoșeev. Personal nu l-am cunoscut, însă știu din cele spuse de cei, care au avut ocazia să-l cunoască, că era un stalinist înfocat, om aspru. În același timp chirurg de categorie înaltă, bine pregătit clinic și teoretic, candidat în medicină, deprins să comande. Din ce cauză, nu știu, fusese scos din lucru. În asemenea cazuri trebuia să i se propună un post similar, de prestigiu.

Chișinăul avea puține secții de chirurgie, care ar putea corespunde cerințelor, secțiile I și II a Spitalului Clinic Republican, secția de chirurgie a Spitalului IV și a Spitalului II nu puteau concura. Celelalte spitale de azi încă nu erau construite. Rămânea de ales între secțiile I și II ale Spitalului Republican. Șeful secției I era V. Pavliuc, invalid de război, nu putea fi scos din post. Șeful secției II eram eu și problema se putea rezolva foarte simplu. Eu nu știam nimic, mai târziu am aflat care a fost situația.

Varianta era foarte neplăcută pentru șeful catedrei N. Anestiadi. El era încă numai docent, nu găsea limbă comună cu Crivoșeev. Dacă ajunge Crivoșeev șef de secție ar fi luat tot aspectul clinic sub conducerea lui, ar fi apărut neînțelegeri și ciocniri permanente. Problema trebuia rezolvată.

Într-o bună zi se apropie de mine C. Țâbârnă, docentul catedrei, fost coleg de institut și prieten, și mă întrebă:

- Îl cunoști pe A. Corobcianu, secretarul Comitetului Orășenesc de partid?

- Da, am fost colegi de liceu, însă de atunci nu ne-am mai întâlnit, posibil că m-a și uitat.

- Uită ce se poate întâmpla, îmi spune. Poate Crivoșeev să vină ca șef de secție, dar nouă el nu ne trebuie. Tu ne aranjezi mai bine din toate punctele de vedere. Trebuie de vorbit cu Corobcianu. Eu aranjez totul - mă înțeleg, ne dă o audiență, ne ducem împreună și îi explicăm situația.

- Bine, facem așa.

N. Anestiadi, ca să nu fie bănuț de acțiunile întreprinse, a plecat la Moscova până la rezolvarea problemei.

La ora și ziua numită ne-am prezentat la Comitetul de Partid. Corobceanu ne-a primit foarte călduros, m-a îmbrățișat și îmi zice:

- Gurie, cum o duci, ce zici? De ce nu te adresezi cu nici o rugămintă?

- Mulțumesc, nu era nevoie.

După câteva minute de discuție de politete trecem la problema de bază. C. Țâbârnă explică situația, el ascultă atent, ia o hârtie și scrie trei numere de telefoane, mi-o dă mie și îmi spune:

- Dacă mai apare problema aceasta, dă-mi un telefon.

Problema n-a mai apărut. Crivoșeev a fost numit șeful secției de chirurgie la Institutul Oncologic. A lucrat vre-o 2-3 ani și a fost pensionat, fiind și în vârstă și bolnav, suferise de tuberculoză a coloanei vertebrale, purta corset. Când am fost eu transferat la Institutul Oncologic el nu mai era, așa că niciodată nu ne-am întâlnit.

De-a lungul anilor de activitate eram bine cunoscut de toți colegii, apreciat ca chirurg, și de colegi, și de pacienți. Așa situație nu-l prea aranja pe N. Anestiadi și ar fi dorit să se debaraseze de mine. Îmi dădea tot ajutorul și susținerea în efectuarea tezei de candidat.

Teza a fost terminată spre sfârșitul anului 1965. Susținerea a avut loc în noiembrie 1966. La Institutul Oncologic am fost transferat prin ordinul Ministrului la 1 februarie 1967. Sunt sigur, că N. Testemițeanu a procedat sub rugămintea și influența fraților Anestiadi. În confirmare pot prezenta următoarele. În scurt timp după transfer, întâmplător, la ieșire din institut m-am întâlnit cu V. Anestiadi, care pleca în oraș. Ne-am salutat, mașina aștepta, m-a invitat să plecăm împreună. În mașină, între altele, m-a întrebat cum m-am aranjat, îmi place lucrul? Etc. și zice:

- Da, aici e lucrul greu și mult, anume aici e locul pentru dibăcia mâinilor Dvs.

Atunci am înțeles toată esența problemei. Nu regret, am fost primit foarte bine, cu căldură de directorul institutului și de tot colectivul.

Cu toată umbra, care poate lăsa cele expuse vreau să menționez și multe aspecte pozitive. N. Anestiadi era un om erudit (repet). Aveai cu cine te sfătui,

consulta, oricând te puteai baza pe o susținere și un ajutor. Afară de ajutorul clinic, științific, care la orice moment era gata să ți-l acorde, întotdeauna sărea în ajutorul chirurgilor, care cădeau în situații neplăcute: lipsa de pregătire profesională suficientă, neatenție, ș.a. Acest aspect m-a lăsat convins, când unele din cele întâmplare ajungeau la cele mai înalte instanțe judiciare, unde am participat de câteva ori ca expert. Nu știu din ce motive cădea pe mine misia de expert, cu toate că în Chișinău erau mulți chirurghi de cel mai înalt profesionalism. Când trebuia să mă duc la ședințele judecătorei, N. Anestiadi știa, eu îl informam că plec, mă reținea, mă întreba în ce constă problema și până nu-mi explica cum să procedez ca să pot salva chirurgul, nu mă lăsa să plec. Când îi spuneam, că întârzii la ședință, spunea:

- Nu-i nimic, mai bine să aștepte ei jumătate de oră, decât chirurgul să stea la închisoare câțiva ani.

Aduc câteva exemple din cele mai expresive, exemple, care au lăsat urme adânci în memoria mea.

Un tânăr făcea armata într-o unitate militară în orașul Bălți. A fost eliberat pe 10 zile să vină în satul lui natal, satul Stoicani din raionul Soroca, la o înmormântare de 40 de zile de la moartea unei rude. Spre seară, când se întorcea spre casă, trecea prin fața cârmuirii colhozului. Șoferii, care stăteau și pălăvrăgeau, au început să-l atace cu glume grosolane, în special în adresa sorei. Tânărul n-a răbdat, s-a apropiat de cel mai guraliv și cu cuțitul, scos din buzunar, l-a lovit în burtă. Șoferul a căzut, iar soldatul s-a dus singur la milițianul din sat și a declarat cazul.

A fost arestat, dus la Soroca și reținut. Rănitul a fost operat la spitalul din Soroca. Cuțitul a pătruns în

cavitatea abdominală și a rănit intestinul subțire - o rană a intestinului a fost depistată și suturată, a doua rană a rămas neobservată, ce a și provocat decesul. Chirurghul devenea vinovat de moartea șoferului.

Astfel s-au început un șir de cercetări. Tânărul, fiind soldat și aparținând de cercul militar Odesa, a fost trimis la expertiza medicală psihiatrică, însoțit de un locotenent. La întoarcere, era vara și cald, amândoi așteptau autobuzul la stație în Odesa. Locotenentul la umbra unui copac a adormit. Tânărul s-a sculat, a plecat la gară și s-a îndreptat spre Kazahstan. În tren a furat un pașaport de la un tânăr, care corespundea după vârstă. În Kazahstan s-a prezentat, sub familie străină, într-un colhoz și s-a aranjat la lucru. După un timp oarecare a fost chemat de un cercetător, care l-a supus unui interogatoriu: care e familia lui adevărată, de unde a venit, cine este etc... El toate le nega, atunci cercetătorul îl lasă singur și trece în camera vecină după documentele pe care le avea și care puteau divulga situația. Tânărul sare peste geam și dispare. Desigur, a început să fie căutat, în special era așteptat în locurile natale. Așa a și făcut. Când i-au dat de urmă, a furat o bicicletă și a început să fugă. Repede a fost prins.

Era acuzat pe un șir de articole: omor, fugă de sub strajă, furtul pașaportului, a doua fugă în timpul cercetărilor, furtul bicicletei. Judecata avea loc în Bălți, judecător era un colonel de justiție din Odesa, om foarte calm și foarte cumsecade.

Judecata a durat o săptămână. Deseori amândoi luam masa împreună, fiind în deplasare. De la tragedie și până la judecată trecuse mult timp, mai bine de un an. Cei, care erau interesați în proces se cam

liniștise. Inculpatul făcea o impresie plăcută - tânăr, se vedea, că are studii medii, vorbea frumos și liniștit, era adus la judecată curat îmbrăcat, în costum negru, cămașă albă, cu cravată și, totuși, erau prea multe articole, în care era învinuit. Judecătorului îi părea rău și, totuși, a fost nevoit să-l condamne la 7 ani de închisoare, însă mi-a spus:

- Sunt sigur, că peste 3-4 ani va fi în libertate.

Ce a fost mai departe, nu știu.

Referitor la vina doctorului, am motivat și explicat cauzele, care au putut duce în eroare chirurgia, doar greșeala n-a fost făcută intenționat.

Totul s-a rezolvat în limite administrative.

Același lucru s-a întâmplat și cu locotenentul, care a însoțit acuzatul, a fost chemat în sală și întrebat:

- Ați fost pedepsit?

- Da.

- Atunci sunteți liber.

Un caz din Judecătoria Supremă. Aici vina chirurgului era evidentă.

Din toate secțiile de chirurgie din republică scandaluri apăreau la Tighina și Soroca. Erau două colective de chirurși, în care nu se găsea limbă comună. Evitam orice implicare la Soroca din diferite motive. Erau mulți cunoscuți, locuri natale, unde nu puteai fi obiectiv.

Cuibul de neînțelegeri la Tighina era cel mai puternic. Din toți chirurșii secției fiecare, la rândul lui, fostul cândva șef, și toți purtau ură pe cel care ocupa postul la momentul dat. Plângerile urmau una după alta.

La etapa, la care mă refer șef era unul Puric - un om original, straniu, cu o judecată neadecvată. Multe din cele descrise în plângeri corespundeau adevărului și nu puteau fi tolerate. Până la mine secția a fost

controlată de câteva ori, de comisii din Chișinău și din Moscova. De ce până la momentul dat n-au fost luate măsuri administrative, nu știu. Ultimul control l-am făcut eu. În actul, prezentat ministerului, erau menționate greșelile comise. Chiar dacă nu purtau caracter criminal, dar dădeau de înțeles, că doctorul Puric trebuie eliberat din funcție de șef. N. Anestiadi era chirurgul principal al ministerului și a făcut cunoștință cu actul meu. Mi-a reproșat:

- Ați fost cam aspru cu doctorul Puric.

Î-am răspuns:

- Să dea Dumnezeu să-l scoată din șefie, altfel ni-merește la închisoare.

Așa și s-a întâmplat.

În scurt timp după controlul meu doctorul Puric primește ordin și-i eliberat ca șef de secție. A rămas șocat.

În aceeași zi se întâmplă o nenorocire. Un copil de 15-16 ani, fiul unui maior din unitatea militară, dislocată la Tighina, a trecut Nistrul în înot și a intrat în grădina colhozului după mere. Paznicul a tras din armă și copilul a fost rănit în piept. Urgent adus la Tighina în secția de internare, a fost consultat de doctorul Puric, care n-a luat nici o măsură. Stătea nemișcat, privea prin geam, șocat de ordinul ministrului. Copilul a murit.

Judecata avea loc la Judecătoria Supremă în Chișinău. Eu participam ca expert. De toate învinuirile, aduse în trecut și cele menționate de mine în ultimul act, l-au salvat. Însă în sală erau părinții copilului - tata și mama, care îndată au luat cuvântul și au cerut pedeapsa. Doctorul a fost condamnat la 2 ani de închisoare.

Mai aduc un exemplu, care mi-a lăsat o amintire grea și neplăcută până azi. Evenimentele au fost în Tiraspol. Fosta șefă a Sectei orășenești de Sănătate era învinuită, că influența asupra comisiei BTƏK pentru a agrava starea sănătății formal și a ridica grupa de invaliditate. Procuratura a organizat un control al comisiei BTƏK timp de o săptămână. În comisie participau șeful secției republicane de medicină judiciară P. Maximov și eu. Procuratura aduseră invalizi, care erau considerați cu grupe nemotivat avansate. Orice expertiză la bolnavi și invalizi la intervale de timp constată unele schimbări, atât în agravarea sănătății, cât și în ameliorarea ei. Dacă procuratura bănuia și grupele de invaliditate erau artificial agravate, majorate, invalizii aduși erau cu agravarea situației. Documentele controlate de noi și starea bolnavilor – invalizilor corespundeau realității. Repede au început să apară situații foarte neplăcute. Mașina era trimisă uneori după un invalid, suspectat de procuratură, care deja era înmormântat. A început o revoltă a ru-delor cu plângeri la Chișinău, cu diferite comentarii neplăcute la adresa procuraturii. A sosit un ordin – comisia să înceteze lucrul. A doua zi alt ordin – să continue. Așa a durat o săptămână. N-am găsit nimic criminal și concluzia noastră n-a menționat nimic în ce putea fi învinuită fosta șefă a Secției orășenești a ocrotirii sănătății.

Paralel era tras la judecată și soțul ei – inginer-constructor, învinuit că fura materiale de construcție pentru construirea casei proprii.

Judecata a fost scurtă. Ea a fost condamnată la 7 ani, el la 8 ani. Pentru ce – nu țin minte, în orice caz nu din cauza comisiei BTƏK, care a fost controlată

de noi. Sala judecării era plină de lume. Nici până azi nu uit scena. În sală, nu departe de gratiile camerei, unde era inculpata era o fetiță de 7-8 ani, însoțită de o rudă, fiica ei, cu ochii plânși, palidă, nedumerită, care nu pricepea de ce mama se află după gratii și ei nu-i dau voie să se apropie de ea.

Nu știu nimic de soarta celor doi judecați (soțul și soția), însă pe puțină milă se putea conta pe vremurile de atunci.

Institutul Oncologic

În ianuarie am acceptat propunerea ministrului de a fi transferat la Institutul Oncologic. La 1 februarie am plecat, pe o lună, la Institutul Oncologic din Leningrad pentru a face cunoștință cu specificul serviciului oncologic. La rând cu multe trăsături comune, serviciul chirurgical oncologic are un șir de aspecte proprii.

După stagiunea din Leningrad, la Institutul Oncologic am fost întâlnit cu o deosebită căldură, în special de directorul institutului G. Honelidze. Până atunci eram

cunoscuți numai vizual. Am rămas plăcut impresionat, însă era ceva mai mult, decât specificul caucazian prietenos și binevoitor. Sunt sigur, că G. Honelidze a fost orientat de ministru și frații Anestiadi. O dovadă în plus servește și activitatea mea științifică la institut.

Directorul Institutului Oncologic G. Honelidze cu Gurie Coșciug.

După ce am susținut teza de candidat, chiar înainte cu jumătate de an, începusem să acumulez material clinic pentru teza de doctor. Pe atunci se schimbaseră și cerințele față de teza de doctor - se cerea ceva nou sau studiul desfășurat al unei teme de teză. Eu hotărâsem să continui studiul cirozei hepatice - problemă foarte complicată, cu puține succese în aspect clinic. Maximal ce se putea și se poate obține e o ameliorare a stării generale, sau lichidarea unor manifestări clinice pentru un oarecare timp. Mai devreme sau mai târziu totul se termină tragic. Problema aproape nu avea nimic comun cu problemele oncologice, chiar dacă s-ar fi putut face o mică legătură cu etiologia cancerului hepatic. Cu toate acestea, m-au prevenit, că voi avea la dispoziție tot ce va fi necesar pentru a continua studiul cirozei. Toate acestea sunt încă o dovadă în plus, că activitatea mea în serviciul chirurgical general pentru cineva nu era de dorit. Nu se știe, cum s-ar fi depănat lucrurile, dacă rămâneam în chirurgia generală. Aici, având la dispoziție, toate condițiile necesare și ajutorul necesar, repede am acumulat materialul clinic și în 1970 am susținut teza de doctor în medicină.

Ce prezenta Institutul Oncologic în anul 1967, anul transferării? Puțin se deosebea de fos-

Gurie Coșciug în birou.

tul dispensar oncologic. Trecuse numai 2-3 ani cum fusese transferat de pe strada Vlaicu Pârcălab (fosta 28 iunie). În exploatare era dat numai un bloc, cel de sus, din cele două cu trei etaje. Aici era tot institutul: administrația, policlinica, chirurgia. Mai erau și vre-o două clădiri auxiliare cu câte un etaj: Ginecologia, cabinete de radioterapie cu tot serviciul auxiliar.

Personalul era mic, sectorul științific era condus de directorul adjunct pe știință, prof. Iraida Iacovlev. Personalul constituia un grup foarte redus, ce participa în executarea unor teme unionale. Eu mă ocupam cu studiul cirozei, problema, care îmi cerea foarte mult timp.

Peste 1-2 ani a fost dat în exploatare al doilea bloc cu 3 etaje. Aici a fost transferată Chirurgia, corpul administrativ, Radioimagnostică pentru bolnavii staționarului. Începând cu anul 1970 au început să se organizeze secții de profil. Primele secții au fost: și gât. Au început să se contureze și secții științifice. Prima secție a fost Gastrologia în aspect clinic, iar în aspect științific Gastro-pulmonologia, care includea colaboratorii științifici din aceste două secții, inclusiv și colaboratorii științifici de alt profil, participanți în executarea temelor științifice.

Primul conducător științific al secției Gastro-pulmonologie am fost ales eu. În această perioadă eu susținusem teza de doctor, eram mai liber, aveam posibilități să mă ocup mai intens de lucrul clinic și științific în mod larg. Problema cirozelor a putut fi exclusă din activitatea mea. Toți colaboratorii, atât clinici, cât și științifici, erau în cele mai calde și prietenoase relații. Cu căldură și mare regret îmi amintesc de cei, care ne-au părăsit - foarte puțini, care au rămas.

Circa 40 de ani, cât am fost conducătorul secției, n-au fost neînțelegeri în colectiv, toți am fost în cele mai calde relații colegiale.

În această perioadă de timp secția și-a extins activitatea chirurgicală. Au fost implementate tehnici chirurgicale de mare volum, care astăzi se execută pe picior larg.

Aici se poate menționa: gastrectomiile totale, rezecțiile gastrice proximale, rezecțiile ficatului, care astăzi se efectuează ca ceva obișnuit. Pentru prima oară a fost efectuată hemihepotectomia - rezecția a unei jumătăți a ficatului. Rezecțiile ficatului tot timpul rețineau activitatea chirurgilor - cauzele erau bine motivate. Parenchimul (țesutul) hepatic e o masă amorfă, de mari dimensiuni (25-20-18 cm), pe care așele de suturare le taie ușor. În perioada postoperatorie foarte des au loc secreții de bilă și/sau hemoragii, care duc la peritonită și decesuri.

Prima operație, pe care am efectuat-o, a avut loc în 1974 și a fost pe neașteptate - ca de regulă în asemenea situații. Bolnavul era un bărbat bine păstrat, de peste 70 ani, cu diagnosticul cancer hepatic. Tumoarea de mari dimensiuni se palpa ușor la examenul fizic.

Cazul prezenta interes și curiozitate. De obicei bolnavii decedază cu mult înainte ca tumoarea să atingă asemenea dimensiuni. Afară de aceasta ne mira și starea generală a bolnavului, care nu prea corespundea unui proces malign și atât de avansat. Bolnavul a fost inclus la operație pentru a confirma diagnosticul - operau doi colegi de facultate, Covali și Beșleaga. Directorul institutului, din curiozitate, stătea lângă masa de operație și se uita. Chirurgii îi de-

monstrau, că dimensiunile tumorii sunt foarte mari, sunt mai mari decât dimensiunile unui ficat normal, e imposibil de făcut ceva și operația decade. Directorul i-a oprit și a trimis după mine:

- Gurii Dmitrievici, vezi dacă se poate face ceva.

Eram pus într-o situație dificilă. Am verificat situația din punct de vedere chirurgical. Tumoarea ocupa tot lobul stâng. Dimensiunile tumorii corespundeau dimensiunilor unui ficat normal. În schimb lobul drept era absolut intact, ganglionii limfatici din hilul hepatic nu erau invadați. Eram pus în fața unei dileme. Contraindicații directe pentru o rezecție de mare volum nu erau, rămânea aceeași frică de secreții biliare și hemoragii. În același timp, datoria mă obliga să fac ceva. Mai era și ceva din amorul propriu - nu vroiam să dau dovadă de neputință și am hotărât să risc.

Cât ar fi de fragil țesutul parenchimului hepatic, vasele sangvine și căile biliare au alt țesut, conjunctiv, care ușor se poate lega. Pentru a-mi simplifica și ușura lucrul am hotărât ca suturile să le aplic cu aparatul mecanic de suturare, folosit de pulmonologi în pulmonectomii. Diferența consta în faptul, că dimensiunile zonei de rezecție a ficatului erau cu mult mai mari decât bontul pulmonar. Am hotărât să-l aplic treptat pe rând în fragmente, dimensiunile cărora corespundeau dimensiunilor branșelor aparatului.

Prima aplicare, primul fragment a fost cu frică și emoții, însă când am scos aparatul hemoragia a fost neînsemnată. Acest fapt mi-a insuflat încredere în continuarea operației. Am aplicat aparatul treptat, pe segmente separate de vre-o 4-5 ori până am înlăturat tot lobul stâng și parțial, 2-3 cm din lobul drept. Plaga ficatului sângera neînsemnat, a fost tamponată, cavi-

tatea abdominală drenată și închisă. Peste 2 săptămâni bolnavul a fost externat. După un an și jumătate încă era în viață.

O problemă extrem de complicată prezentau rezecțiile pancreatoduodenale, care și până azi rămân o problemă foarte serioasă.

Aici fac o excursie de ordin general. De obicei începutul oricărei tehnici chirurgicale e o urgență. Chirurgul, pe neașteptate, se află în fața unei situații pentru prima dată. Situația, care trebuie rezolvată și el e obligat să o rezolve. De exemplu, prima rezecție hepatică a fost făcută când de pe câmpul de luptă a fost adus un soldat cu un fragment mare de ficat, care atârna în rană.

Astfel a fost și cu rezecțiile cezariene. De patologii gravidele n-au fost scutite niciodată. Mortalitatea, atât a gravidelor, cât și a pruncilor, era foarte înaltă, mureau sau mama, sau fătul, sau amândoi. Situația s-a menținut până la începutul sec. XX, când mai pe larg au început să recurgă la incizii cezariene. Și în antichitate situația era la fel, uneori recurgeau și la intervenții chirurgicale. Bineînțeles, că în majoritatea cazurilor mureau și mamele, și copiii. Cu toate acestea erau și excepții. Se presupune, că Iulius Cezar pe așa cale a văzut lumina zilei. De aceea și operația îi poartă numele.

Chirurgia gastrică, de obicei, e legată de numele lui Billroth, care în anul 1882 a făcut cu succes prima rezecție. Dar și până la Billroth au fost patologii gastrice, care cereau intervenții chirurgicale, stenoze pilorice, disfagii cardiace, hemoragii, etc.

Prima operație la stomac a avut loc în mijlocul sec. XVII, când un cetățean neamț a înghițit un cuțit. Însăpăimântat, a alergat la doctori. Îndată a fost or-

ganizat un consiliu de psihiatri, care a constatat, că pacientul e în toate mințile, spune adevărul și poate fi operat. Au hotărât să fie operat. În curtea universității, în prezența întregului corp didactic și a unei mulțimi de curioși, pacientului i-au dat să bea niște decocturi, pentru a-l turmenta. L-au legat de o scară, doctorul cu un cărbune a marcat linia inciziei și operația s-a început. Pacientul a început să țipe. L-au dezlegat, i-au mai dat de băut și câteva lovituri la cap până a pierdut cunoștința. L-au legat din nou de scară și operația a continuat. Cu un cârlig au prins stomacul, l-au tras în rană, l-au deschis și au scos cuțitul. Interesant și curios rămâne faptul, că rana s-a cicatrizat și pacientul s-a vindecat. Totuși sunt excepții!

Revin la cele ce începusem, la rezecțiile pancreatoduodenale. Referitor la orice tehnică, de la prima operație până la implementarea ei în practică, trece o perioadă de timp de 10-20, chiar și 30 de ani. Depinde de caracterul și volumul intervenției, de organul la care se aplică, de nivelul tehnic și pregătirea profesională a personalului la perioada respectivă de timp și altele. În ceea ce privește rezecțiile pancreatoduodenale de la prima operație și până azi au trecut 130 de ani. Nici o tehnică chirurgicală n-a trecut o cale atât de lungă și anevoioasă. Toate rezecțiile timp îndelungat, zeci de ani, erau însoțite de o letalitate postoperatorie de 50% și mai mult. Perioade de speranțe și optimism erau urmate de decepții, ca din nou, după un interval de 10-20 de ani, să apară alți optimiști, rămași cu aceleași decepții.

Prin anii 1936-1937 chirurgul eminent rus Feodorov, fost chirurg principal al armatei țariste, apoi sovietice zicea:

- Rezecția pancreatoduodenală e o operație lipsită de orice perspectivă.

O experiență bogată și un material clinic bogat a avut Șalimov, din Kiev, care a reușit să coboare letalitatea postoperatorie în jurul la 20%. Și, totuși, rezultatele nu erau satisfăcătoare. Materialul acumulat și rezultatele obținute au fost publicate într-o monografie. Pe copertă era un mormânt pe plita căruia erau doi trandafiri roșii - omagiu celor, care n-au putut fi salvați.

Paralel cu progresul general situația se schimba încet și în această problemă. Zeci de ani erau trei cerințe, care trebuiau respectate în aprecierea indicațiilor: procesul să nu fie însoțit de metastaze în ficat, să nu fie inclusă în proces vena porte, icterul să nu fie de o durată de peste 30 de zile. În 1936 Wiple a propus ca operația să fie efectuată în două etape - la prima o derivație biliară, indiferent de tehnică, pentru a normaliza nivelul bilirubinei și a doua - rezecția propriu-zisă. Astăzi, dacă metastazele hepatice pot fi extirpate, rezecția nu e contraindicată, referitor la implicația v. porta - azi se poate face plastia v. porta.

Prin anii 70 am făcut prima rezecție pancreatoduodenală la un bărbat de vârstă mijlocie bine păstrat, care nu avea metastaze în ficat și v. porta nu era implicată în proces. Icterul avea o durată de circa 70-80 zile, după spusele bolnavului. Arăta atât de bine, că nu-l credeam - consideram că exagerează ca să mă convingă să-l operez. L-am operat, a decedat la a 10 zi după operație de insuficiență hepatică. La autopsie toate anastamozele erau funcționale.

Azi, situația s-a schimbat radical, s-a ajuns la o letalitate postoperatorie sub 50%, ca și după alte operații

de mare volum. Totuși, rezecția pancreatoduodenală nu-i o operație pentru rețeaua generală a chirurgiei. Ea poate fi întreprinsă numai în secțiile bine amenajate cu personal bine pregătit.

În ultimul timp, în secția noastră au fost efectuate 10 rezecții pancreatoduodenale, fără nici un caz mortal. Îmi pare bine și mă mândresc cu cei, care m-au urmat. Le urez succes în viitor.

După o activitate atât de lungă în chirurgie poate apărea întrebarea, dacă au avut loc nereușite din cauza personală, când chirurgul se poate considera vinovat. Nici un chirurg, niciodată, n-a făcut nimic rău intenționat. În același timp, nici unul nu poate avea numai succese și nici un eșec. În fiecare caz chirurgul are la dispoziție o serie de variante. În raport cu situația concretă el recurge la metoda cea mai indicată în fiecare caz, având în vedere riscul operației, posibilitățile și condițiile concrete în care se află, raționalitatea fiecărei metode de tratament. El o preferă pe cea mai indicată din punctul lui de vedere. În caz de succes - bravo! În caz de nu?

În asemenea situații reiese, că orice altă variantă din toate cele avute la dispoziție, ar fi fost mai indicată. Poate da, dar poate și nu. Aici e dilema, care rămâne să fie rezolvată de chirurg. Mult depinde de experiența personală, de condițiile, în care se desfășoară operația și multe-multe altele. Desigur, fiecare nereușită lasă urme adânci în sufletul chirurgului. Urme foarte adânci lasă nereușitele la copii.

E bine știut faptul, că cel mai greu contingent de bolnavi sunt bolnavii cu procese maligne. Nici un bolnav nu poate fi considerat vindecat definitiv. El rămâne la evidență pentru toată viața. Opinia publică

încă rămâne cu părerea, că bolnavii oncologici nu au nici un viitor, nicio perspectivă. Cu toate acestea sunt cazuri cu rezultate surprinzător de plăcute. Aduc câteva exemple.

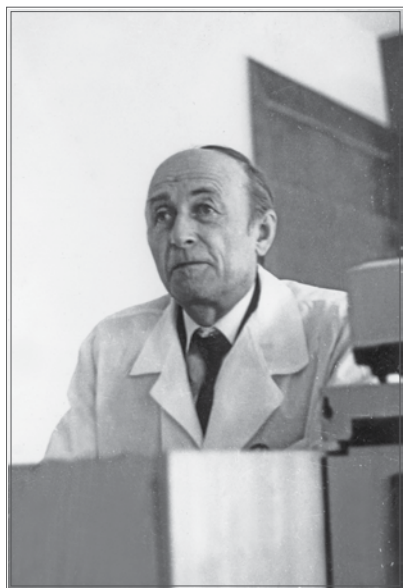
Într-o bună zi se adresează un bolnav din Dondușeni după recomandarea unor cunoscuți. Diagnosticul era stabilit - cancer gastric, regiunea cardio-esofagiană. Bărbat în vârstă de 40-45 ani, zdravăn, bine făcut, șeful unei întreprinderi de aprovizionarea cu carne. Vârsta bolnavului, relativ tânără, nu promitea nimic îmbucurător pentru viitor, chiar și în cazul operației reușite. În plus

și regiunea anatomică, era o regiune însoțită mai des de complicații postoperatorii, cu rezultate nu prea satisfăcătoare. Cu toate acestea operația a trecut cu succes, bolnavul s-a vindecat și după un timp oarecare s-a întors la munca obișnuită. Trăiește și azi, lucrează în gospodăria lui, demult e pensionat. De câte ori, în decursul anilor, când obligațiile de serviciu mă făceau să fiu la Dondușeni, mă întâlnea cu bucurie. Doctorii nu credeau, mă întrebau:

- Chiar a avut cancer?

- Da, - răspundeam, fără nicio cumpănă.

Alt caz. Odată sunt invitat la Spitalul Cancelariei de Stat la o bolnavă tânără, până la 40 de ani, soția unui prorector. În timpul operației, tumoarea ocupa toată

Gurie Coșciug la tribuna Institutului Oncologic.

regiunea antrală a stomacului, invadează grosimea peretelui gastric și chiar peritoneul peretelui posterior cu implicarea capsulei pancreatice – semne foarte nefavorabile. Stăteam la cumpănă cum să procedez, după o operație atât de traumatică puteau apărea complicații grele în perioada postoperatorie. Avea sens un asemenea risc, cu atât mai mult că promisiunile pe viitor erau foarte și foarte modeste. Îmi asista șeful secției de Chirurgie al spitalului N. Ghidirim, care insistă să-i facem rezecția stomacului. Bolnava era din același sat cu el și ce o să vorbească în sat. El avea dreptate, dar răspunderea cădea pe mine. Am operat-o, operația a fost foarte traumatică. Totul a trecut cu bine. S-a externat. Avea doi copii, feciorul era în ultima clasă a școlii, fetița în primele clase. Astăzi el de mulți ani activează ca chirurg traumatolog în România, fetița – nu-i știu soarta. Ea – fosta bolnavă, la fel de energică și activă ca și până la operație, ocupă diferite posturi în sistemul învățământului, dictează în gospodărie ca și înainte.

Alt caz. Odată îmi telefonează medicul șef al Sanatoriului "Codru", raionul Călărași. În secția a fost internat adjunctul lui pe gospodărie cu cancer gastric și mă roagă să-l operez eu. În timpul operației tumoarea era de dimensiuni mari, ocupa toată regiunea antrală a stomacului. Era mobilă și metastaze la distanță nu erau. Totuși, cazul era destul de avansat, cu foarte mici speranțe pe viitor. Când am informat soția și i-am descris perspectivele a început să plângă să-mi explice situația:

– Noi nu am avut copii, o lună în urmă am adoptat doi băieței de câte o lună. Ce mă fac eu – cum am să-i cresc, cum am să-i învăț, etc. Am liniștit-o cum am putut și femeia a plecat.

Au trecut anii. Copiii demult sunt căsătoriți, au copiii lor. Fostul bolnav a activat mai departe ca adjunct. Azi este pensionat, se simte bine, ca oricine la vârsta lui.

Ultimul exemplu. Într-o zi mă telefonează șefa Catedrei de boli de ochi. Îmi spune că fratele ei este internat în secția noastră și mă roagă să-l operez eu. Așa am și făcut. Era o tumoare mare, mobilă, ocupa toată regiunea antrală, invadea peretele gastric până la stratul seros. I-am făcut o rezecție largită și i-am explicat situația surorii, fără promisiuni cât de mici.

Ne-am întâlnit întâmplător în oraș după 6-7 ani. După întrebările de rigoare mă temeam s-o întreb care-i soarta fratelui și, totuși, întreb:

- Cum e situația?

- Se simte relativ bine, - îmi răspunde, numai că bea prea mult.

- Nu-i nimic, - îi spun, bine că trăiește.

După 11 ani iar ne întâlnim, aceeași situație, aceleași întrebări. Îmi zice:

- E rău.

- N-ai ce face, urmează replica mea, atâta timp și așa a fost bine.

- Nu, - îmi spune, referitor la operație totul e în regulă. Fiind beat, a avut un accident rutier, stă la pat, nu simte piciorul.

- Nu, aceasta nu-i problema mea, îi spun.

Încă după 3 ani iarăși ne-am întâlnit, mi-a spus că fratele s-a vindecat și continue să bea.

- Fie sănătos, - îi spun, bine că trăiește.

Ultima dată am întâlnit-o în troleibuz, trecuse atât timp, că n-am cunoscut-o, se schimbase simțitor - trecuse prea mult timp. Ea m-a cunoscut, s-a apropiat și uimită îmi spune:

- Știți, el și azi trăiește.

Cazuri similare sunt multe, însă ele nu pot fi toate prezentate. Cazurile prezentate ridică probleme, demne de atenția oncologilor. Cu atât mai mult, că în toate cazurile procesul malign nu era în stadii incipiente, era destul de avansat. Prin ce se poate explica asemenea fenomene?

Analizând situația, se poate presupune, că procesul, de la bun început, poartă caracter local. Fapt, care e în discordanță cu concepțiile oncologiei, care consideră că procesele maligne nu poartă caracter local. Însă excepțiile sunt excepții, și ele pot avea loc. Alt punct de vedere - cauza poate fi în proprietățile organismului afectat, care determină această situație.

În orice caz asemenea situații insuflă o speranță oarecare în mijlocul celor care se pot îmbolnăvi sau să fie în numărul rudelor și celor apropiați.

Diseminarea rezultatelor pozitive în mass-media ar putea schimba opinia publică în privința concepțiilor înrădăcinate referitor la fatalitatea bolii.

Bineînțeles, că o activitate atât de îndelungată, de zeci de ani, într-o ramură atât de grea a chirurgiei, lasă în amintire multe scene, multe plăcute, dar și nu puține tragice. Toate trec prin inima și sufletul chirurgului. Nimic nu trece fără urmă.

Am operat până la 75 ani, când la sfârșitul unei operații mari m-am simțit rău, rămăsese să închid cavitatea abdominală. A continuat operația asistentul. Știind soarta multor chirurghi am hotărât să mă opresc. Cu această operație s-a terminat toată activitatea mea chirurgicală, care a durat peste 50 de ani.

În continuare am rămas conducătorul științific al secției, dar vârsta cerea dreptul ei. Cu o jumătate de

an înainte de expirarea termenului am prevenit direcția institutului, că la concursul următor nu voi participa. Rămânea de prevăzut situația și de pregătit o candidatură corespunzătoare. Desigur, că directorul cerea părerea mea. Aici era o situație delicată, care mă punea pe gânduri. Trebuia de avut în vedere multe aspecte: gradul și titlul științific, nivelul clinic și științific, profesionalismul, măiestria chirurgicală, autoritatea în mediul chirurgilor generaliști din republică, relațiile în colectiv și altele.

În secție, dintre toți colaboratorii științifici, erau 2 doctori în medicină și un doctor habilitat - femeie, A. Donscaia.

A. Donscaia - femeie, bogat înzestrată din multe puncte de vedere - capabilă, muncitoare, cu voință de fier, dorea mult să ocupe acest post. Într-un timp, relativ limitat, a susținut tezele de doctor și doctor habilitat, a învățat limba engleză și limba română, era și este bine pregătită teoretic, însă ca chirurg nu avea vocația dorită. Poate că acest neajuns nu ar fi fost atât de important pentru mine. Altele au fost cauzele atitudinii mele negative. Era femeie. În concepția mea femeia nu poate fi chirurg. Orice operație este o agresiune. Cu toată noblețea scopului final operația rămâne agresiune. Dumnezeu n-a făcut femeia pentru agresiune. Misiunea ei e cu totul alta. Femeile nu participă la vânătoare, nu iau parte la război. În servicii auxiliare participă, dar în tranșee sunt numai bărbați. Pe pedestal femeia e zugrăvită cu un prunc în brațe, strâns la piept, simbolul vieții, veșniciei vieții. Cu sabia în mână e zugrăvit un tânăr ostaș - simbolul morții - noțiuni diametral opuse.

Adversarii mei pot aduce exemple din istorie, începând cu Jeanne D`Arc urmată de personalități remar-

cabile. Avem și în zilele noastre personalități, care merită aprecieri foarte înalte. Totuși acestea sunt excepții. Excepțiile n-au fost, nu sunt și nu vor fi baza unor concluzii generale. Ele vor rămâne excepții.

În enciclopediile medicale n-am întâlnit nicio femeie, menționată ca chirurg remarcabil. Judecata femeii e bazată pe intuiție și pe logică, fapt, inadmisibil pentru mine, născut în zodia balanței și adept neclintit al logicii. Ar fi fost riscant să încredințezi conducerea unei secții chirurgicale unei femei. Toate cele spuse nu pot fi în favoarea femeii.

Mai era și ceva din amorul propriu. Nu mă puteam împăca cu ideea, că activitatea mea va fi urmată de o femeie. Ar fi fost și o ofensă pentru chirurgii din jur - oare nimeni nu merită să ocupe acest post?

În anunțul concursului, publicat în ziar, se cerea candidatura unui doctor habilitat, profesor universitar. Așa candidat se știa bine că nu era. Pretendenți n-au fost. Directorul, printr-un ordin, l-a numit pe conferențiarul Universității de Medicină N. Ghidirim ca interimar. În acest timp, circa 2 ani, a susținut teza de doctor habilitat și a continuat funcția de conducător științific al secției.

La jubileul de 70 de ani al lui Gurie Coșciug cu Ministrul Sănătății Timofei Moșneaga.

Gurie Coșciug împreună cu Constantin Țăbărnă și Gheorghe Țăbărnă.

Profesorul la analiza unui caz clinic cu colegii.

Colectivul secției de Gastrologie.

Discuția unui caz clinic în fostul birou al profesorului Gurie Coșciug pe fondul fotografiei regretatului dascăl.

Dmitrii Coșciug,
doctor habilitat în științe geologice și mineralogice,
Profesor, Șef al Catedrei de Mineralogie a Facultății
de Geologie, Decan al Școlii Superioare de Afaceri
Inovative din cadrul Universității de Stat din Moscova
„M.V. Lomonosov”.

*„Tatăl meu a fost în orice circumstanță un chirurg
desăvârșit, un adevărat profesionist și, în același timp,
un tată blând și iubitor acasă.”*

Natalia Coșciug,
doctor în psihologie,
psiholog clinician în IMSP Institutul Oncologic

În memoria tatălui meu, profesorul Gurie Coșciug

*„Dragă tată! Se împlinesc 100 de ani de la ziua ta
de naștere, o dată deosebită și importantă pentru
noi. În amintiri ai scris că cineva din urmași, posibil
din curiozitate, va răsfoi cândva aceste file. Ai avut
dreptate, întrucât eu, culegând la calculator textul
manuscrisului, frază cu frază, împreună cu tine am
retrăit evenimente, episoade din viață, emoții. A
apărut o senzație absolut reală, te-am simțit alături de
familie, când eram toți împreună acasă.*

*În memorii ai descris și unele evenimente istorice prin
care ai trecut. Ți plăcea mult istoria și o cunoșteai
foarte bine. Dactilografierea manuscrisului a durat
mult timp, probabil din cauza emoțiilor care mă
copleșeau, dar și a sentimentului că, culegând textul,
te țin lângă mine.*

*Nu vroiam să pleci, de aceea nu mă grăbeam. După ce
lucrul a fost terminat mi-am dat seama că, de fapt, tu
nu ai plecat. Atașamentul a rămas pentru totdeauna.
Vei fi mereu reperul meu ascuns și sunt un om fericit
că am avut și am așa un tată. Ai rămas în inima mea
ca o sursă de putere și încredere în sine, cu chipul tău
blând, iubitor și ocrotitor”.*